

Слово гу читачом Р. Календара.

Наша руска Просвита и ей змаганя у 20 роках указала цо ми и подала докази, же ми свидоми народ, гоч у малим числу заступани у Югославиї, але зме за свойо и свою націю не забули.

Тому докази су: основане РНПД-а, котре уж дваець рочницу слави того року.

З тим нашим просвитним дружтвом узко скапчани и наш Руски Календар, бо перше нашо просвитне виданє є Руски Календар. По нїм наступели и инши велї виданя нашого РНПД-а.

О тим уж була вельораз бешеда и велї писаня о нас и при других народох, од котрих зме лем припознаване достали о нашей просвитней роботы.

Правда и я то твердим, як утемелитель РНПД-а и роботник за нашу руску просвиту, же ми вше на шерцу було лем добро и напредоване нашого народу у Югославиї.

Тото число Руского Календара є дзеветнасте, а я ше з рока на рок вше цешел, як го наш народ радо прима и чита. На приклад прешлого року шицки числа Календара прешли у пару дньох, а було их видруковано 2.500 примире. Таки случай буд вельораз у живоце нашого Календара. Рознесли го на фришко, а вец велї питали и нешка питаю, — а не мож видоволїц.

Того року зме 3.000 примирох друковали, а випатра, же и то мало будзе, бо наша уж каждая хижа сце мац у своїм обисцу свой календар, свою кнїжку, у хторей найдзе найкрасше читане чи церковне чи свитске. Думаю, же таки полни зос змистом и велькей вредносци науково-поучней и забавно-поучней патраци на наш народни живот (оригинални статї з народного живота) — терашнї Р. Календар превишел шицки дотерашнї. Так исте полни є з образками з нашого живота и крайох.

Прето, браца Русини, примце и тот наш Руски Календар з исту любовию, як и дотерашнї.

З новим роком: шицким братом Русином жичи вельо щесца и медзисобней любви

Редактор.

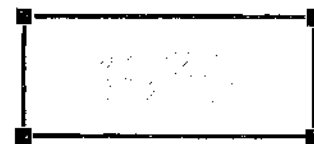
У „ПРОСВИТИ“ у Руским Керестуре

мож тоти кнїжки достац:

1. Кнїжочка Рожанцова 5 Дин, 2. Азбука 10 Дин, 3. Читанка за III и IV. кл. 8 Дин, 4. Християнска наука (Библия) 8 Дин, 5. Правди кат. вири (Катакиз) 8 Дин, 6. Граматика бачв. рускей бешеди 5 Дин, 7. Стари Р. Календар 5 Дин, 8. Молитвенїк за руски дзеци 8 Дин, 9. Житие Св. Кирила и Метода 2 Дин, 10. Др. Костельник: Єфтайова ливка 8 Дин, 11. Народни лисци 10 Дин, 12. Я. Фейса: Пупче. писни 3 Дин, 13. Преосв. Владика: Служба Божа (нове) 5 Дин, 14. „Наша Заградка“ число 1 Дин, 15. Преосв. Владика: Наша „Правдловска“ вира 3 Дин, 16. Коляди 4 Дин, 17. Вертеп 4 Дин, 18. Кухарка за нашо жени 5 Дин, 18. О Женїдби 3 Дин.

ЗА РУСИНОХ У ЮГОСЛАВИЇ

НА ПРОСТИ РОК

КОТРИ МА 365 ДНІ.

РОК ВИДАНЯ XIX.

ЗЛОЖЕЛ

У МЕНУ РУСКОГО НАРОДНОГО ПРОСВИТНОГО ДРУЖТВА

ДЮРА БИНДАС,

председатель РНПД-а.

ВИДАТЕЛЬ И ВЛАСТИТЕЛЬ:

РУСКЕ НАРОДНЕ ПРОСВИТНЕ ДРУЖТВО

РУСКИ КЕРЕСТУР.

РУСКИ КЕРЕСТУР

ДРУКУЕ ДРУКАРНЯ „ПРОСВИТИ“

1938.

31 ДЗЕНЬ

*) Дні слунка и мешадово мени, як и о хвилі — по новим календару значенн.

Дзень	Д Н Е В Н І К	Прыток		Відаток	
		Дин	п	Дин	п

(ЛЮТИЙ)

28 ДНІ

По новим	Григоріанський	Юліанський	Слунко:
14 Вов.	1 М. Трифон	Валентин	Виходзи: Заходзи:
15 Стр.	2 Ст. Григорій	Фавст	14. на 7 г. 11 м. 17 г. 20 м.
16 Штв.	3 Симеон и Ана	Юлияна д.	19. " 7 " 2 " 17 " 28 "
17 Пят.	4 Прп. Исидор	Донат	26. " 6 " 40 " 17 " 38 "
18 Соб.	5 Мц. Агафія	Симеон еп.	5. " 6 " 36 " 17 " 49 "
			12. " 6 " 22 " 18 " 0 "
			Мешацове мени:
			☉ Нови меш. 19. на 9 г. 28 м.
			☽ Перша штв. 27. на 4 г. 26 м.
			☼ Поля 5. на 19 г. 0 м.
			☾ Ост. штв. 12. на 22 г. 37 м.
			Сторочне нагадованє о хвилі:
			Початок мешаца красни, од 13. до 18. шніт и вигор, а до конца мешаца барз жинно.
			Роботи у газдовстве.
			Кед не жем розмражела, б-щенську оравіну дерляц. Так нето и папикови, кертинини по-ровняц. — У заградкох градки порихтац за шаце. У за-клонетих местох уж мож пац мак, мархву, петрушку, пше-нат, трацок. — Овоци чи-сниц, резовац и шприцовати од койких хоротох и чюсликох. — Почли, кед хвиля доуша, мож пушати на чищенє. — Кво-ки насадзиц.
26 Стр.	13 Прп. Мартиниан	1. н. п. Чиста	
27 Пон.	14 Прп. Авксентий	Валентий еп.	
28 Вов.	15 Ап. Олизий	Теофил	
1 Стр.	16 М. Памфил	Албин	
2 Штв.	17 Вм. Теодор	Симплиций	
3 Пят.	18 Лев г.	Кунигунда	
4 Соб.	19 Ап. Арх. (з. соб.)	Казимир	
5 Стр.	20 Лев еп.	2. н. п. пач.	
6 Пон.	21 Прп. Тимотей	Перпетуа	
7 Вов.	22 Обрит. мч. у Евг.	Тома акв.	
8 Стр.	23 Сщм. Подикарп	Йоан од Б.	
9 Штв.	24 Обр. гл. Йоана Кр.	Франциска	
10 Пят.	25 Тарасий еп.	40 мучен.	
11 Соб.	26 С. Порф. (з. соб.)	Софроний	
12 Стр.	27 Пр. Прокопий	3. н. п. Глуха	
13 Пон.	28 Пр. Василий	Христина д.	

Дзень

Д Н Е В Н І К

Прияток

Видаток

Дни

п

Дни

п

31 ДЗЕНЬ

1. 2. 3.

По новим	Грекокатолици	Православні	Слунко:
14 Вов.	1 Прп. Евдокий	Матилда	Виходзи: 14. на 6 г 18 м
15 Стр.	2 Сщм. Теодот	Лонгин	Заходзи: 18 г 3 м
16 Штв.	3 М. Евтрапий	Кириак	19. " 6 " 7 "
17 Пят.	4 Прп. Герасим	Патриций	26. " 5 " 53 "
18 Соб.	5 М. Конон (з. соб.)	Кирил еп.	18 " 11 "
			2. " 5 " 39 "
			9. " 5 " 24 "
IV. Недѣля. В. пасху. П. 7. Акафист. Лют. ап. 4. 31. 6. Мерт. 4. 1.			Мешацово мени:
19 Недѣл.	6 42 мученики	4. н. п. Стр.	☉ Нови мени. 21. на 2 г 49 м
20 Пон.	7 Сщм. у Херсону	Евфимия д.	☽ Перша штв. 28. на 13 г 16 м
21 Вов.	8 Прп. Теофилакт	Венедикт	☿ Полюя 4. на 5 г 18 м
22 Стр.	9 40 муч. Покл. стр.	Октавия	☿ Ост. штв. 11. на 17 г 11 м.
23 Штв.	10 М. Кодрат	Отон	
24 Пят.	11 С. Софроний	Гавриил арх.	Сторочне нагадоване о хвилі.
25 Соб.	12 Прп. Теофан	Платонин	
V. Недѣля. В. пасху. П. 8. Акафист. Лют. ап. 4. 31. 6. Мерт. 4. 1.			3 рана мрази, вечаром цело. 8. и 9. диждж зос шнігом; од 10. до 21. жимно. Од 21. з рана мрази и красни дні.
26 Недѣл.	13 Прм. Никифор	5. н. п. Еман	
27 Пон.	14 Прп. Венедикт	Иван дам.	
28 Вов.	15 Мц. Агапия	Иван кап.	
29 Стр.	16 М. Савин	Евстасий	
30 Штв.	17 Прп. Алексий ч. Б.	Квирин	
31 Пят.	19 Кирил еп.	Балбина	
1 Соб.	18 Мм. Хрис. и Дар.	Гуго еп.	
VI. Квітня. Недѣля. Стр. 1. Мерт. 4. 1. Лют. ап. 4. 31. 6. Мерт. 4. 1.			Роботи у газдовству:
2 Недѣл.	20 Квнтцл	Рихард	Накеди жем мелка постапе, треба ярні зарна шац. Кед е- шеньских шацох верх сухи — треба дерляц, луцери и бетеліни. — Оводи чистіци, оштриговац, ніши крвну впу на яблоньох. Гушенці спальован. — Лозу тераз треба садзиц и одкривац. Вщастіе резане опасне.
3 Пон.	21 Прп. Яков	Исидор	
4 Вов.	22 Сщм. Василий	Винкентий	
5 Стр.	23 М. Никон	Сиксто	
6 Штв.	24 Захарий	М. мц. 31	
7 Пят.	25 В. мц. 31	В. собота	
8 Соб.	26 Вель. Собота		
Св. Писма. В. воскресен. Лют. ап. 4. 31. 6. Мерт. 4. 1.			Бог люби худобних и прето люби и тих, котри любя худобних.
9 Недѣл.	27 В. мц. 31	В. Пон. 1	Подумай себе велььораз: цо ши бул, цо ши тераз и цо будзеш?
10 Пон.	28 В. мц. 31	Лев п.	
11 Вов.	29 В. мц. 31	Юлий п.	
12 Стр.	30 Прп. Иван л.	Герменегилд	
13 Штв.	31 Прп. Ипатий		

Дзень	Д Н Е В Н І К	Прыток		Выдаток	
		Дин	п	Дин	п

По новим		Слунко:	
14 Пят.	1 Пр. Мария ег.	Юстина	
15 Соб.	2 Прп. Тит ч.	Анастасия	
16. „ 4 „ 57 „ 19 „ 1 „ 23. „ 4 „ 44 „ 19 „ 11 „ 30. „ 4 „ 33 „ 19 „ 20 „			
16 „	3 Никита	Н. Била	
17 Пон.	4 Осиф	Аникита	
18 Вов.	5 Мм. Теодул и Агат.	Аполония м.	
19 Стр.	6 С. Евтих	Лев п.	
20 Штв.	7 Прп. Георгий	Теодор	
21 Пят.	8 Ап. Иродион	Анзелмо	
22 Соб.	9 М. Евпсихий	Сотер и К.	
23. „ 4 „ 57 „ 19 „ 1 „ 24. „ 4 „ 44 „ 19 „ 11 „ 25. „ 4 „ 33 „ 19 „ 20 „			
23 „	10 Терентий	2. по В. Георг.	
24 Пон.	11 Сщм. Антип	Фиделис	
25 Вов.	12 Прп. Василий	Марко ев.	
26 Стр.	13 Сщм. Артемон	Клето	
27 Штв.	14 С. Мартин п.	Петро кан.	
28 Пят.	15 Ап. Аристарх	Павло одкр.	
29 Соб.	16 Мц. Агапия	Петро м.	
30. „ 4 „ 57 „ 19 „ 1 „ 31. „ 4 „ 44 „ 19 „ 11 „ 32. „ 4 „ 33 „ 19 „ 20 „			
30 „	17 Прп. Симеон	3. н. по В. Кат.	
1 Пон.	18 Иоан дек.	Филип и Як.	
2 Вов.	19 Иоан Стп.	Атаназий	
3 Стр.	20 Прп. Теодор	Найдз. Кр.	
4 Штв.	21 Сщм. Януарий	Зах. св. Ос.	
5 Пят.	22 Прп. Теодор	Пий п.	
6 Соб.	23 Соб. Георгий	Иван пр. дзв.	
34. „ 4 „ 57 „ 19 „ 1 „ 35. „ 4 „ 44 „ 19 „ 11 „ 36. „ 4 „ 33 „ 19 „ 20 „			
7 „	24 М. Сава стр.	4. н. по В. Ст.	
8 Пон.	25 Ап. Марко	Миголіце	
9 Вов.	26 Сщм. Василий	Григорий Н.	
10 Стр.	27 Сщм. Симеон	Исидор	
11 Штв.	28 Ап. Яков и Сос.	Франьо г.	
12 Пят.	29 Мм. у Кизики	Панкраций	
13 Соб.	30 Ап. Яков	Серваций	

Слунко:

Виходзи: 16. на 5 г 11 м

Заходзи: 18 г 51 м

23. „ 4 „ 57 „ 19 „ 1 „

30. „ 4 „ 44 „ 19 „ 11 „

7. „ 4 „ 33 „ 19 „ 20 „

Мешацово мени:

● Нови меш, 17. на 17 г 35 м

● Перша штв. 26. на 19 г 25 м

● Полня 3, на 16 г 15 м

● Ост. штв. 11. на 11 г 40 м.

Сторочке нагадоване о хвили:

До 16. неприемно и жимно, а по тим шумна хвиля до 23. по-тим жимно и мрази. На концу мешаца приемна хвиля и слу-нечно.

Роботи у газдовству:

Невиновжени гной треба ви-веси, брании бетелни. Докон-чиц треба шане рели, а у дру-гей половини мешаца кукуриду и кромплі висадзиц. — Овои очисниц, садзиц и каламиц. Як одквитне овоц шприцовац. — Статок добре кармиц пред ро-ботами.

Смиреному шерцу ніч не чежко, меркому шер-цу ніч не тварде.

Велі гуторя: Богоби не потребни нашо молитви. Одбит: але нам потребна ласка (помощ) Божа. Пре-то ло питац мушиме.

Дзень	Д Н Е В Н І К	Прыток		Відаток	
		Дин	п	Дня	и

4

31 ДЗЕНЬ

31 ДЗЕНЬ

У бешеди сладкі людзе —
можу другім загорчыць.
Ані една ствар не так
драга — як кланяне.

Дзень	Д Н Е В Н І К	Прыяток		Відаток	
		Дн	п	Дн	п

(ЧЕРВЕНЬ)
30 ДНІ

По новим		архангелів	архангелів	Слунко:	
14	Стр.	1	М. Юстин	Василий В.	Виходзи: Заходзи:
15	Штв.	2	С. Никифор	Вид м. Влад.	18. на 3 г 59 м 20 г 3 м
16	Пят.	3	М. Лукилиян	Пр. Шер. Ис.	25. " 3 " 59 " 20 " 4 "
17	Соб.	4	С. Митрофан	Маркиян м.	2. " 4 " 3 " 20 " 4 "
Нова 11 на 1. св. 11. Г. 2. Св. 3. 18. на 3 г 59 м. 20 г 3 м.					
18	Стр.	5	Сщм. Доротей	3. по Р. Ёфр.	9. " 4 " 8 " 20 " 1 "
19	Пон.	6	Пр. Висарион	Юлиян	
20	Вов.	7	С. Теодор	Силверий	
21	Стр.	8	Вм. Теодор стр.	Алойзий Г.	
22	Штв.	9	С. Кирил ал.	Павлин	
23	Пят.	10	Сщм. Тимотей	Сидония	
24	Соб.	11	Ап. Вартоломей	Рожд. Й. Кр.	
Нова 11 на 1. св. 11. Г. 2. Св. 3. 18. на 3 г 59 м. 20 г 3 м.					
25	Стр.	12	Пр. Онуфрий	4. по Р. Вилг.	
26	Пон.	13	Мц. Акилина	Павло и Ив.	
27	Вов.	14	Пр. Ёлисей	Владислав	
28	Стр.	15	Пр. Амос	Ириней	
29	Штв.	16	С. Тихон	Цетран Пав.	
30	Пят.	17	М. Мануил	Сп. св. Павла	
1	Соб.	18	М. Леонтий	Пр. Крев Хр.	
Нова 11 на 1. св. 11. Г. 2. Св. 3. 18. на 3 г 59 м. 20 г 3 м.					
2	Стр.	19	Ап. Юда	5. по Р. Н. Бог.	
3	Пон.	20	Сщм. Метод	Анатолій	
4	Вов.	21	М. Юлиан	Теодор	
5	Стр.	22	Сщм. Евзевий	Кир. и Мет.	
6	Штв.	23	М. Агрипина	Исаия	
7	Пят.	24	М. Феврония	Валибалд	
8	Соб.	25	Мц. Феврония	Ёлисавета	
Нова 11 на 1. св. 11. Г. 2. Св. 3. 18. на 3 г 59 м. 20 г 3 м.					
9	Стр.	26	Прор. Давид	6. по Р. Вер.	
10	Пон.	27	Пр. Самсон	Амалия	
11	Вов.	28	Прен. м. Кир и Й.	Пий п.	
12	Стр.	29	М. Феврония	Мохор	
13	Штв.	30	Собор 12 ап.	Анаклет	

Дзень	Д Н Е В Н І К	Прыток		Відаток	
		Дн	п	Дн	п

Дзень	Д Н Е В Н Ї К	Прыток		Відаток	
		Дн	п	Дн	п

31 ДЗЕНЬ

Хто лем на себе упова,
тот уж страцени. Хто на
Бога упова — тому
щиро возможно.

3

30 ДНІ

8	25	Прп. Евфросина	19.поР.Ериг
9 Пон.	26	Иоан богослов	Людозит
10 Вов.	27	М. Калистрат	Франц. Б.
11 Стр.	28	Прп. Харитон	Емил
12 Штв.	29	Прп. Кириак	Максим
13 Пят.	30	Сщм. Григорий	Едвард

Стораз лепше вращиц ше,
як по злей драги исц
до конца.

Дзень	Д Н Е В Н І К	Прыток		Відаток	
		Дн	п	Дн	п

31 ДЗЕНЬ

По новим			
14	Соб.	1	Покров Пр. Богор. Каликст
15		2	Сщм. Киприан
16	Пон.	3	Сщм. Дионизий
17	Вов.	4	Сщм. Еротей
18	Стр.	5	Мц. Харитона
19	Штв.	6	Ап. Тома
20	Пят.	7	М. Сергей и В.
21	Соб.	8	Прп. Пелагия
20. по Р. Тер.			Герард
			Маргарета
			Лука ев.
			Петро ал.
			Иван Кент.
			Уршула
22		9	Ап. Яков
23	Пон.	10	М. Евлампий
24	Вов.	11	Ап. Филип
25	Стр.	12	Мм. Пров. Т. и Анд.
26	Штв.	13	Мм. Карп и Попил.
27	Пят.	14	Мц. Параскева
28	Соб.	15	М. Лукиян
21. по Р. Корд.			Северин
			Рафаил арх.
			Хризант
			Еварст
			Винценц
			Ап. Сим. и Ю.
29		16	
30	Пон.	17	Прп. Осий
31	Вов.	18	Ап. Лука
1	Стр.	19	Прп. Иоил
2	Штв.	20	Вм. Артемий
3	Пят.	21	Прп. Илармон
4	Соб.	22	С. Аверкий
Алфонз			Вук еп.
			Задужни дз.
			Губерт
			Карло б.
5		23	Ап. Яков
6	Пон.	24	М. Арета
7	Вов.	25	М. Маркиян
8		26	
9	Штв.	27	М. Нестор
10	Пят.	28	М. Терент
11	Соб.	29	Мц. Анастасия
23. по Р. С. З.			Леонард
			Енгелберт
			Богдан
			Божидар
			Андри
			Мартин
12		30	М. Зиновий
13	Пон.	31	Ап. Стахий
24. по Р. Ем.			Станислав

Незнане - неприпознава.
Дурнота - зна.
Мудри - бери.

Дзень	Д Н Е В Н І К	Прыяток		Відаток	
		Дин	п	Дин	п

30 ДНІ

Швиже кѣице пахне, по-
гнѣи шмердзи. И душа,
док є ище швижа, у ла-
ски божей, видаба запах
добрих бешедох; кед уж
погнѣи у грихох, шмер-
дзи од погубених
бешедох.

Дзень	Д Н Е В Н І К	Прыток		Відаток	
		Дин	п	Дин	п

31 ДЗЕНЬ

Дзень	Д Н Е В Н Ї К	Прыток		Відаток	
		Дин	п	Дин	п

РОК 1938.

є прости рок ма 365 дні 5 години 48 minuti 46,43 секунди, лебо 365.242204 дні. — Прости роки су (фeбpуap 28 дні) 1939, 1941 — Преступни роки су (фeбpуap 29 дні): 1940, 1944. 31 дньово мешац: януар, март, май, юлий, август, октобер, децембер — 30 дньово мешац: април, юний, септембер и новембер, 28—29 дньови мешац є фeбpуap.

ШТИРИ ЧАСЦИ У РОКУ.

Яр почина: 21 марта. Теди дзень и ноц еднаки
Лето почина: 22 юна. Теди дзень найдлукши а ноц найкратша.

Єшенє почина: 23. септембра. Теди дзень и ноц ровни.
Жима почина: 23. децембра. Теди дзень найкратши а ноц найдлукша.

ЗАЦЕМНУЦЕ СЛУНКА И МЕШАЦА.

У нас у Европи будзе ше видзиц зацемнуце слунка 19. априла на ферталь години пред заходом слунка

Частово зацемнуце мешаца: У нас будзе видно 28. октобра медзи 6—7 години рано.

ПАСХАЛИЯ.

Ключ гранични, або пасх. буква
Є. Вруци літо, або недз.
буква Є.

Фашенги длуги 5 тижні.
Триод (недз. митар.) почина 16.
януара (29. ян.)

Недзеля мясопустна: 30 I.
(15. II)

40 Мученіки 9. (22) марта.

Поклони 9. (22.) марта.
Благовищенє 25. марта (7. апр.)
В. пяток.

Велька Ноц 27 марта (9. IV)
Вознесение Хр. 5. мая (18. V)
Русадля 28. V. 15. V.)

Петров пост 5 и пол тижні.
Велька Ноц латинска ведно з
нашу.

ПРИКАЗАНИ ПОСТИ.

1. *Вилія* Богоявлен. и Рожд.
Исуса Христа.

2. *Вельки пост* од пондзелку
недзелі сиропустней 6. II.
(19. II) до Велькей Ноци.

3. *Петров пост* од пондзелку
по недзелі Всих Святих 22
IV. (4 V.) до Петра и Павла,

4. *Матки божей пост* од 1.

августа до Успения Богор.

5. *Усикновение* ч. главы св. Йо-
ана Крест. 29. августа.

6. *Воздвижение* ч. Креста 14.
септембра.

7. *Крачунски пост* (Филиповка)
од 15. нов. до Рожд. И. Хр.

8. Каждой стреди и пятку през
рок, крем сертисох.

Тераз Церква полегчала давни пости и то:

1. У Вельким, Петровским, Матки Божей и Крачунским посту длужносц отримач пост во *пондзелки, стреди и пятки* на котри дні допущено по било, а на други дні (вовторок, штварток, соботу и недзелю) шлебодно есц *месо*. Же би зме у дачим задоволели Господу Богу за тоті ласки, приказано на тоті дні (вовторок штварток, соботу и недзелю) *пред полудзенком и вечеру* вимодліц духовним особом псалом 50. („Помилуй мя Боже“), а другим, котри месо едза і Отченаш и і Богородице Діво вимодліц. Препоручує ше и добри діла твориц, нашивяц хорих, даровац худобним. — Тото розширене вредзи и на такі постни дні, кед на нїх даєке заповеданє швет, церковне пада

II. Од того общого розришеня виняти: 1.) Цали перши тидзень и страстни (вельки) тидзень велького посту. У тих двох тижнях нїч не шлебодно есц месо. По било допущено лем вовторок, штварток и соботу, а пондзелок, стреду и пняток през побило.

ПОСЦИЦ НЕ ДЛУЖНИ:

1. Дзеци, котри роки не маю (до 7. року).
 2. Старши людзе, котри слаби.
 3. Тоті, котри чежко хори, лебо по хороти гу здравю ше врацаю.
 4. Самодруги и мацери котри дойча.
 5. Роботніци, котри чежку роботу коньча.
 6. Таки, котри не маю иньше есц, як н. пр. жобраци слугове, подражни (путешествуюци)
- У таких случаях не потребне одлученє од посту модліц, бо таких св Церква уж розришела

ЗАГАЛЬНИЦИ (СЕРТИСИ)

1. Од Рождества Ис. Христа, до Богоявления.
2. Медзи недзелями Митара и Блудного Сина.
3. Од велькей Ноци до Недзелі Томовей.
4. Од Русадльох до недзелі Всих Святих.

ЗАДУШНИ СОБОТИ

1. Собота пред недзелю мясопустну.
2. Собота пред недзелю 2, 3. и 4. велького посту.
3. Собота пред Русадлями.

ДЕРЖАВНИ ШВЕТА.

По новим числу.

28 юна: *Видовдан*, служба ше богослуженя за погинулих борцох за виру и отечество.

6. септембра: родзени дзень Його Величества *Краля Петра II*.

1. децембра, спомин виглашеня Уєдиненя Сербох, Горватах и Словенцох до єдней держави *Кральовини Югославії*.

НАШ ВЛАДІЮЩИ КРАЛЬСКИ ДОМ.

Його Величество *Краль Петро II*, родзени у Београду 6. септембра 1923 року. На трон ступел 9. октобра 1934. року.

Їй Величество *кралїца Марія*, родзена у Готи (Грецька), 8. януара 1928. року.

Його кральовске Височество *Томислав*, родзени у Београду 19. януара 1928. року.

Його кральовске Височество *Андрей*, родзени на Бледу, 28. юна 1929. року.

Його краль. Височество *Князь Арсен*, родз. у Темишвару 4. априла 1859. року.

Його краль. Височество *Князь Намистнік Павло*, родз. у Петрограду 15. априла 1893. року.

Їй краль. Височество *Княгиня Олга*, родз. у Татаю (Грецька) 27. мая 1903. року.

Його краль. Височество *Князь Александер*, родз. у Лодю (Енглецька) 13. августу 1924 року.

Його краль. Височество *Князь Никола*, родз у Лондону 29. юна 1928. року.

Його краль. Височество *Дьорде*, родзени 27. августу 1887. року на Цетиню.

ГЛАВА КАТОЛИЧЕСКОЙ ЦЕРКВИ.

Його Святїйшество *Папа Пий XI*, патриарх запада, римски єпископ, наслідник св. апостола Петра 265-и. Родзел ше 31. марца 1857. р., т. є. ма 82 роки. На папски трон вибрали 12. фебр. 1922. р.

Грк. кат. єпархия крижевска.

Єпископ: Впреосвящени *Др. Дионизий Няради*, родз. у Р. Керестуре 20. X. 1874. р. Пошвещени за священїка 1. I. 1899. року. За владику пошвещени бул у Риме на Христ. Рожд. 1914. р.

Грк. кат. єпархії у Америки.

1. Єпархия Питсбуржка (за грекокатоликох з Подкарпатох и Югославії) владики: преосвящ. *Василий Такач*, бива у Гомстеду.

2. Єпархия Филадельфийска, владики: преосвящ. *Константин Богачевски*, бива р Филадельфії

3. Єпархия Канадска, владики: преосвящ. *Василий Ладика*, бива у Едмонтон Алта.

4. Єпархия у Южной Америки у Бразилії, владики нет.

Грк. кат. єпархії у Галиції (Польска)

1. Архиепископия львовска, митрополит: ексцеленц. *Андрей граф Шептицкий*, родз. 20. VIII. 1865. р. Митрополитом именовани 17. I. 1901. р. — Пом. епп. *Др. Иван Бучко*.

2. Єпархия перемиска, владики: преосвящ. *Йосафат Коциловский*, имен. 1916. р. — Пом. епп. *Др. Григорий Лакота*.

3 Епархия Станиславовська, єпископ: преосвящ. Григорій Хомишин, імен. 1900. р. — Пом. еп. Др. Лятишевський.

Грк. кат. епархії на Подкарпатській Русі.

1. Епархия Мукачевська, єпископ: преосвящ. Алекс. Стойка імен. 1932. р., бива у Ужгороду.

2. Епархия Пряшівська, єпископ: преосвящ. Петро Гойдич, Пошвечени за єпископа у Римі 25. III. 1927. р.

† Андрей Глинка.

Кожному народови даровал Бог способних и смелих пожертвовних водьох, котри свой народ водзели у чужих часох за вивойоване їх правох у народним живоце за виру и национальни живот.

Таки на пр. и нешка живучи водя ирського народу Де Валера, котри ужива почитоване цалого швета у його борби за шлебоду свойого народу.

Але ест и иньшакей фели водьох народних на пр. у политичним живоце вельких державох. Таки на пр. нешка Чемберлен, Гитлер, Мусолини и др. Вони шицки вельки діла коньча у шведе, гоч и не вше лем у добрим, але и у злим (на пр. водьове Русії...).

Кед пре Ческо-Німецку незлагоду загрожела война цалей Европи, а славни ше міністер Чемберлен неутрудимо змагал, да мир зачува Европи — цали швет ше модел за победу мира. А кед мир уж бул осигурани, заш цали швет у брига бул: цо будзе з нашими братами Словаками, котри зос Чехами заложели Ческо-Словенску державу, а од комунистичних Чехох ніяки права не достали. Така иста судьба и наших найблизших братох на Горніци — у Подкарпатській Русі, але вони на жаль не маю правого народного водю, котри би їм вивойовал национальни и вирски шлебодни живот.

Браца Словаки, гоч истей судьби як и ми, були кус шешлівши, бо вони уж роками мали свойого велького и славного водю **Андрея Глинку**, котри ше до конца свойого живота найпожертвовнейше, не патраци на свойо страданя, смело борел за права свойого народу.

Вон непреповедзено любел свой худобни народ, а народ му любов врацал, бо го слухал як свойого пророка.

Бул вон рмк. священік-парох у Ружемберку. Од початку свойого явного живота бул прешлідовани, заперани по цемніцох од Мадярох, Австрийцох и Чехох, — але вон не попушал у своей

ідеалней борби за свой опущени народ, котри крем нього — нікого не мал на кого би ше втрат у своїх страданьох. Вон бул народни юнак, котрого нагод нігда не забудзе, а ошпивал го аж и у писньох („Придзе Глинка з Ружемберку“... та шицко будзе добре...).

За свойо вельки ідеї борел ше до конца свойого живота. Вше ше борел проциво неправди и лицемірства. У тим нігда не попушал, бо верел, же правда надвлда.

Умар у Ружемберку 16. VIII. 1938. р., а добри його зармуцени народ на стотисячи пришол випровадзиц свойого водю и отца. Свойого легендарного водю браца Словаки нігда не забуду, и буду ше и далей бориц за свойо права, котри випатра, же ипак дожию.

Ми Русини, котри з братами Словаками ведно чувствуеме, жичиме нашим братом Словаком победу за їх нац. права и вичну славу їх неумартому юнакови Андрею Глинці!

Д. Б.

Любме Бога!

Любме Церкву!

Бога любме як овойого Отца,

Церкву любме як свою мацер.

Бога любме як Господа,

Церкву любме як Його Служебніцу,

Бо ми дзеци Його Служебніци.

Св. Аугустин.

„Яка рижніца медзи Диогенесом, греческим мудерцом и Европу“ — питал ше еден млади свитски професор свойого колегу катихету. — Вон сцел видзиц, чи катихета ище зна, хто бул Диогенес.

Катихета так одвитовал:

„Диогенес жил у гордове и водне зос швичку по варошу глядал правих людзох;

Европа як и цали швет жию на гордове, котри наплетли зос екразитом и кажди ше час може запаліц и коло себе людзох позабивац, бо вони не маю досц розуму, понеже су не праві людзе.“

Церковне читеннє

Богородица — Покровителіца Руси-України.

о. Инокент ЧСВВ.

Мария — Мати и Царица Руси-України. 1037.—1937.

У горких и розпучливих часох національного и релігійного роздвоєня наш народ слави вельки ювілей, ювілей Марії як Царици Руси-України.

Не як самостойни народ медзи народами, як би швечело 45 миллионному народу, да слави тот ювілей у своей шлюбодней, вольней держави, — але слави го як зохабени, забути и омержени жобрак, котрого жем неприятеле розграбали, його права погажели, волю-свободу закопали, а найкрасших його синох поруцали до гнілих, шмердзащих цемніцох сибирских, лядових тайгох, соловецких островох, — котрому силом вирвали найдрагши скарб св. вири — Церкву, и вириваю по нешкайши дзень.

Русь-Україна пережила уж велі лихоліття — але ані едно ше не може ровнац до нешкайшого. Ані едно ше не напило тельо креви, насидело такей муки, як терашнє. Ані едно не вициснуло тельо слизи, такого болю и так велькей жертви, як остатнє! Зос вираховану злобу, непреповедзену мержню наруцели ше на наш народ, да нам и мєно нашо украдню-вежню, да нас зніща и зотру з ліца жеми.

1. Кеди-же Пречистая Дїва Мария постала Мати и Царица Руси-України?

То було барз давно. Прешло уж од теди полних 900 роки. То було теди, кед на киевским престолє шедзел Ярослав Мудри, син св. Владимира. Вон, кед розбил дзиви орди Печенїгох и вигнал їх на другу страну рики Дніпра, дзвигнул доокола города Київa силни мури.

Там, дзе бул главни вход (було їх 3), дзе була найвекша небезпека од неприятеля, там на место старей церкви, котру ище св. Владимир збудовал, а котра познейше згорела, вимуро-

вал красну церкву Благовищеня П. Д. Марії, да чува його город и народ. „Славний град твой Київ величеством, його винцем обложил, *придал люди твоя и град святой Всеславный, скорый на помощь христианам св. Богородици*, вѣже и церков на великих вратах созда в имя первого Господского праздника св. Благовищеня, (Илариона: Слово о законі и благодати). Отже при пошвещаню тей церкви зволаш шикок наш народ. Теди Мария стала „Мати Руского Краю“, Царица Руси-України. Од теди Мария розцагнула свой покров на наш народ и на нашу Церкву уж 900 роки брані го, чува го и помага му.

2. Мария — Мати и Покровителька нашей Церкви.

Одкаль то, же католицка вира дораз такой, накеди зме при-
яли християнство, так ше силно утвердзела и укріпела у наших народзе? Як знаме, Бог шикки ласки дзелі по Марії. Зато и тоту най-
векшу ласку, ласку католицкей вири наш народ отримал по Марії.

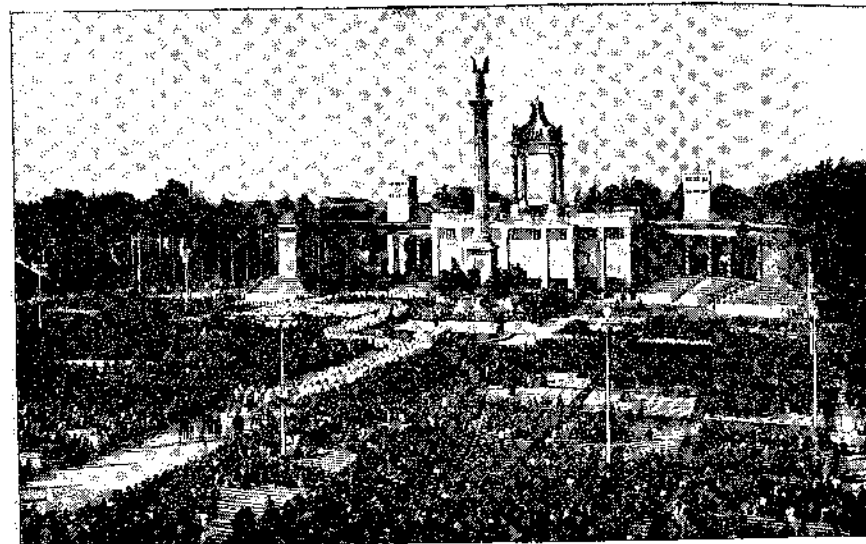
Княжна Анна, жена св. Владимира, а грецкого императора Василия II. шестра, кед ше одала и пришла до Киева, принесла зос собу чудотворну икону М. Божей, котра ше водала „Одигетрия“, то значи „Путеводителница“. Вона то, П. Д. Мария, св. Путеводителница указала нашому народу праву путь-драгу гу Христу и Його св. католицкей Церкви.

Мария не лем дала найвекшу ласку католицкей вири и при-
яла нас до католицкей Церкви — але и чувала нас, да Ю не страциме, да Ю зачуваме у познейших часох, кед будземе загрожені од грецкей схизми. (Як знаме, св. Владимир кресцел наш народ при помочи корсуньского и болгарского духовенства зос Охриду, котре *було грекокатолицке и було у єдноси зос Римом*, а мержело Византию, же вона лукаво нападла восточну Болгарию, завладала зос ню и одняла ей шлебоду политичну и церковну).

1054. р. царгородски патріарх Михайло Керуларий прервал єдносц зос римску Церкву. У шикких восточних церквох аж трескало од читаня анатемі (клятві) на святійшого отца Папу римского и на „єретичну“ римску Церкву. Лем на Руси бул мир. Ніхто там не чул о грецкей анатемі. Нашо літописи и нашо те-
дишні пишешіки ані словечком не споминаю о тим церковним роздорі. А до вещей, на синодалним акту (писму), на котрим потписали анатему и одобрили роздор церковней єдноси, не було потпису київского митрополита. Цо то значи? Чи може Керуларий

забул на Русь? Не цагал Ю на свою страну? Чи може наш митро-
полит не сцигнул там на време? Дас пейц раз би обрацел там и назад за тото време, да сцел. Причина була инша. Византийска пропаганда не мала успиху на Русі. Русь-Україна сердечно мер-
жело Византию. Не могла забуц преграну битку пред 11 роками (1043. р.), кед Греки нашу флоту зніщели, нашо войско залапели и їм очи повиджобовали.

У тей нашей страшной катастрофи барз вельо завинел київски митрополит Теопомт, родом Грек. Бул то лукави и хитри

Еухаристийни Конгрес у Пешти: Служба на Плац Геройох.

чловек. Подчас войны бул главни организатор грецкей афери у Києве. Петро Ярослав М. не смел мац вещей у Києве за митро-
полита Грека и дал зволац наших владикох, да виберу єдного з помедзи себе. Вибрани остал Иларион. То бул перши наш митро-
полит, син нашого народу. Але зос тим Ярослав М. ище баржей заострел конфликт медзи Русію и Византию.

Тераз можеме баржей порозуміи, чом византийска пропа-
ганда не мала успиху на Руси и чом Русь була на страни, далеко од грецкей схизми. Чом Русь мержело Византию и чом Русь не мала симпатії за византийску церковну роботу. А цо вещей, Русь не лем же не участвовала у тим грецким бунту але оставала вше баржей вирна римскей Церкви. Як доказ може

послужив і того, же кед папски легати (посли) ніяк ше не могли догварити з Керуларієм, котри побунел шицок народ у Царгороду проти них і грожел їм шмерц, вони охабили акт викляца на Керуларія на головним олтарі у церкви св. Софії і вращели ше дому през Русь.

По тей грецкей схизми Русь ище длуго остала у єдносци зос римску Церкву. А доказом того є празник пренесения мощей св. Отца Николая з Мiroх Ликийских до талианского варошу Бар 1087. р. Два роки познейше Папа Урбан II. установел празник на тоту памятку. Вон ше прийал найбаржей у Италиї і на Руси. Византия не сцела ані чуц о нїм. По перше вона патрела на то як на крадбу (Турки кед завладали над Византию, талиански моряки потайно вивезли св. мощи пред турецку владу да їх не збезчесца), а по друге, же св. Николай нашол ше на „єретичней“, римскей жеми, а по треце, же тот празник установел Папа, котрого вони найбаржей ненавидзели. Зос цалого Востоку лем єдина Русь прийала тот празник медзи 1090-93. р. Да зме не були у єдносци зос римску Церкву теди, у нас би не було того празника, ягод го нет у инших восточних Церквох.

То доказує, же теди, кед ше Византия одчакнула од западней, римскей Церкви, ми зос ню не тримали, не дружили ше, ми у ей бунту не участвовали, ми свою прадідовску виру далей чували. Гоч то не наша заслуга, і не з власней моци ми ше отримали. То, же наша млада, руска Церква не дала ше збиц з правей драги, же остала і далей католицка, — особлівша помоц нашей любей Матери Марії. Вона то чувала нашу Церкву, брансла Ю, укріплювала Христов дух у нашим народзе і провадзела наш народ по драги Божей правди.

Але Господь Бог за грихи родителюх каре і їх дзеци, а за грихи державних мужох — цалу державу і шицок народ. Така кара посигла і нас. Нашо князове почали жити безбожно. Забули на страх Божи. Настали звади, братоубийства, війни і огні. Бог одступел од нас. З кару допущел на наш народ татарську навалу, котра нас барз зніщела. Познейше і нашо сушеди нападли нас, одняли нам шлебоду, а наша Церква достала ше до грецкей неволі. У ней страцела церковну єдносць і одступела од прадідней вири. Но і теди Мария нас не опушчала... Спонуковала нас до покути, до жалю, до поправи. Плакала з нами у нашим горю, у нашій биді (на веліх местах ікони М. Божей плакали) і поцешела нас. І кед увидзела, же ше каєме, же ше поправляме,

заступала нас у Господа Бога, да ше над нами змилює і да нас заш пригорне гу себе, як своїо добрі і побожні дзеци.

То ше стало по 400-рочней покути і жалю. У Брестю Литовским 1596. р. наша Церква ше заш злучела з римску і остала у єдносци по нешкайши дзень. Дзвигали ше бурі і гурагани на нашу Церкву, але Ю не могли навладац. Бешнел російски царизам, пенел ше, шкрипел зубами, — палел монастири і церкви, мучел і штрелял милиони побожних і ревних християнох. Виганял зос краю, маєтки одберал і крив мученичу розлівал по цалим краю. Але крив мученикох родзела нових исповедників, нових, твардих, незламних, християнох. І гоч вельку чкodu нашій Церкві наробел, ніяк Ю не могол надвладац. Бо з нами була наша Мати Мария! Вона нас чувала, Вона нам сили додавала да витримаме до конца.

І гоч нас доля розшала з нашій дідовщини по цалим швеці: і на Горніци і до терашней Румунскей і до Югославії і до Америки, Канади і Бразилії — ми остали вирні своїй Церкві по нешкайши дзень! Бо нас провадзела вше і вшадзи помоц і опіка Марії, нашій неб. Матери і нашій Покровительки. Вона і далей сцє і будзе нам помагач, кед остаєме Її верні, добрі дзеци!

3. Мария — Покров і Царица нашого народу.

Побожні наш народ дораз познал і осетел дзе його щесце, сила і помоц. Ані єден народ ше не може похваліц зос тим, же вон уж 50 роки по приязи християнства придав ше под покров Пр. Богородици на чолє зос своїм монархом і преглашел Ю за свою Владарку — як то зробел наш народ за своїого князя Ярослава М. 1037. р.

І не спреведол ше наш народ у Марії! Русь була могуча — силна держава у Європі. Наша руско-українська бешєда була принята і на царских дворох западних державах. Наш перши митрополит Иларион пише о Владимиру Вельким: „Не в худі бо і в невідомі землі владичествова, но руской, яже видома і слишима єсть всіми конци землі“. З того мож видзиц, як силна і могуча була наша держава, кед була „слишима всіми конци землі“, кед за ню знал шицок швет. А іпак нашо князове тоту могучосць не приписую лем себе, своїй мудросци, своїй храбросци — але видза особлівшу помоц і опіку Марії! На пр. Владимир В., кед розбив Печенігох под Василевом, приписує тоту лобиду помоци Пречистей. Ярослав М. гоч надвладав Печенігох

и доокола Києва поставел силни мури — укріплення, не вери себе — але на „Золотих Воротах“ будув церкву Марії и модлі Ю, да Вона чува и брані його державу и Церкву. И Владимир Мономах у своїм „Поученню дитям“ ясно гутори, же победа над Половцями 1099 р. — то помоц Богородици и т. д.

Мария наисце указовала, же наш народ Ёй мили и зато го благословела. Але и наш народ знал указац, же Марию люби, цені и почитуе.

Такой на початку християнства виростили вже нови и вже красши церкви и монастири во чesц и славу П. Д. Марії. Медзи тима краснима и богатима церквами, найвекша и найстарша була „Десятинна“ церква у Києве, котру дал збудовац св. Владимир В. Нашо маляре и иконописци старали ше як найкрасше и найдостойнейше намальовац икони М. Божей. У даповдних церквох тоти икони украшовали зос стриблом — златом, и з драгоценима каменями (образ П. Богородици, котри поклонел Влад. Василькович церкви св. Димитрия). А найкрасши були образи мозаїково и емаїлово (у Десятинней церкви, у Печерской Лаври, у Михайловским златоверхим монастире).

П. Д. Мария тим способом наградзела побожносц, любов и жертвеносц свойого народу, же вельо икони зробела чудотворни. На тих местох, дзе були Ёй чудотворни икони баржей вислуховала молитви своїх дзецох. Хорим врацала здравле, шлепим вид, глухим слух, немим бешеду, а помершим живот.

Народ ше гарнул гу своей Неб. Матери. Богомольци зос цалей Русі сходзели ше на тоти чудесни места, модлели ше, дзековали, шпивали и преславляли Марию. Часто ше виберали и до Царгороду и до Брусалиму, же би ше помодліц на тих местох, дзе Мария жила, ходзела або чудесним способом їх ошвецела.

Обично ишли цали громади зос крижами и заставами, з молитвами и писнями на устох. Ишли стари и млади, князове и бояре, — шицки ишли з поклоном, з мольбами до В. Матери. Теди ше творели и нови писні, котри ишли од устох до устох и ширели славу П. Діви по цалей рускей держави. Теди себе и приповедали о тих ласкох — чудох, котри Мария зробела поведним своїм почитательом, и так постала велька паломнича и апокрифична литература о П. Д. Марії.

Але, на жалосц, барз фришко прешли тоти златни часи. Слунечни дні ше скрили за чарни хмари. Настала смутна вшень... Русь-Україна страцела свою шлєбоду. Нашу державу розграбили

добри сушеди и збогацели ше. Щезла давна слава, але не вигасла любов и почитованє П. Д.

У тих смутних часах Мария паметала на нас. Вона постава Покровителька и козакох, Запорожской Сичи. Запорожци указовали Марії особлівшу почесц и славу. На Сичи збудовали церкву Покрова П. Богородици. На козацких заставах була виставена з єдного боку Мария, а з другого боку св. Михайл. У сичовой церкви мали красну икону, на котрей була насликована П. Діва зос св. Отцом Николаєм и св. Михайлом. На сподку стоя козаки и модля ше до П. Діви, а Мария розцагуе над німа омофор.

Руски Керестур: Процесия Рожанцового Дружтва до Водици.

По нещешлівей полтавской битки 1709. р. даскельо тисячи Запорожцох мушели спекац пред помсту московского цара Петра до кримского хана. Кед охажали свой край, вжали зос собу икону. М. Божей и вещей ніч не вжали. Хан їх приял але забранєл їм церкву будовац. И теди Запорожци поставели икону М. Божей у шатор и покрадзме ше модлели. А кед ше дознали, же Москале вивезли їх братох, вольних козакох, цо остали после битки дома, да на сиверних москьялох город мурую, и же Гетьманщина препада:

„Плакали: ..., а з ними
Заплакала Мати Божя
Сльозами святыми“. (Т. Шевченко: Иржавец).

Наш народ, гоч часто переживав вельку и чежку Голгофту, гоч церпел вельки нещесца, горя и переслідованя, не страцел нігда довіря до своєї Неб. Царици. Вше глядал у Ней помоц и ратунок. А Вона го вислуховала, у горю бодрела и крипела з надію на лепшу будучносц.

Кед попатрime до недалекей будучносци, увидзиме, же при нешкайшей погубеносци швета, гнів Божи барз вдери на людски род. Велі народи буду выставени на чежку пробу и на вельку небеспеку. И наш народ не остане з боку. Хто нам поможе? Хто нас покрийи? Хто нас заступи? Тота, цо нас чувала 900 роки! Тота, цо зос мацеринску любовию пригортала нас гу себе 9 вики. Марія, наша Мати, наша Покровителька! Але ми мушime себе заслужиц тоту опіку и Ёй ласку! Зато будзme и останьme на вше Ёй добри дзеци. Чувайme свою виру, як найдрагши скарб и жийme так, як нас учи наша вира. Тримайme ше твардо своєї грекокатолицкей вири! Барз меркуйme, да не будзme християне лем на паперу, да не будзme ані цепли ані жимни. Таких половичарох Г. Бог „випише зос книги живота“.

Окрем того чувайme и свою народносц. Не маме ше чого ганьбиц. Наш народ вельки и славни! Ма свою славу пренилосц и ма вельку будучносц. Кед зме геройски витримали 200 роки у цудзим морю, дали зме доказ, же зме способни до конца витримац. Чловек, цо ше ганьби своєї народносци, чежко гриши проци Бога и проци свого народу! Таким ше бридзи Бог, и мержа го людзе! Зато нігда не забудзme: Чувайme свою виру и народносц, а тим выполнime волю Божу и осигураме себе помоц и заступництво П. Д. Марії.

Екуменски собор у Ферари-Фиренци (1438—1442).

Собор св. Зединеня восточней Церкви зос Престолом св. Петра.

Того року ше кончи 500-рочніца вселеньского або екуменского собору у Ферари-Фиренци, на котрим ше зединела одзелена восточна Церква зос Престолом св. Петра у Риму. На тим собору було преглашено, же цала восточна Церква заш исповидуе таку исту виру, яку исповидуе западна и яку цала Церква Христова на Западу и на Востоку исповидала у перших 11 столітійох.

На основу постановленьох того собору робени шицки познейши зединеня. Воно служело як фундамент зединеня и наших дідох, котре вони зробели 1595. року у Брест-Литовским, кед ше 7 не зединени до того часу владикове зос своїм митрополитом Михайлом Рагозом зединели зос Церкву натолицку.

Вселеньски або Екуменски собор.

Вселеньским або екуменским собором вола св. Церква таки собори:

1. котри звоал Вселеньски Архирей Папа Римски,
2. котри провадзи як председатель сам Папа особно або через свогого заступніка,
3. котрого постановлення потверзи Папа и преглаши обовязковим у вопросах вири и моралу за цалу Церкву Христову.

На таких соборох заступана цала навчаюца Церква по своїх владикох.

Перши вселеньски собор отримани на Востоку у месту Никей 325. року. Од того часу па до 787. року отримала цала Христова Церква 7 вселеньски собори.

У 9. століттю патріарх у Царгороду Фотий започал отарговац Церкву Божу на Востоку од Петрового Престолу у Риму, почал по словах св. Отцох „розтарговац нешити хитон (шмату) Исуса Христа“. Його роботу довершел у 11. століттю патріарх Михайло Керуларий 1045. року. Кед ше Восток оддзелел од Петрового Престолу, старал ше да за собу поцагне и млади славянски народи, котри у тих часох примали християнску виру. Удадо ше им, же наисце одтаргли од Христовей Церкви вельку часц славянских народох. Велі од ніх и до нешка оддзелени од Петрового Престолу у Риму.

Тот вельки роздор у Церкви Христовей тирва уж вецей як 1000 роки. Його главни причини були не вирски але политични.

У Церкви Христовей треба да буду шицки едно.

По установлєню найсвятєйшей Еухаристії Господь Исус Христос скорей як ше сам придад на найстрашнейши муки, гору, цо ше моделл небесному Отцови, — „да сохрани тих шицких, котрих му придад... да буду едно якцо Отец у Сину, так да и вони буду едно, да и швет вери же Отец послал Сина на швет...“ але и за тих шицких, „котри буду вериц у Христа Господа пре их проповіданє“. О тей єдносци, яка ма владац у Христовей

Церкви медзи шицкими вирніками, гутори нам св. Иоан Евангелист у своей Евангелиї у цалей 17. глави. Барз добре роби, хто тоту главу вельораз чита и вельо о тим роздумуе.

Архиереї Римски и їх робота за св. Зединене.

Пред своїм вознесенєм на небо Господь Исус Христос на Генезаретским озеру придав св. Петрови, а у його особи и шицким наслідником, власц и длужносц, да ше стараю за цалу його Церкву: „да пашу овци и ягнятка“ — цо значи: да водза так шицких церковних настоятельох владикох як и шицких вирних його Церкви.

Процесия у Рѣским Керестуре.

Од першого часу дораз по шмерци св. Петра у Риму Римски Архиереє водзели бригу за цалу Христову Церкву. Ище векша була тота брига, кед у 11. столітїю була одорвана Церква Христова на Востоку од Петрового престолу. Року 1098. зволав Папа Урбан II. вельки собор до Бария у долней Италиї, котри мал задачу, да роби о св. зединеню оддзеленой восточної Церкви зос Престолом Петровим. На тим собору бул медзи другима ученима людзми того часу и св. Анселмо архиепископ кентеберийски з Енглескей, найученейши у тим часу. Успих не бул посцигнути пре вельку ненависц Грекох против Латинох.

Велї проби робени за св. зединене у XII. и XIII. столітїю особено за царованя Алексия Комнена, Йоана и Михаила I. Вони ше сами вельо о тим трудзели, а до зединеня не пришло.

Року 1274. бул отримани вселеньски собор у Лиону. На тот собор пришло вельке посланство з Царгороду и придав Символ свойого вированя. У тим Символу признав цар и восточни патриярхи з владиками верховну власц Римского архиерея над цалу Церкву Христову. Вельо ше трудзел коло св. зединеня тедишні учени и побожни Царгородски патриярх Веккос. Але и тото зединене не тирвало длуго. Ненависц Грекох проци Латинох була барз велька и вони ше не сцели зединїц з Церкву Христову. Тоту ненависц ище баржей повекшали Крижарски войны, котри мали циль, да ошлебодза Палестину и святи места спод власци Туркох. Кед крижари на 4. войны не ишли до Палестини, але вдерели на Царгород и там основали Западне царство, ненависц Грекох проци шицких западнякох була невисказано велька и од того часу не мож було мирно робиц коло св. зединеня.

Понеже ше Турки вше бліжей прибіжовали гу Царгороду, царгородски царове добре видзели погибель, яка им грози од Туркох. Вони ше заш обрацали на Папу, да по Папи достаню помоз од западных владарох проци Туркох. Да то легчейше посцигню, обещовали, же зединя Восток зос католицьку Церкву.

Року 1416. постал царгородским патриярхом архиепископ ефешки Осиф. Вон бул чесни учени человек, котри добре розумел жадање Исуса Христа „да шицки буду едно“, и вон до своей шмерци робел и трудзел ше коло св. зединеня.

Року 1440. завжали Турки Солун друге место у держави. Шицки на Востоку добре розумели, же неодлугу спадне до їх рукох и главне место Востока Царгород. То добре розумел и тедишні цар Иван VIII. Палеолог.

У тим часу на Престолу св. Петра у Риму управял зос Христову Церкву вельки и учени Папа Евгений IV. Вон добре розумел вопрос св. зединеня и бул готови за св. здинене принесц и найвекши материялни жертви, лем да ше Восток заш зединїц з Церкву католицьку. Цар Иван VIII. обрацел ше на папу и замодлел го да звола вселеньски собор, цар зажадал повновласц од патриярхох Восточних у Антиохії, Александриї и Єрусалиму и зволав на початку 1437. року собор до Царгороду, да ше на тим собору приготую за екуменски собор, котри ше мал отримати.

ведно з католиками на Западу. На тим собору Марко Євгеник, митрополит ефешки и Схоларий зложили точки, о котрих ше мало розсправляц на вселенським собору з католиками. Папа Евгений у своїм декрету од 2. януара 1438. року зволав вселенськи собор до Ферари у Италиї и по жаданю цара превжал на себе шицки трошки за драгу восточнякох як и за отримованє самого собору.

Кед було шицко приготено, рушел ше цар Иван VIII. ведно зос своїм братом Димитриєм, з патриархом царгородским Осифом, зос заступниками з восточних патриархох, з митрополитами, архиепископами, владиками, архимандритами, веліма монахами и свитскими священниками. Шицких було зос пратню царску коло 700 души. Ту були и заступники Трезбизонтского цара, Иберского князя и Молдавского. Царгородски патриарх мал як своїх заступників Антония, митрополита гераклийского и Григория Мамаса протосиндела царгородского, Антиохийского патриарха заступал киевски митрополит Изидор, Александрийского патриарха заступал Марко Євгеник, митрополит Ефески, Єрусалимского заступал Дионизий митрополит Сардийски и Доситей...

З Киевской Руси пришол киевски митрополит Изидор з владиком Суздальским и зос 100 особами, котри их провадзели.

Дня 8. фебруара 1438. року сцигнули Греки до Венеції. Ту их шицки найторжественешим способом витали. Кардинал Албергети у мену Папи Евгения IV. витал самого цара Ивана VIII. и поволал шицких на вселенськи собор до Ферари. Цар Иван сцигнул до Ферари на 4. марта истого року. Ту го найсердечнейше привитал сам Папа и одпровадзел до палати, котра була приготована за його биванє.

По 3 дньох пришол и патриарх Осиф зос церковними достойниками.

По вельких и длугих догваркох о церемонийох — Греки жадали, да цар шедзи на першим месце на собору пред Папом и патриархом — було отриманє

Перше торжествене засидание собору у церкви св. Георгия.

Було то на 9. априла 1438. на Вельку стреду.

На тим торжесвеним засиданю були:

Папа Евгений IV., кардинали, 107 латински владикове и други церковни достойники.

Од страни Грекох бул цар Иван VIII. його брат Димитрий заступник шицких патриархох, 21 гречески владикове, велі архимандритове и священіки патриаршески, 2 арменски владикове.

Сам патриарх пре хороту не бул на тим засиданю, але послал писмено, же вон трима тот собор за вселенськи и жадал, да ше кажди виключи з Церкви, хто би то не припознал.

Ту були прочитани писма заступників греческих патриархох Антиохийского, Александрийского и Єрусалимского. На концу було постановено и видано на греческим и латинским языку, же Греки прето пришли до Ферари и прето учествую на собору, бо вони ведно з латиніками признаю тот собор вселенським або екуменским.

О яких ше предметох мало розсправляц на собору.

На собору було постановене, же ше будзе розсправляц:

Ср. Митровица: Пошвецанє каплицы на теметове, котру збудовал Теодор Ференц.

1. о виходзеню св. Духа од Отца и Сина,
2. о чистилищу або митарству и о животу душох по шмерци,
3. о квасним и безквасним хлебу при Служби Божей и о освященю дарох на Служби Божей,
4. о верховней власци Римского Архиепископа над цалу Церкву Христову.

Главни особи, котри найвецей виступовали и толковали науку св. Церкви о наведзених вопросах, були на страни Латинох: Кардинали Цесарини и Албергети, митрополит на остроу

Роду Андри Хризоберг, владика Форлійски Алойсий, а на страни Грекох Марко Евгеник, митрополит ефески, учени Висарион и митрополит Київски Изидор, Валсамон и Сиропул. Барз вельки вплив робел на своїх церковних достойнікох сам цар Иван VIII. Вон им одредзовал о котрих вопросах шму розправяц з католиками.

Наведзени Латини и Греки були оштрого характеру: Цезарини добре познавал свитске и церковне право, Хризоберг по роду Грек бул барз учени, владика Алойсий бул найвекши бешедник своего часу и вон вше виступовал у духу найвекшей любви,

Марко Евгеник бул барз оштри и тварди и добре познал науку св. Отцох восточних,

Висарион надвишовал шицких у знаню и бешеди и бул вше за помирене.

И една и друга страна брала своєю докази зос Св. Писма, Преданя и св. Отцох. При тей роботі владиком барз вельо помагали учени професоре, монахи вшеліяких Чинох як восточних так и латинских.

Од першого торжественного засиданя па до другого, котре отримане дня 10. януара 1439. року, були отримани меньши 13 засиданя и велі догваряня заступникох едней и другой страни.

Найвещей ше розправяло о першей точки: о виходзеню Св. Духа од Отца и Сина

На другим торжественним засиданю у Ферари, котре там було и остатне, а було отримане дня 10. януара 1439. року, було постановено, же ше Вселеньски собор з Ферари преноши до Фиренци. То зробено пре вецей причини, а главни були того:

у Ферари появилася ше колера и други опасни хороти.

Папа Евгений до того часу потрошел за отримоване собору шицко, цо мал. Предал и свою златніну и стриберніну, заложел свою митру итд. Богатыши людзе зос Фиренци обещали Папови, же му буду помагац у видаткох за собор, кед ше вон будзе отримовац у Фиренци.

Предлужене Вселеньского Собору у Фиренци.

Року 1439. дня 29. марта було отримане перше торжественне засидане у Фиренци. И на тим засиданю якцо и на тамтих, яки були отримани од 2. па до 24. марта, розправяли собрани Отци о виходзеню Св. Духа. Найвекши противник тей науки бул Марко Евгеник, митрополит ефески. Даремни були шицки труди так уче-

них Грекох як и Латинох. да го прешвеча, же не трима науку Св. Писма и Св. Отцох. Вон бул готови скорей виявиц, же шицки восточни св. Отцове, котри признаваю виходзене Св. Духа од Отца и Сина, кривовирци, як да попуци у своїм кривим ученю.

На 23. засиданю виявели Латини, же и вони признаваю и исповидаю, же *«лем едно жридо и една причина виходзения Св. Духа у Богх Отцх»*. Аж теди Греки виявели, же под такими условиями можу гуториц о св. зединеню з Латиніками. Од того часу постали найвекши ширители св. зединеня зос страни Грекох Висарион и Исидор, митрополит Київски На 13. и 14. априла

Миклошевци: Пошвещане Манастира СС. Василиянок, котри кхупела п. учителька Даница Лабош.

1438. року тримал Висарион свою прекрасну бешеду о св. зединеню, а по нїм отримал з своєю бешеди Грек Схоларий Георгий.

На 15. априла 1439. року було поставене, да ше виберу по 10 особи з обидвох странах, котри би мали зложит способ зединеня у тим вопросу. Вельо ше о тим и далей розправяло. Исидор Київски предложел, же да ше випишу шицки места зос св. Отцох и восточних и западных, котри писали о виходзеню Св. Духа. На основу тей роботи вон виявел 30. мая 1439. року на засиданю: *«Понеже зме шицки чули вияви св. Отцох, як восточних так и западных, як едни гуторя, же Св. Дух виходзи „од*

ОТЦА И СИНА", а други гуторя: „ОД ОТЦА ПО СИНУ“. а тоті два вираженя знача исто, то ми виявлюеме на основу до-терашней пракси: же *Св. Дух виходзи од Отца по Сину вично и бивствено як з єдного жридли и чиника...*“

З тоту вияву признали Греки исту науку о виходзеню Св. Духа, яку до того часу визнавали на Западу и зажадали од вселеньского собору, да им ше дозволі, же би и надалей не му-шели у своїм Символу вири додавац додаток „И од Сина“, або „ПО Сину“.

Собор им то дозволил.

Тоту вияву подписали шицки Греки крем Марка Евгеника.

По длугих випитованьох и догваряньох пришло до зєдинєня у главним вопросу медзи Востоком и Западом о виходзеню Св. Духа „од Отца и Сина“, або „од Отца по Сину“.

Скорей як пришло до розправох о других вопросах, умар Цар-городски патрiярх Осиф нагло юна 1439. року. Бул поховани на способ, як ше ховаю Римски Архiereє, у церкви пресв. Бого-родици у Фиренци.

Медзи своїма списками охабел у тестаменту од 9. юна 1439. року таку вияву: „*У шицких ше складам цо исповидус и научус Католицка и Апостолска Церква старого Риму*“.

По шмерци патрiярха и сами Греки жадали, да придзе цо скорей до зєдинєня и у других вопросах.

Не було векших чежкосцох у вопросах о квасним и безква-сним хлебе, о самей претворби при Служби Божей хлеба и вина на пресв. Тіло и Крєв Христову, о митарству або чистилицу. Ве-цей було чежкосци у вопросу о першенстві Римского Архiereя над цалу Церкву Христову. Але и у тим пришло до зєдинєня.

Греки на концу виявели, же признаваю першенство Римского Архiereя, лєм жадали, да Папа не зволує вселеньского собору през повидсмлєня їх цара и восточних патрiярхох. О тим вопросу 26. юна по 4 делегатах од єдней и другей страни зложели таку заяву зєдинєня:

„Признаваме же Римски Папа верховни Архiereй и Управи-тель, Намистник Христов, Пастир и Учитель шицких християнох, и же вон ма водзиц и управяц зос Христову Церкву почитуюци права и привилєгии патрiярхох...“

На основі тей заяви мал буц зложени декрет зєдинєня. Мали го зложит по 6 делегати зос обидвох странах. По вельких догвар-кох вон бул подписани на 5. юла 1439. Бул зложени на греческим

и латинским языку и ноши потпис 115 латинох и 33 членох гре-ческих на вселеньском собору у Фиренци. Декрет подписал и з печатом потверзел Папа Евгений IV. и Иван VIII Палеолог, царго-родски цар. Не подписал го Марко Евгений и владика ставро-польски, котри скорей охабел Фиренцу. Лєд Папа то видзел, гу-торя, же жалюшне вигварел: „ніч зме не посцигли“.

Торжествене прєглашенє того декрету окончєне на 9. юла 1439. у главней церкви у Фиренци по окончєней Служби Божей од самого Папи. Прєглашєни бул на греческим и на латинским языку.

У тим декрету було прєглашенє св. зєдинєнє у слїдующих вопросах:

1. Греки признаваю и исповидаю, же Св. Дух виходзи од „Отца по Сину“, цо исто значи як и „од Отца и Сина“.

2. Цо ше тичє хлеба за Службу Божу, постановєно, же хлеб муши буц зос пшеници и може буц так квасни як и бесквасни. Священїци восточни маю ше служиц зос квасним хлебом, а латин-ски з бесквасним.

3. При подписованю декрета 5. юла 1439. Висарион виявел у мену Грекох, же Греческа Церква вери и учи, же претворба при Служби Божей бува по словох Христових, з якими Вон устано-вел Службу Божу: „примите, ядите, СІЄ ЄСТ ТІЛО МОЄ“ и „СІЯ ЄСТ КРОВ МОЯ“.

4. Греки прияли науку западней Церкви о митарству як и науку о блаженству душох дорас по шмерци, котри умру през гриха и котри правди Божей погнолно задоволєли. Так исто при-яли и науку о пекельних муках дораз по шмерци тих, котри ум-ру у чежких грихах. Надалей прияли науку, же вирни можу по-магац душою у митарству зос своїма молитвами, з добрима діла-ми и особєно зос Службу Божу.

5. О першенстві Римского Архiereя було прєглашенє:

„Прєглашуєме, же св. Апостолски Престол и Римски Арх-iereй ма першенство над цалим шветом; же Римски Архiereй наш-лїдник бл. Петра, глави апостолох и же вон правдиви Христов ви-кар и глава Церкви.“

Декрет св. зєдинєня у Фиренци.

Сам декрет св. зєдинєня так глаши:

„Евгений владика, слуга Божих слугох на вични спомин.

Складаючи ше з тим, цо ту писанє наш у Христу премилу-син Иван Палеолог, найяснейши цар Римлянох, и заступники на-

ших честних братоx патріархоx и други представніки восточної Церкви“.

„Най ше радує небо, и най ше вешелї од радосци жем, бо розвалена препрека, котра дзелела западну и восточну Церкву. Брацени знова мир и злагода, а гевтот край угельни камень, Христос, котри тото заучел до єдного, здружує з моцну звязу любови и мира єден и други мур и зєдинює з виру вичней єдносци. По длуго тирвалим смутку, по чарним и неприємним зацменю длуговичного роздору зашвицєло шицким красне слунко жаданого зєдинєня. Най ше цєши и Мац Церква припатраюци ше на своїх синох до терас по незгоди и ненависци роздєлєних, котри ше зєдинєли и помирили, котра пре їх незгоду горько плакала, терас, кєд ше так крашнє помирили, най у радосци дзєкує всемогущому Богови. Шицки вирни по цалим швецє най ше радую, и шицки, котри ше волаю християнє, най ше вешєля вєдно з Мацєру католицьку Церкву. Бо по длугей звади и роздору, западни и восточни Отцовє, од жаданя же би ше обновило св. зєдинєнє и старя любов, нє дзбаючи за свой живот на морю и сухим, надвладали шицки чєжкосци и радостни и добрей дзєки пришли на тот всєлєньски собор и посцигнули, цо жадали. Длугоким и чєжким виглєдованьом по ласки Св. Духа посцигли тото тєльо жаданє и прєсвятє зєдинєнє. Хто би вєцка могол достаточнo задзєковац всемогущому Богови на таким добру? Котре би шєрцo, гоч и зос жєлєза, нє змєкшало така вєлькa нєбєсна доброта? То справди Божє дїло, а нє винаход слабого члoвєка; прєто го трєба прияц з вєлькy чєсцy и слави зос святима похвалами. Тєбє най будзє похвала, Тєбє слава, Тєбє подзєкованє, Христє, Жридло милосєрдия, котри ши своєй Обручницї, католицькєй Церкви, такє добро удзєлєл и у тот час указал чудо своєй ласки, же би кажди могол глашиц Твоєо прєкраснє дїлa. Справди, дал нам Бог вєльки и божєствєни дар, и зос своїма очами видзимє, цо вєлї скорєй нас, гоч як то жадали нє могли видзиц. Позбєрани Греки и Латини на тим всєлєньским соборє, вєдно ше старали, же би мєдзи иньшим з найвєкшим трудом нєуморним виглєдованьом була вишиштє наука о божєствєним походзєню Св. Духа. И наведзєни свидоцтва зос Св. Писма и вєлї свидоцтва святих Учитєльох восточних и западных, од котрих єдни гуторя, же Св. Дух виходзи „од Отца и Сина“, а други же виходзи „од Отца по Синови“, а єдни и други лєм розличними словами истє гваря; Греки виявєли же слово „Св. Дух виходзи од Отца“ нє вигваряю вони у розу-

мєню, котрє би виключовало Сина; алє прєто, бо думали (як гваря) же латини уча, же „Св. Дух виходзи од Отца и Сина“ як з двох початкох и двох диханьох“, нє сцєли прєто вигваряц же Св. Дух виходзи од Отца и Сина. Латини заш гуторєли, же слова „Св. Дух виходзи од Отца и Сина“ нє розумя тим значєню, котрє би виключовало Отца як жридло и початок цалого божєства Сина и Св. Духа; алє напроцив уча, якцo и до терас учєли, же Св. Дух од єдного початку и єдного диханя. А прєто, же с того єдно истє значєнє виходзи. На концy з єдним розумом и з єдну думку,

Нашо смігматички. (Настя Волошин, Евстахия и Гануся).

єднодушно ше зложєли и пристали на свїтє и Богу милє зєдинєнє, котрє ту написанє

У мєну прєсвятото Тройства, Отца и Сина и Св. Духа, затвердзєньом того святото, всєлєньского, флорєнтийского собору, одредзуємє же шицки християнє маю вєриц и прияц тоту правду вири и визнавац, же Св. Дух є вично од Отца и Сина, же свою природу и своєо бивствованє ма вєдно од Отца и Сина и же од обидвох як од єдного початку и єдного диханя вично виходзи; а исто так гваримє же вислов: „Св. Дух виходзи од Отца по Синови“, котри хасную святи Учитєлє и Отцовє, значи, же и Син у

грецьким розуменю причина“ (Causa-aiĭa), а у латинским розуменю „початок“ (arche-principium) Св. Духа як и Отец. Понеже Отец свойому єдинородному Синови, зроджуючи Го дал шицко, цо Отцово, крем же би бул Отец, па и тото, же Св. Дух виходзи од Сина, Син ма вично од Отца, од котрого Вон вично родзени.

Одредуєме ище, же „Filioque — И од Сина“ як толкованє гевтих словох добре и розумнє доданє Символу за розяшненє правди, а котре теди було так потребне.

Исто так (одредзуєме) же ше Христово Тїло правдиво пошвещує на неквасным або квасним хлебе и же священїки маю на єдним або другим пошвещанц, по своїм звичаю то єст западней або восточней Церкви.

Исто одредзуєме так, же души тих, цо правдиво розкаяни и у Божей любови умарли, алє скорей як с достойнима плодами покути задовольли за грихи, по шмерци очисцую ше муками у митарстве и же їм за олегченє таких мукох помагаю добри діла живих вирних, то єст жертва Служби Божей, молитви, милостинї и други боголюбни діла, хтори вирни, по одредженю Церкви намираю за других вирних. А души тих, котри по хресценю нїяки грих не зробели, а и тих, цо зогришели, алє по тим у животу або по шмерци (як горе поведзено) були очисцени, дораз су прияти до неба и патра бистро Троедного Бога, яки Вон єст, алє ипак по розличних заслугах, єден совершенейше од другого. А души тих, цо умарли у актуальним смертельним гриху, або у первородним гриху, сходза дораз до пекла да приму розличну кару.

Исто так одредзуєме, же святи Апостолски Престол и Римски Архиєрей ма першенство над цалим шветом, и же тот исти Архиєрей нашлїднїк Св. Петра, апостолского Главара и прави викар Исуса Христа и глава цалей Церкви и Отец и учитель шицких християнох. Йому у особи св. Петра Господь Исус Христос придал полну власц, же би пасол цалу Церкву; да зос ню упрявля и влада, як то маю и акти вселєньских соборох и святих каноних.

Обновюєме и порядок, означени з канонами, других чесних патрїархох: же би царгородски бул други по св. Римским Папови, александрийски треци, антиохийски штварти, а єрусалимски пяти не забираючи им жадней повласци або права“.

Дано у Фиренци у явним засиданю торжественно отриманим у Велькей церкви року народзєня Господнього 1439.

Преглашенє зєдинєня флорентийского собору.

Накеди було преглашенє зєдинєнє у Фиренци, Греки ше вращели до своего дому з найкрасшими надїями на красшу будучносц своей оцовщини. Остатнї ше вращел цар Иван VIII. Вон охавел Фиренцу на 26. августа 1539. року.

Папа Евгений IV. дораз на 7. юла 1439. преглашел зєдинєнє шицким царом, кральом, князом и вирним цалого швета и шицких поволал, да ше подзвигну на обрану християнства процив Турком, котри ше у тим часу приплїжели гу самому Царгороду. Алє тоти часи не мали такого духа, з яким були наполнєти часи Крижарских войнох. Глас вселєньского Архиєрея послухало лєм малє число вирних, котри пошли на помоц загроженому бизантскому царству.

Кед то Греки видзели, же не достали таку помоц, яку вони очековали, їх ше гнїв ище баржей повежшал процив Западу и процив шицкому, цо було католицке. Дармо народ мирели поєднїи владикове ведно з нововибраним царгородским патрїархом Митрофаном.

Барз вельо зла робел Марко Евгеник митрополит Ефески, котри у зєдинєню нїч доброго не сцел видзиц. За нього то було лєм єдно вельке понїженє царгородского патрїарха як и политичне понїженє „Нового Риму“ — (так вони волали Царгород) пред „Старим Римом“.

За Марком Евгеником пристали монахи, котри у тим часу уж не мали анї таке вихованє, анї таку науку, яку мали давни монахи за часох св. Теодора Студити и його братох. Вони ведно з велїма священїками бунели народ, котри уж и так бул барз узнемирили пре Туркох, яки уж пред мурами стали и чекали на згодни час.

Мало помагала велька робота ученого и побожного Висариона и Исидора киевского, котри як папово легати мали преглашиц по шицких странах св. зєдинєнє медзи Греками и оддзеленима Славянами. Як вони двоє прешли и яки мали успих у своей роботї, читателе дознаю зос статїох о їх роботї.

Сам цар Иван VIII немал анї сили, анї правей волї, да препровадзи постанови св. зєдинєня. У Царгороду з дня на дзень було вше то горше. Не лєм же ше велї бунели процив св. зєдинєня, алє и на самим царским дворе була революция. Кед царов брат Димитрий не достал, цо жадал, замодлел помоц процив своего брата и процив Царгорода од султана Мурата II. и з його помоцу року 1443. опустошел Царгород.

Кед умар вельки Папа Евгений IV. наслідзел го Папа Микола V. (1447-1455). на Папу Миколу обрацел ше нови и остатні бізантски цар Драксат і модлел го за помоц обещуюци по обичаю своїх предшастнікох, же препровадзи постанови св. зєдинєня у Фиренци. Папа му одписал прекрасне писмо, у котрим го опоминал зос словами пророка Єремїї, яки тот вигварел израїльському цару Седекиї, кед пред Єрусалимом стала войска вавилонского цара Небукаднєзара, Папа му совитовал, цо най и вон роби у тим чежким часу, и послал му помоц, кельо могол. Але уж було нескоро.

Вше ше вецей блїжел час страшней ноци 5. мая 1453. року. Було то у навечеря праждника Сошєствия Св. Духа. Турци коло полноци превалєли мури и вдерєли до Царгороду. Медзи першима погинул цар Константин. Людзє глєдали помоц у цєрквох и гласно модлєли: „Kyrie, elejson, Kyrie, elejson, Kyrie, elejson...“ Але небо як да не чуло тоти молитви. Турци провалєли и до цєрквох и поробєли там найстрашнейши обещасєня. Султан Мугамєд II. дозволєл своїм катонацєм, да прєз 3 днї плячкаю по милєй волї и да робя, цо сцу.

Нє можєм ту наводзиц слова, яки пишу грєчєски историки, котри у тим видзєли кару Божу за роздор у вири. Историк грєчєски Дука довершує своїє описованє тих страшних подїйох зос словами: „Правєдни Твоєї суди, Господи“. У таким духу писал и Григорий патриярх, Нифон II. патриярх, котрого Греки тримаю за святого, Григорий Требизунтски и други.

Зєдинєнє з католїцку Церкву других восточних народох.

Накєди ше грєчєке и руске посланство дому врацєло з Фиренци, започала ше там нова робота. У тим часу пришло до Фиренци посланство з Армєнїї і модлєло да и их народ будзє прияти до єдносци з Петровим Прєстолом. Вони до того часу булє кривовирци-монофизити. Робота коло вєпросох, котри дзєлєли армєнску Церкву од католїцкєй, коньчєла ше подобно як и з Греками. Року 1439. на 22. новємбра бул видани Декрєг зєдинєня Армєнцєх з Церкву католїцку.

Папа Евгений IV. поволал на зєдинєнє и Якобитєх з Єгипту и Палєстини, котри исто так булє кривовирци. Посцигнуто св. зєдинєнє и з нїма, а по тим з Калдєйцями-нєсторийцями и з Маронитями-монотєлєтами.

У тим часу пришло до Риму и лєгат босанского краля, котри бул по вири кривовирєц богумил. И вон модлєл и за сєбє и за своїх поданїкох да буду прияти до католїцкєй Церкви.

На концу 1442. року прєложєл Папа Евгений IV. собор до Риму до Латєрану, дзє тот вельки собор св. зєдинєня докончєл свою роботу.

На жаль, и тот велька робота коло зєдинєня цєрквох нє привєсла таки плоди, яки шицки очєковали. Барз булє чєшки политични прилики у тим часу, котри вельо завадзали проводзєню дїла св. зєдинєня.

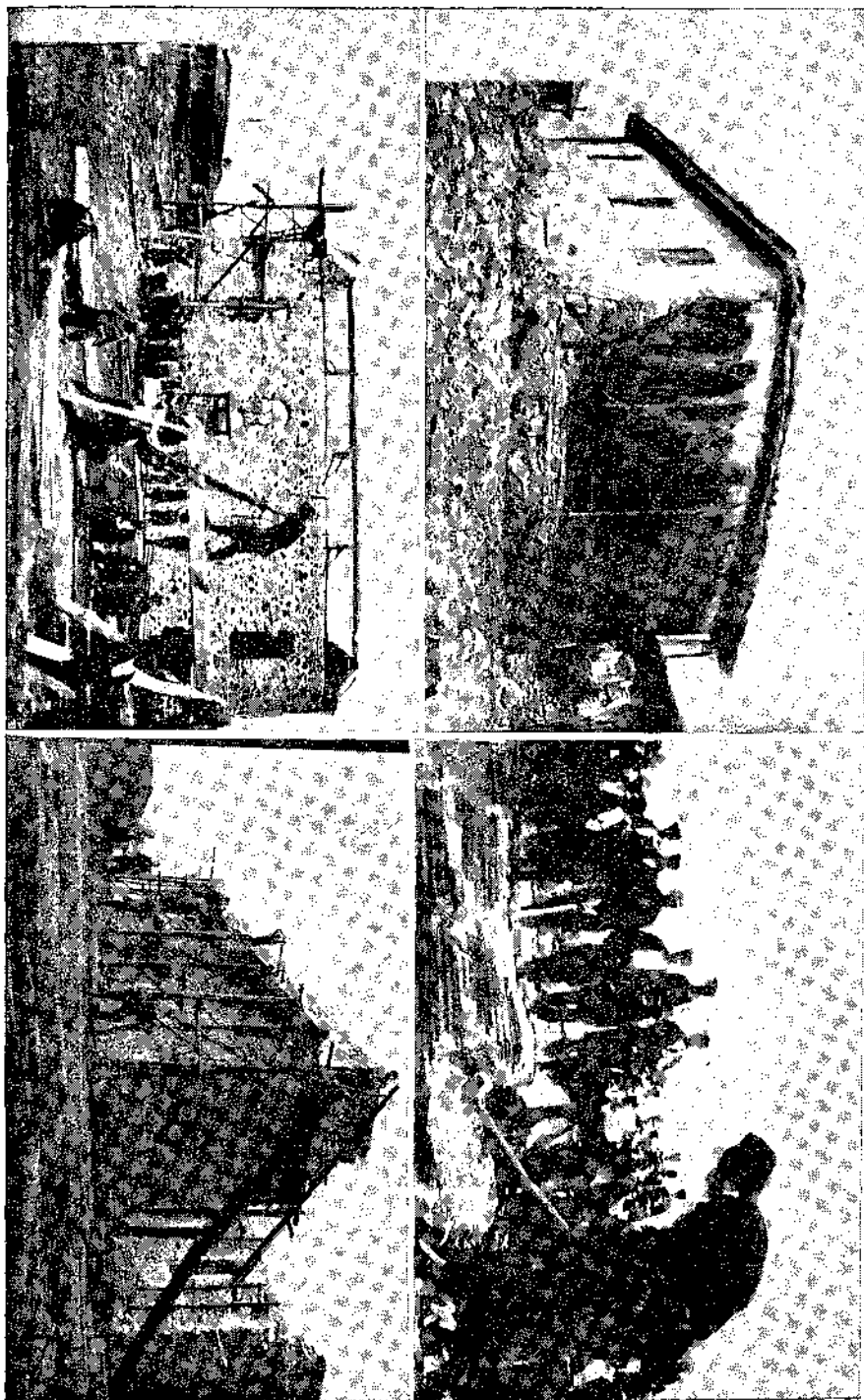
Всєлєньски Архїєрєє на Прєстолу св. Пєтра нє прєстали и далєй проводзиц свою задачу, яку прияли од Христа Спаситєля: да робя коло вїполнєня Його остатнєй молитви: „да шицки єдно буду“, як и о тим „да раз будзє єдно стадо и єдєн пастир“.

Очи вєльких Римских Архїєрєйєх Павла V. Климєнта VIII. поврацєли на лоно Христовєй Церкви наших прадїдох. Папа Григорий XIII. створєл у Риму вельки семинар за вїхованє грєчєских богословєх. У тим семинару вїховани и вєлї нашє. Медзи такима бул и наш вельки подвижнїк св. зєдинєня Вєлємин Рутский. Нє можє описат, котри вєцєй зробєл од остатнїх Папох за св. зєдинєнє. Споминам лєм тєраз славно владajoцєго Папу Пия XI., котри створєл у Риму за наших богословєх семинар св. Йосафата, за Румуньох други а за вєлькєрусских богословєх трєци. Його око нє запуца ані други восточни народи. Вон шицких любї и жада, да „шицки приду до спознаня правди“ и да ше повраца на лоно Христовєй Церкви.

Заклєчєнє.

Кажди христян католик добрє памєта на слова Христа Спаситєля, котри Вон вигварєл своїм апостолом, а прїйг нїх и шицким їх наслїднїком-владиком: „Хто вас слуха, мнє слуха, а хто шє вас одрєка, Мнє шє одрєка; а хто шє Мнє одрєка, одрєка шє того, цо Мнє послал.“ (Лука 10, 16). Кажди, хто чита постанови всєлєньского собору у Фиренци о зєдинєню и хто зна, жє тоти постанови прияли прєдставнїки так западнєй як і восточнєй Церкви и жє тоти постанови потвєрдзєл Всєлєньски Архїєрєй Папа Римски, а тоти постанови нє булє прияти од вирних на Востоку, муши признац, жє восточна Церква нє послушала своїх владикєх. А хто нє слуха своих владикєх у вєпросох вири и моралу, тот нє слуха самого Господа, вон чєжко гриши. И нє трєба шє чудоват, кєд на такого Господь посїла чєшку кару, яку послал и на восточну оддзєлєну Церкву.

Ми грєкокатолики як прєдставнїки восточнєй Церкви перших вїкох христянства до вєлького роздору мамє вєлькє длужносцє.

да зос своїм животом и роботу шицким указуєме, же зме по вири члени „едней святей, католицькей и апостолскей Церкви“, а по обряду члени восточней Церкви перших 11 столітїйох християнства, кед цали Восток зос Западом творел „одно стадо з єдним пастиром“ на Престолу св. Петра у Риму. Длужносц нас шицких, да вельо модліме и вельо робиме, да ше цо скорей випольнї вельке жаданє Исуса Христа „да шицки буду єдно“ и да по цалим швецє „будзе єдно стадо и єден пастир.“

Изидор, митрополит Кийовски.

Єдна од найважнейших подїйох Церкви Христовей бул вшелї-як флорентийски Собор, на котрим пришло до зєдинєня восточней и западней церкви. Найвекши поборнік св. Зєдинєня на тим собору бул попри Висарийона Изидор, котрого живот у кратких чертах ту подаваме.

На жаль ніч не знаме за його млади роки, але знаме то, же бул крашне и добре виховани и то правдоподобно у Цариграду. Там ступел и до чина св. Василя Велького, а пре його визначни способносци вибрали го за настоятеля монастира св. Димитрия. Але не длуго остал у монастирских мурах. Його душа жадала роботи за святу ствар, а тота ствар була св. Зєдинєнє. Бул єден од найученших и наймудрейших богословох тедишнього часу, а гу тому барз добре бешедовал по латински и по гречески. Мал одже шицки прикмети за успішну працу, а гу тому и добру дзеку. За св. Зєдинєнє робел на собору у Базелу и у Цариграду, а ровночасно заменьовал патрїярха Брусалимского и Антиохийского. То бул лєм початок його роботи.

Кед його мєно уж було познате у цалей церкви, а понеже уж длугши час було випражнєтє мєсто митрополита у Москви, то го патрїярха Осиф положел на тото мєсто, котри теди мал назву: „митрополит Кийовски и цалей Русиї“. До Москви пришол в єшенї 1437. року. Князь Василь Василевич сердечно приял Изидора и гоч руски владикове уж иншого вибрали за митрополиту (Йону од Рєсана), то Изидор лєм остал и далєй митрополит Кийевски, бо шицки уж знали за його вельки способносци.

Але не за длуго були тоти приязни односи медзи князем и Изидором. Накєди Изидор виявел князови, же пойдзе на Всєленски Собор, на котрим ше будзе розправац о Зєдинєнє восточней и

западней Церкви, княз ше дораз погнівал и дораз ше процивел да Изидор идзе на Собор. Але на концу лем мушел поцушиц, лем же оштро наказал, да остане при перших 7 соборох. (И до нешка незединени признаваю лем тоти 7 собори).

Изидор одже пошол на собор, а за нїм пошли ище вещей як 10, цо духовни, цо свитски особи. Зос Москви ше рушел 8-го септембра 1437. року. По драже ступел до Тверу, дзе му княз Борис дал єдного легата (посла) за собор. До Ферари сцигнул 15-го августа 1438. року. (Длуго путовал, бо на драже позаходзел по вещей местох, а гу тому як знаме теди не було гайзибани як нешка.)

У Ферари го зос вельку радосцу дочекали и такой го вибрали, да водзи бешеду у перших 6 розправах. Медзитим Изидор ридко публично виступіовал; найвещей розпавял приватно и то медзи Греками. У шицких розправах ясно було видно, же го не водзело нїяке самолюбие або пиха, але чиста любов гу правди и з тоту любовию у мену цалей Русії приял св. Зединене.

По доконченю собора остал ище у Флоренції 2 мешаці. Так достал 17-го аугуста 1439. року од Папи именоване за легата на цалу Русию. Зос Флоренції пошол до Венеції. Там заш достал именоване за кардинала. Зос Венеції пошол през Загреб до Русії.

Накеди пришол до Москви такой обявел у церкви Пресв. Богородици на Кремлю зединене зос Римску церкву, але ше тому барз спротивел княз Василий Василевич. Изидора обвинел, же є отпадник од вири, и послал го до єдного монастира да роби покуту. Инши владикове тиж осудзели Изидора, а князя виглашели як спасителя православия. Изидор тераз остал сам у своїм ошведоченю и церпел, а церпел за святу ствар. У тих обставиных певно би го сцигла и шмерц, але му пошло за руку якошик сцекнуц; и такой пошол до Риму.

До Риму сцигнул в єшені 1443. року, дзе го Папа сердечно привитал. Изидор заш далей предлужел свою роботу за святе зединене.

Кед грецки цар замодлел од Папи легатох, то Папа Микола V. послал кардинала Изидора як найспособнейшого за тоту роботу. До Царгороду сцигнул у новембру 1452-го року, и зос своїм мудрим водзеньом розправи посцигнул то, же уж 12-го децембра истого року славело ше торжество св. Зединеня.

Лем же Изидор єдно не могол зробиц, а то: не могол даг зрозумене за тоту ствар клеру, котри бул полни фаризейского

духа. Але гоч го клер не розумел, вон зато не напушел Цариград. У Цариграду остал и далей, а да там остане тримала го любов гу свойому народу. Так дочекал и дзень кед Турки завжали Цариград, а то було 29-го мая 1453. року.

Далей уж не мог остац у Цариграду, бо Турки го сцели забиц; а вони би то и зробели, да ше му не удало сцекнуц.

Изидор митрополит Кийовски.

(Сцекнул зос спревоцку: Єдного забитого человека облекол до кардиналских шматох, а кед го Турки нашли думали же то Изидор, такой му одрубали главу и побидоносно ю ношели по варошу. Изидор медзи тим преблечени як раб сцекол до Малей Азії). Сцекаючи з єдного места до другого пришол аж до Риму.

Познейше го Папа Пий II. именовал за патриярха Царгород-

ського и надвладику на острову Кипру, але там не могол буц пре якогошик узурпатора Якова. — По чежких и бурних трудах крашне умар придаючи ше Господу Богу у Риму 27-го априла 1463 року.

* * *

То е тот у кратких чертах живот єдного велького человека, котри з єдней страни зос шицку силу и од шерца робел за святу ствар, за св. Зединєнє, а з другой страни не бал ше нїяких чежкосцох у своїм живоце. За тот його труд сцигла го и награда по словох Иисуса Христа: „Претерпиви до конца, той спасен будет!“

о. Венедикт Сабов ЧСВВ.

ДР. Я. СЕГЕДИ:

Кардинал Висарийон.

Того року славиме 500-рочни ювілей унионистичного собору у Фиренци. Найинтересантнейша особа того собору — котра нашу увагу на себе найбаржей придагує — то кардинал Висарийон. Приношимо його животопис, котри най нам послужи, да лепше похопиме и оцєнїме и сам собор.

Младосц.

Висарийон ше родзел у Трапезунту (стари Понт), — прекрасним варошу на чарним морю — 2. януара 1403. року. На кресценю достал мено Йоан. Висарийон му монашеске мено. У 13-тим року пошол на науки до Цариграду. За його студий и поволанє за священника мал найвещей заслуги трапезунтски владика Доситей, котри упознал вельки способносци молодого Йоана и остарал ше да ше може вишколовац. У Цариграду мал за учителя медзи иншими и славного Кризокла, гу котрому приходзели на науки и велї зос Западу. Пребуванє у Цариграду було од велького значєня за розвиток його духа, бо Цариград — главне место церкви и держави, славне место науки и штредок торговли — давал шицки условия, котри ше гледаю за розширюванє духовного горизонту.

У 20-тим року ступел до монастира и зос почитованя до св. Висарийона Єгипетского (патрона Трапезунта) вжал мено Висарийон. Од 1423—1431 року перебувал у монастире у Селимбрії на западу од Цариграду. Ту — надарени од природи — пильно ше приготівовал гу пошвєцаню студуюци богословию. Ведно з нїм у монастире бул и Изидор, познейши Кієски митрополит и кардинал. За священїка бул пошвєцєни 1431. року.

По пошвєцєню пошол на дальши студий до Мистри у Пелопонезу, до школи славного філософа платоника Гемистия Платона. Ту уподполнєл свої філософични и природословни науки. То була коруна за розвиток молодого Висарийонового духа.

Пребуванє у Платоновей школи, було од велького значєня за його познейши живот, бо му з єдней страни дало вельку

Кардинал Висарийон.

культуру, а з другой страни доведло го до стачу зос пайславнейшими людзми у держазі. У Цариграду по фришко дочули за його вельки способносци (з часци по царовому братови Деметриїови, котри бивал у Мистри, а з часци по Платонїови) и цар му по фришко поверел єдну важну мисию: водзєне дипломатских прєгваркох медзи Цариградом и Трапезунтом. Послїдок тих до-

гваркох бул: союз медзи Цариградом и Трапезунтом, проти опасносци Турецкей.

Ученосц и дипломатски успихи Висарийона були од велькей важносци за його познейше гьерхархийске напредоване. Цар Йоан Палеолог VIII. по фришко го поставел за настоятеля едного монастира у Цариграду. То бул початок у одликованю. Уж 1437. року постал Никейским митрополитом. Зос тим ище у младосци посциг едно од найвекших положеньох у своей Церкви а випатрало же постанє и патриархом. Медзитим будучносц го поведла по другой драги, о котрей му ше у младосци ані не пришило.

Зос Цариграду до Ферари.

Медзи тим ше Турци вше баржей приближовали гу Цариграду. Цар видзел же му царство у велькей опасносци, прето одлучел гледац помоц на Западу. Да то чим легчейше посцигне, одлучел зедипц оддзелну Восточну Церкву зос Западну. Прето пошол до Ферари, дзе ше мал отримак вселеньски собор. Зос собу вжал веліх учених Грекох, а медзи німа и од шицких наймудрейшого Висарийона.

У Ферари.

Греки сцигли до Ферари у фебруару 1438. р. Дня 9. априла бул отворени собор у присутносци римокатоликох на чоле зос Папом Євгенийом IV. и Грекох зос царом и понад 20 владиками. Заступніци Восточней и Западней Церкви, котри ше виками не могли порозуміи, були єдни при других, да оконча важне историйске діло, да злуча обидва Церкви. То була чужка робота, бо єдни другим були цудзи. Заступніци двох рижних культурох, стали єдни пред другима, през розумєня и познаваня єдни других. Узвишени циль а чужка драга по котрей до нього требало дойсц. Ту чекала Висарийона велька задача. Зос своїм широким горизонтом и добру норову Вон постал посередніком медзи Греками и Латинами. Подобну мисию вершел зос Римскей страни Амбродьо Траверсари, камалдулски монах.

По отворєню собора були диспути по групах. На виразне жаданє цара, зос греческей страни у розправах мали брац учасц лем Висарийон и Марко Евгеник митрополит зос Ефесу. Перше явне засиданє було 8. октобра. Зос грецкей страни и ту заш бул найглавнейши Висарийон. Од Грекох вон тримал перши бешеду. У тей бешеди цала його душа прегваряла зос нього. Наглашовал, же собор муши єдино правду гледац. За себе виявел

же ше од правди да радо надвладац, а през правди, же не жичи ніяку побиду.

На шицких засиданийох завжато бранел позиції Востока, але чим бул прешвечени зос доказами Западних богословох вше попушел й приял думку католицкей Церкви за свою. Його висока культура, глібина думох, любов гу правди, ширина поглядох и добра норов, вшадзи ше указовали при каждам наступу и зос тим себе зединьовал шицких учашнікох собору и їх почитованє. А мал вельких противнікох и медзи Восточнима и Западнима богословами. Зос западных були му опонентами найславнейши

Пошвєцєнє Манастира СС. Василиянок Миклошевци.

тедишні богослове: доминиканец Йоан Торквумада, францишкан Йоан де Регуса и кардинал Цесарини. Медзи Греками найвекшим противніком Висарийона и зединєня бул — баржей уперкосни и твардоглави як учени — Марко Евгеник.

По жаданю Грекох найперше ше мал ришиц вопрос додатка у Вируї „И СИНА“ а вед друге. Над тим додатком ше водзела найдлукша дебата. Конечно шицки Греки — крем Марка Евгеника — признали же Католицка Церква ма право. А уверел их сам Висарийон, зос свою бешеду о святим зединєню. Загально на собору ствари так ишли, же вше треба було перше прешвечити

Висарийона, а вец Вон прешвечел Грекох*). Зос того видно яку важну ролю мал Висарийон. Вон напросто надавал тон собору.

У Фиренци.

По 16-тим засиданню собор бул премесцени до Фиренци. По 25-тим засиданню, Греки сами отримовали своєю засидання, на котрих Висарийон ведно зос Грегориєм Схоларийом пильновал коло того да ше Виходна Церква заш зединї зос Западну. Його слово и примир дійствовали. Царгородски патриарх Осиф — пред свою шмерцу — дня 9. юна 1439. р. подписал св. зединєне, а 6. юла истого року було подполне зединєне. Булу зединєня виробйовали Висарийон (од Грекох) и Амврозий (од Латинох). На 6. юла була була (декрет) у Фирентийской катедралі у присуству цалого собору тержественно преглашена, под час Служби Божей, котру служел сам Папа. Найперше ю пречитал кардинал Цесарини по латиньски а по тим Висарийон по гречески. Шицки гречески владикове крем Марка Евгеника ю подписали.

Кардинал.

По св. зединєню врацел ше Висарийон зос другима Греками до Цариграду, але не на длуго. Истого року в жиме именовал Папа нових кардиналох, а медзи нїма и Изидора и Висарийона, як кардиналох Виходней Церкви. Висарийон ше врацел до Италиї, дзе препровадзел дальшу часц своєю живота.

Як кардинал коньчел важну мисию у Церкви. Римски Оцове мали у нїм бистрого дорадника у найчежших вопросах. Поверйовала му найчежши дипломатски роботи, котри вон вше добре оконьчел. Трираз бул папским легатом (посланїк) и то до: Болонї, Немецкей и Французкей.

Крем того розвил у Риме вельку литерарно-наукову діялносц. У своєї резиденції основал Академию, дзе ше сходзели на научни догварки и поради найученши людзе. Мал найкрасшу и найвекшу библиотеку у Италиї. У Висарийонові бул злучени побожни священїк и вельки ученьяк.

Його ділокруг ше розширел, кед го Евгений IV именовал за протектора Василянх у Италиї и Сицилиї. Вон препровадзел реформу чина, котри под його надпатраньом розквитнул и у духовним и у просвітним напрямом. Василянски школи постали

*) Шицки штки ишли през його руки. Силне царово слово ше дириговало по його упутствию. Патриарх по його жаданю зводал засидання. По вецей кед у Ферари раз Греки одлучели же охабя собор, єдини Висарийон го спашел.

славни, так же до нїх посилали своїх синох найвизначнейши фамилий зос Италиї.

През цали час своєю побуту у Италиї не забул на своєю отечество. Особено ше за нього вельо старал по паду Цариграда 1453. року. Безпрестанно на шицки страни гледал помоц, да риши Цариград од неприятельских рукох. Гу тому ше вельо старал за ємигрантох у Италиї. Року 1463. постал патриархом за Грекох на Криту и островах.

Умар у Равенні — на врацанню зос своєю мисію у Французкей — 1472. року у 70-тим року своєю живота. Поховани бул у Риме у своєї титуларней церкви 12 апостолох.

Висарийон бул найвизначнейшим кардиналом 15-того столїтя. През 30 роки своєю кардиналату мал вельки вплив на управу Вселенської Церкви и на тот способ зос своєю руку виписал вельку часц церковней историй. Двараз мал буц вибрани за папу. Але найвекше його значене за цалу Церкву а особено за Виходну у тим, же на Фирентийским собору найвецей припомог зединєню шицких тедишніх християнох под єдиним Вселенским Пастиром!

Дзеци — то сила нації.

Шицким познате, же Немци преграли шветову войну пре лукавство англійского политика Льюїда Жоржа. Льюїд Жорж наоружал неприготовену до войни Англию и ровнчасно навед процив Немецкей готово шицки держави швета. По войни виглашел тот политичар знамениту бешеду о вичним неприятельстві медзи Французами и Немцами. Медзи иньшим виповед вон и того: Французи не боя ше немецкого розуму, ані индустриї, ані дзелох, ані газох, але ше боя — немецких дзецох, котри у вельких чопорох бежа по уліцох немецких варошох и валалох... Французи -- не маю дзеци!

(З Кал Миссон.)

СВИТСКЕ ЧТЕНІЄ

Я. ФЕЙСА:

З нагоди XX-рочниці РНПД-а.

Становме ше, браца, на тей
Нашей дражки, — одихніме
И шицки ше назад, — ведно
На наш шлїд ми оглядніме

Найду нашо дзеи на тим
Шлїду таки трайни діла,
Чия их ту себе блїска
Прицагне вец шицких сила?

Бо уж дваец роки як нас
Просвита нам по нїм водзи;
Дваец роки як наш народ
По тей простей дражки ходзи.

Буду вони знац за нами
Шицки зложно поприходзиц
Кед ше о нїх не стараме,
Себе сцеме лєм угодзиц?

Не забудме прето на ню
Але ведно ше схадайме;
Тот святочни дзень Просвити
Своей ясно преславяйме.

Чи не буду нашо дзеи
Глави своей смутни згинац
А нас пре недзбалосц нашу
Осудзовац и преклінац?

А по при тим, браца мойо
Добре ше вец задумајме;
Свою совисц кажди тєраз
З тей нагоди опитајме:

Ми до тєраз о тим шицким
Слабо барз роздумовали,
Кед зме у розвитку своїм
Потац ше вше лєм таргали.

Цо зме потац за свой руски
Народ доброго зробели;
Яки шлїд зме новим нашим
Поколеньом зохабєли?

Знайце, браца мойо, же так
Себе гроб ми викопєме
Кед своего твардо тримац
Баржей ше ми не будзєме.

Не так, браца мойо, не так
Жиц ми далєй шицки мамє,
Кед же вирни народносци
А и вири оставамє.

Най на наших ділох нашо
Дзеи воспитани буду,
Вецка насигурно и нас —
Своїх оцох не забуду!

Просвиту нам свою власну
Треба баржей подпомагац,
Вецей, браца мойо, вецей
Треба дзєцом нам назмагац!

З таким думками рушмє
Ше вец, браца мойо мили,
Далєй по тей простей дражки
И идзєме док мамє сили!

Д. БИНДАС:

XX-рочница Руского Нар. Просвитного Дружтва. (1919—1939)

Дваец роки прежило нашо РНПД-о у своей просвитней роботї за наш руски народ и за Бога.

У историй народох и швета — дваец роки, то маленкосц, ані ше не обачи, але у єдним маленьким народзе, як ми, — то барз вельо значи, бо ше у таким кратким часу мєня судьба и вельких народох и державох, а так ше става и з малима народами як ми.

Прєпадли у тим часу вельки держави: Австро-Угорска, Русия, Нємєцкє царство и други, а настали нови националистични держави: Нємєцка, Италия, Еслания, Югославия, Лєтония, Турска, Чєхословацка, Польска...

По шветовой войни кажди народ, гуч и найменьши, змагал ше до своего клубка зложиц и по своїм живот свой обновиц. То кажди з нас лєгко могол обачиц читаючи висти у новиных прєшлих рокох.

Кед то знамє и уж видзимє, цо ше става по швецє, — тєди нам ясно муши буц, прєцо нас шицких югославянских Русиных 1919. року поволали просвитни предняци нашого народу, да ше зидзємє до Нового Саду, стрєдищу наших бачко-сримских Русиных, и там да оснуємє и ми нашо национальнє русинскє просвитнє дружтво.

То було славнє торжєство, бо на тей народней схадзки

участвовали шицки нашо валали (и Митровица, дзе наш народ уж забул свою бешеду). Крашне було патриц на перши руски народни виступ у новей держави Югославиї, у котрим участвовали вещей як 150 заступниїк з руских валалох у Сриме и Бачкей. Браца Серби нас у драже привитовали, а у градскей вечниці, дзе зме отримовали тоту першу нашу національну сходзку витали нас братски: вельки жупан зос представниками кр. граду Нового Саду.

На тей першей народней сходзки з вельким одушевленьом народа прията єдногласно слїдуюча по зволателю сходзки Д. Биндасу предложена резолюция: „Южнославянськи Русини, собрани зос обидвох бокох Дуная на першей народней сходзки у Новим Саду, одредзую у мену шицких своїх братох, да ше такой оснує народне руске товариство, котрому циль будзе: зачувац народни характер Русиных и розвивац и розпространьовац руску народну просвиту и у культурних вопросах вшадзи заступац интереси южных Русиных“.

Главна сходзка у шоре прешла и одушевлено у шерцох шицких Русиных, котри ше цешели и радовали, же и вони можу мац свой національно просвитни живот.

Лем дзепоедни нашо людзе оврачани з цудзима московскими идеями, нїяк не могли похопиц: як би то могло буц, да ми пишеме по своей мацеринскей бешеди, котру розумиме, а не по московски, котру бешеду ані тоти пропагаторе не розумя... Пробовали контра акцию, та до чого дошли? На конец и сами свойо превратни писаня пишу з правописом нашей Просвити и на живеї мацеринскей бешеди.

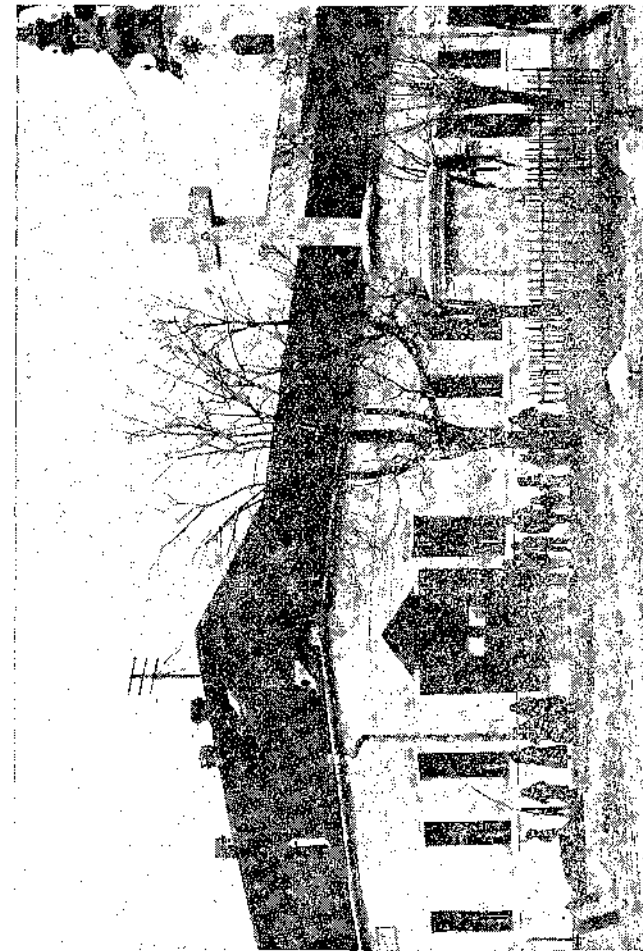
А ми ше тримали велького правила славного утемелїтеля сербско-горватскей кнїжовносци **Вука Караджича**: „Пиш, як гуториш“, и прето од теди створена велька сербско-горватска кнїжовносц.

Од теди прешло дваец роки, — а найвскша наша просвитна организация указала, хто мал право: чи нашо москове, одступниїк од своей нациї и вири, чи утемелїтель нашого РНПД-а. Ту уж не слова, але діла гуторя!

Нашо дзеци уча ше по своей, їм похопней мацеринскей бешеди науку у школах и потребни кнїжки маю, и то так вшадзи по Бачкей и Сриме, дзе лем маме своих учительох и добрих людзох, котри ше з помоцу РНПД-а о тим постарали.

Наоколо нас: Немци, Мадяре, Словаки, Буневци, Серби, Горвати — кажди ше у своїм змага просвищовац себе и свойо дзеци. А по би було з нами, да зме себе не основали свойо національне РНПД-о? Заш би нас лем други гнобели и заш би зме, як и до теди учели ше и робели — але на цудзим!

Руснаци! Добре себе предумайце тоти змаганя РНПД-а у

Просвитни Дом — Руски Керестур.

тих дваец рокох, бо то лем за вас и ваше дзеци було, за нашу лепшу будучносц.

Же наш народ одушевлено приял идеї своих преднякох доказом су надалей шицки просвитни писателе и основателе „Руских Новиних“, „Руского Календара“, „Нашей Заградки“

виданьох наших уж вельо кнїжкох на нашей бешеди вшелїякого содержания: поучного, побожного и забавного.

Страни учени ше чудую нашому просвітному напредованю а ми да не любиме и далей свойо?

Дваець роки прешло у просвітним живоце нашого руского народу и нашого РНПД-а. Ту уж не потребни докази: чи зме добре, лебо зле робели за наш народ. Шмело можеме виступиц пред об'єктивви суд критики.

Наисце то вельки успех у таким досц кратким часу. Як то шицко могло буц? Так же наш народ од початку полюбел свою просвиту и вельо-вельо жертвовал на ню. Вон знал, же то добро — капитал народни. Так ше то и стало.

У Руским Керестуре, централь наших Русиных, купени **Народни Дом**, у котрим ше сходьки и др. отримую, то обще добро — капитал шицких Русиных членох РНПД-а. Отамаль, як од просвітного центру шири ше и управа шицка наша руска просвита. На кельо будзе штренок — центрм нашей Просвити мощни, так годзен и помагач свойо филияли — просвітни дружтва у других наших валалох по Сриме и Бачкей.

До тераз тот центрм бул мощни и материялно, бо могол створиц у Народним доме и **Друкарню**, котра нам барз потребна за нашо просвітни роботи. Наш народ вельо на то жертвовал, а найвецей жертвовал на то перши председатель РНПД-а блп. **Михаил Мудри**, котри зос своїма дарунками за свой народ и його просвиту положел мощни темель просвити. Най му будзе прето вична слава и вични спомен у нашим народзе!

Так исто не мож обисц а да не спомнеме превелїки заслуги за нашу Просвиту **Дра Ѓабра Костельнїка**, котри гоч далеко од нас з целом з душу вше бул при нас и з нами. Вон положел сигурни темелї нашей писовнї зос „Граматику нашей бешеди“, „З мойого валала“, „Бфтайову дзивку“ и иньшими кнїжками и писаннями. Вон найлепше познал душу нашого народу, та ю так прекрашне вимальовал у своїх кнїжкох а особено у вельочислених цеплих своїх писньох. Його заслуги и стараня о нашей писовнї — не годни зме довольно оцениц и подзековац. Вон наш великан, котрого нам сам добри Бог дал у наших чужких часох — „ламаня душох“... Вон пророковал, кед по його совитох будземе жиц же:

„Буду нашо кнїжки — злати,
А ми — о двойне богати:
Нашо дзеци, нашо буду,
Своїх оцох не забуду!“ (Станьце, станьце браца мойо!)

Вон як да основал и нашу просвітну школу, у котрей ше уж велї вишколовали, иду шлїдом його (Я. Фейса, М. Ковач и велї други). Прето ше пишме, же нам Бог такого духового водю дал, та му шицки жичиме длуги и щешлїви живот.

Видзиме даклем: вельо зме назмагали у просвити и вельо жертвовали шицки свидоми Русини. Але то ище вше не досц, на тим ше ище не шмеме застановиц. „**Хто не напредує, тот назадує**“, — пише у св. Писму. Но не досц лем то, цо уж маме, але мушиме вецей приобриц, вецей у нашей рускей просвити на-

Шпивацки хор — Миклошевци.

предовац, — а то шицко пожадує нови жертви и вельо людзох искрених любительох свойого народу, патриотох, котри на олтар своей Просвити, свойого народу, своїх дзецох не жалую з нова и з нова жертвовац — офировац, цо вецей можу!

У другим дваццлїтю треба, да маме уж мощну нашу просвітну матку, котра наш народ приведе гу лепшому животу и у просвітним и материялним живоце. Най жию шицки дотерашнї помагателе, утемелїтеле и члени РНПД-а!

М. КОВАЧ:

Просвітни живот Русинок у Югославії

Дваецц роки пред и дваецц роки по основаню „Просвити“.

Обставини просвітни пред войну, гоч не були таки чарни як ше то звикло гуториц и писац ипак не були ані барз похвальни.

Русини помишани зос другима народами у тих крайох прияли вельо од ніх доброго и недоброго. У обрабяню жеми вплив немецки, у облєчиву мадярски, у танцох и шпиваньох сербски и мадярски. Културно, нет бешеди, Русини у Бачкей високо стали, так же високи наш етнограф Вл. Гнатюк у своєй статі „Руські оселі в Бачці“ 1898 гвари за наш народ: „Бачванці супроти других Русинів — Европейці в повнім значіню того слова“.

Добре обрабяю жем, неписьмених минимум, у дружтвеним живоце обходжене гу вири, власци, старшим и т. д. коректне и на висини. Материялна неовисносц. Аж случаї але лєм поединцох, же доставаю до валалу газети, навяжую стики зос „Просвиту“ у Галичини. Але то лєм даскелі. Кнїжки специялно за тот народ окрем Врабльового: „Соловея“ и писньох „З мойого валала“ не видани. Нашо приповедки зазначени по Вл. Гнатюкови, як и писні, котри видало „Наукове Товариство им. Шевченка“ не наменене народу, вони мали наукови характер. Календари „Мисяцослов“ „Приятель селян“ и др. не вошли до ширших масох нашого народу. Векшина нашого народу гоч у материялней култури на висини була, у националним попатрунку була индиферентна, кед не аж и анационална.

„Народні школи в Угорщині, удержувані Русинами, — а специяльно тут в Бачці — становлять головне жерело мадяризації між ними“, пише Гнатюк и констатує: „Коли теперішні відносини в Бачці и Сримі не змінять ся і зістануть на будучність такі самі, то наших кольонистів чекає нехибна смерть національна“. Так було 1898 року так и познейше. „Приятель Селян“, календар з 1909. року пише под заголовком „Бач-Керестурь“, же просвита не стої пропорционално зос материялним станьом медзи Русинами. Таки вельки валал, пише непознати писатель, як Керестур нема ані нешка читальню, ані иншаку даяку просвітну институцию, як у Швабох, сушедох, уж давно постоя.

Причину, же таке станє, руца тот исти писатель на предводителюх народу, але и на сам народ. Бо, гвари, гоч ше и достал

даяки учитель, або иншаки чловец котри ше змагал шириц медзи людзми просвищене, та обично селяне нагварени од тих, котрим не було у интересу така национальна робота и же би земледілец бул свидоми и просвищени, не оценьовал праведно уложени труд такого просвітного роботніка, цо вещей поставали му аж и неприятели и вон наскоро увидзел „же пришол медзи своїх и свої его не прияша“, и пошол далей, або страцел волю за дальшу роботу. Словом, ані предводители, ані народ не зробели свойо на полю култури, бо як ми горе предповедли, таки богати людзе, як керестурци, могли у тим напряду вельо вещей указац.

Шветочни одпочивок. -- Лабуднача (Рит).

И тот писатель очековал од младших вещей дзеки вещей роботи и вещей успиху.

Доложиц гу тому не було би цо гибаль твардо вериц, же то нансце так и було.

Систем яки хасновала Мадярска бул барз опасни и привед би до подполного однародзєня, до национальной шмерци, як то гвари В. Гнатюк. Подзвиговали ше державни школи, по наших валалох, котри були зос шицким попольнєти. Там були физички кабинети, з якими би ше поцешели и велі гимназиї нешка. Библиотека и дзєцинска поля „национальных“ и газдовских кнїжкох. Не хибели и други забавни кнїжки але розуми ше шицки на мадярским язiku. То держава давала и пополньовала. Талантовитих хлапцох, Русинок, худобних понайвещей брала держава до школох

державних, за дармо лебо зос добру штипендию и вихововала у своїм „націоналним“ духу. Тоти хлопці, уж з „морального“ обов'язку кед не и же ше по „душі“ чувствовали цошка више од земледільця, котрому лем досц урожаю на полію требало, приходзели до валалох за учительох уряднікох и робели свойо. „Свойо“ — своїм верели, у кельо ше тоти медзи ніх мишали и робели свою роботу.

Правдивей народней інтелігенції не було вельо, а кельо ей було, то були священици и людзе шлебодней професії

Чом вони вещей не зробели, на просвітнім полію, чешше повесц, але випатра причини треба глядац, у тим же вони мали над собу власц котра некрасним оком патрела на каждую народну роботу, а народ их не розумел, научени, же му лем тот добре жада котри му матеріялно помага.

Мушел прейс цали єден децениї. Прейсц преїг Европи єден страховити гураган котри зніщел тельо драгоцини животи, розлял моря креви и слизох, звалїц царства и основац нови да нам блїшню красши дїї и зачуваю од того чого ше бала гарсточка народних людзох цо их више Провидїїне медзи наш народ кладло.

Як бовкло гевто цо так длуго спало кед пришла шлебода, пред дваец роками. Перша схацка Просвита у Н. Саду, перши новини, перши календар шкoлски кнїжки, школярски схацки, кажде було зос радосцу дочекане. Видзиц требало, та да ше розплакал од радосци же ми гоч єдна гарсточка, але сциснути ведно — ми тварда пещ котра може вельо доброго зробиц кед ше за добре похаснує.

И ту зме нешка по дваец роках роботи. Дваец роках живота єдного дружтва чий живот условює живот цалей єдней громади народу, живот націонални. Дружтво о чийм животу овиши чи ми будземе достойни свойого мена, языка оцох и славних своїх предкох. Становме ше и попатрїме як стоїме.

Добре стоїме! перши одвит будзе. И не таки недобри. Добре стоїме. Маме свой Народни Дом, маме друкарню...

Але могло буц и лєпше... поведза критичаре.

Могло, потвердзїме и ми, а причини?

И при причинох станеме. Станю и критичаре, станьме и ми.

Причини вельо. Українофилска политика, недобра управа, „бачванска Просвита“, „сримска изолованосц“, завжатосц явних роботнікох, поповске дружтво, увреди даяки, непорозумєня и нерентабилносц такеї роботи котра не приноси хасен у черча-

чим пенєжу, котра аж може и на матеріялну чкoду того, цо би мал у Просвиту вещей зробиц, идзе.

— Якого маме хасну од тей „Просвита“.

— Цо нам добре зробела „Просвита“.

— Мам я дзе давац пенєж, а не богатим Керестурцом.

Не чудуйце ше, таки пригварки ище и нешла учуєце гоч прешло дваец роки од нашого просвітнього препородзєня. Таки пригварки учуєце не лем од поєдиних людзох. Учуєце их и од членох управних одбор-х месних організаційох, котри би перши мушели розумиц важносц постоєня „Просвита“.

Але идзме шором. Одвитуїме пригварки горе.

Колядовали на руску Историю — Пишкоревци.

През тоти дваец роки ми не прєстали буц синове своїх оцох. Оцове нам були Русини. Так ше волали, так ше и нешка волаю. Значи же и ми Русини. Окрем нас, тим меном ше волали ище пейдзешат милиїонови народ до недавна. Волали би ше и нешка так, да го не присиловали прилики на то да вежне друге тиж старе свойо мено Українєц и українски.

Кед повеце „руски“ народ и повеце „русски“ народ то єднак звучи, а не єдно значи. Бо єден припадник єдного окремого народу а други припадник другого народу. А неуки и неупуцєни, слухали и верели, же то єден народ. А же Русини лебо Руснак, не єдно цо и Рус, то уж и дзеци знаю.

Кед ше пове українски народ, теди кажди зна, же то инше од русского. Отже, кед пейдзешат милийони Русиных вжали мена Українця и українски, ми гарсточка людзох да ше одрекаме того народу, лебо го ми присилуєме да назад вежне старе мена? Тот народ ше и пешка не ганьби мена Русин, и нам не доганя, же ше того мена не ганьбиме, лем кед зме свидоми, же ми часточка їх самих.

А ми свидоми.

И далей не идземе. Просвита ма задачу освидомити людзох упознаи зос прешлосцу, научити их любити свойо и свойого ше тримаи. Пригварки и доганяня цо чуц од младих, же „Просвита“ не доси национална, тиж не на своїм месце.

Кажди хто сце даяке діло зробиц мушій раховац з реалносцу. Видиц цо може цо не може, цо шме цо нешме. Судьба України, державне уредзене, политички живот ей шицко то не овиши о нас, гарсточки Русиных у Югославиї.

Кед пейдзешат милийонч нашого народу одлучи нешка ютре, же будзе една часц велькей рускей держави и же несце окремну державу, теди и ми немаме цо повесц. Кед пейдзешат милийони зруца зос себе ярмо и постаню шлебодни, чи их ми маме теди охабиц, лебо неодобриц, же вони маю право на живот. А тераз кед вони провадза борбу за свойо ошлебодзене ми маме провадзиц борбу да ше ми ту не страциме. А кед ту отварднеме, не чежко будзе пойсц еден крочай далей.

Пригварка, же недобре управяне не на месце. Кед би месни організації були так організовані, як то правила преписую, вони би кладли и знімали управу. А кладли би управу таку, яка би по їх думаню була добра. А кед ше огляднеме за тоти двацец роки и добре розсудзиме вец не будземе шмец ані вельо пригвариц, бо управи на кельо могли, старали ше вдериц добри темелі, на котрих будзе легко будовац нашу просвітну хижку. Наглашиц треба, же вони робели часто през моралней помоци векшини свойого членства.

Уж лем пре то Местни організації би мушели будз моцни, и подтримовац морално и материялно централну управу на ей опценоародней роботі.

Керестурска „Просвита“, лебо бачванска „Просвита“, пригваря. Керестур мал 1938 р. 308 членох „Просвити“, а шицки други валали нашо ведно з гевтима з Америки лем за 135 членох вецей. Предплатнікох Новиных лем у Керестуре коло 400, а по шицких

других валалох ведно з иностранством лем за 200 предплатнікох вецей. Процентуално гу числу бивательох, (береме статистику зос календара за 1923 р. стр. 130) у Керестуре ест лем 489 по сто членох „Просвити“, але кед би процентуално було еднак и по других валалох вец би ми мали учленєтих до „Просвити“ 1.000 членох а не 751 як тераз маме. Предплатнікох новиных у Керестуре ест 6.35 проценти цалого жительство, та лем да так и по других валалох, мушели би ше друковац Р. Н. у даяки 300 примирніки вецей.

Ми знаме же наша найвекша організація то „Просвита“. Ані една наша руска установа ту у Югославиї нема вецей членох а ипак яке то бидне, мале число. Да ше процент членох дзвигне лем на 15 по сто шицких Русиных у Югославиї, цо би ище не було вельо Просвита би мала 3.057 членох, а кед би була учленєта лем штварцина шицких Русиных у Югославиї, зос рочним улогом од 10 дин. ми би мали капитал каждого року од преїга. 50 езри динари, котри би ше уложел до кніжкох, до подзвигованя Народних домох и т. д. значи врацел на други способ народу. Вец би не була вецей „Просвита“ керестурска.

З другого боку бачване пригваряю сримцом же не дарую, материялно не помагаю „Просвиту“. Правда, але з другого боку сримци помишани зос другима народами дзе ше влапели до роботи робя на „Просвитим“ полю витирвало особено остатніх рокох. Вони худобнейши сцелши, идейно компактнейши. Ми мушиме похвалити активносц у остатніх рокох, Петровцох, Миклошевцох и Бачинцох. Кед би там були ушорени односи зос централу, ми готови вериц, же тота робота принесе векши хасен за просвітну роботу. У велім заш, гварим, мушели би ше упатриц бачване на сримцох.

Кед би з едного боку була планска робота з другого боку векша активносц у просвітней роботі успех би бул ище краши.

И други вигварки и пригварки як: немає часу, поповске друство тиж не на месце. Интелигентним людзом не треба то доказовац, же часу ше вше найдзе за гевто цо ше любі, же и паноцове Русини и же им ніхто хто правдиві любитель народу нешме пригваряц и браніц любіц свой народ, вони то знаю, лем свой грих треба отворено и хлопски признац.

Наша хіба то, же любіме пригваряц. Пригваряц треба и муши ше, але пригваряц и буц активні. Уперац ше да ше лічи зло.

да пламень запалєни пред двацєц роками не загашнє, то длужнось каждого члена Просвити, каждого Русина

Меней пригваряйме, вєцєй робме, будзєме активни, будзєме витирвали, бо нешмєме остац при темельох, котри у тим периоду од двацєц рокох вдерени. Аж тєраз ма почац нови живот.

Ми не скривамє свою радосц, жє єст надїї, жє започата будовня народней свідомосци не останє при темельох, бо шє рихтаю нови свідоми роботнїци, млади, спєли, котри шє роботи не боя.

А робота пред нами вєлька:

Нашо школяре — Петровци

Школи руски не мамє вшадзи дзє єст наших дзєцох законське число.

Народни доми по шицких валалох не мамє.

Читальнї нет вшадзи а и цо єст вєдьо не організовани.

Планска робота не увєдзєна до тих Читальньох, а анї не годна буц увєдзєна док єдиак не будзєме думац. А одталь виходзи жє наша робота не принєшє таки хасєн, яки би требало.

По народних домох створиц библиотєки, коопєративни задруги.

Нашо школяре розшати по цалим нашим Отечеству. Воспитани так як други сцу вони нам не даю тот результат, анї шє од

нїх не можєме тєльо наздавац, як кєд би вони були школовани под упливом наших людзох у Руским Интернату, як то о тим Руски Новини уж и писали

Кєд сцєцє и вєцєй политички права будзєме мац кєд будзєме культурно високо стац... Кєд ми не будзєме розбита войска, алє дисциплиновани, члєни свідоми своїх длужносцох и правох, вєц браца достанєме и вєкши политички права.

А условия таки жє их можєме здакус добрей дзєки виполнїц.

Мєстни організації и приятєлє народу, най позачлєнюю цо вєцєй рочних члєнох.

Мастнєйши людзє од богатого урожаю, най оддзєля малу суму за лєпшу будучнось свого народу.

Мацєри на виводкох. — Р. Керєстур.

Интелигенция гоч цє була вона розшата най одруци непорозумєня даяки, и зос исту любову як пред двацєц роками да да кажди по своїм таланту. Гєвти котри по руских валалох най помощня свою активносц, най не завераю очи пред дїйсносц, жє наш народ дотля будзє през правох, „рушняцки“, дотля будзєме „неки тотови“, док то сами будзєме церпиц

Кєд цали валали буду члєни тєй єднєй нашєй культурно-просвитнєй установи, кєд заплаца добровольно тоти 10 динари народного руского порєзу, о 20 роки будзєме значиц иншаки результати, достойни да нам и вєкши и моцнєйши народносци знєю калап и признаю.

Наисцє жилави тот руски народ. Браца нас буду любиц и

поштовац, неприятели мержиц, але и бад ше нас, а лем таки народ ма право на живот и месточко под небом.

Пред нами други двацц роки. Пред нами могучности, да укажеме, чи зме родзени на то да ше з нами оруцую и плюваю на нас, чи зме родзени да будземе ровни добрима и лепшима од себе.

Нове польо работи, панове и браца, пред нами... Щесце Боже дай!

о. он. тимко:

Брига то нешка дзеци школовац.

Чудни нешкайши часи. До шицких слойох чловечого дружтва уходзи якнш дух, о котрим на жаль не можеме повеси же є добри, же є будуцци, вихователни, же уцешливи поединого чловєка лебо чловєче дружтво, бо то дух нехристиянски. Траци ше охота гу доброму, нестала любви гу ближньому, а кед ше з тим духом чловєк лебо дружтво заражи, вше вещей му понестала задовольства, гледа вшадзи себе, а не Бога — одалює ше од свойого коньчного цию.

Тот дух зашол уж и до наймладших членох чловечого дружтва — школах. Унесли го там шлєбоднотумни професоре, погубени пайташе школярох, а усадзую го и несовисни вихователе по конвиктох до тих младих душох там, дзе панує слаба контрола у тим погляду.

Не чудо вєчка, же ше добри родичи найду не лем поцешени але и застарани, кед их син ище як школяр народней школи вияви, же полюбел кнїжку, ма охоту ше усовершиц у науки, сцел би вибрат таке звание, зос котрим би служел свойому народу зос шицкими своїма душевними силами та чи то як священїк, чи як учитель, дохтор, инжинїр и т. д. Теди ше родичи радза, дознаваю, роздумую: дзе го дац, на яки руки, да вон годзен свой розум з науку збогациц, а душу зос чеснотами. Роздумую застарано, бо то нешка не така проста ствар найсц таке место, дзе ше добре вихова и добре научи, дзе будзе захранени од духа нешкайшого часу. Добри родичи знаю, же их син, то найвєкши капитал, цо им го Бог дал, та го муша так дац и на таки руки, у котрих вон не препадне, але дзе му будзе „добри камат“ осигурани — напредоване у добру и науки.

О, як би ше кламали родичи, кед би о тим не водзели рахунок, кед би думали же их син таки добри, же му нїч не почкодзи, та бул вон дзе, бул вон зос ким! Да ше сина вишколує, треба наисце добри капитал. Але родичи, цо сина маю у такей школи, дзе професоре и пайташе на злим гласу, дзе вон добрей контроли над собу нема, зос каждим динаром, цо наньго троша, плада тих, цо им сина упрєпасцую, и однїмаюго им народу и Богу.

Менєй-вєцєй кажди розумни чловєк, цо голєм з грубшого позна швет, тото лєгко порозуми.

При тей нагоди спомнєме єден случай, о котрим треба да ше голєм пар слова пове у нашим Калєндару. Єдно прєто, же

Хлопска и женска робота. — Р. Керестур.

застараних родичох поцеши, да надїї на добре, бо єст и у нашої держави таки доми науки и вихованя, у котрих тот „найвєкши капитал“ осигурани, а друге, же тоти доми т. є. тоти пожертвовни людзе, цо ше коло того „капиталу“ трудза, заслужели и на нашо признанє и похвалу. То су семинари.

Да ше на длугоко и широко не розкладаме, наведзєме лєм травнички семинар и гимназию, о котрим ше мало зна у нашим народзе, а не мало добра зробели и нашому народу. в. п. оди Исусовци, цо там школярох уча и виховую. За тото най им будзе чєсц и благодарност з нашої страни, а од Бога шицко добро.

Хто од наших школярох у Травнику бул од першей класи

до матури, нешка є священїк. Правда не вельо зме там школярох мали и не приходзели там кажди рок нови, але кельо були, свойо посцигли. У тих остатніх 20 роках шицки осем класи и матуру звершели о. Др. С. Киш и о. А. Биляк. Од другой класи там до матури були о. О. Тимко и о. Ир. Тимко. Гу тому треба спомнуц и тих, цо там були по даскельо роки у нїзших, лебо висших класоох, але пре науку и дух якого там набрали, нешка пред олтаром стоя. То су: о. Др. В. Сабов, о. Й. Будински, о. Др. Я. Сегеди, о. М. Буила и о. Методий Биляк.

З того видзимо, же за тоти роки Травник дал лебо помогол дац нашому народу 9 священїкох. Но на тим ище не конєц. Там ище бул и пок. Е. Олеяр, богослов и терашні Михайло Биндас, богослов.

Розуми ше же не постали шицки травнички школяре богослове и священїци, бо лебо за того поволанє не мали шицки потрібни условия, лебо ше им обставини у доме на их чкоду пременели, лебо их сцигла несподзивана шмерц. Але кажди школяр, цо там бул, а нешка є у живоце, гоч є на иншаким положаю, як то себе кедиш жадал, кажди зос задовољством и благодарносцу спомина Травник.

У Травнику бул ище пок. Е. Сакач (уж седму виходзел, кед ше у Яйцу задавел), Др. В. Поливка, адвокат, приправнік, Л. Цап, пор. уряднік, О. Магоч, уряднік, М. Добровольски, уряднік, Я. Гафич, Я. Надь, Е. Бучко, Е. Дротар, И. Иван и пок. М. Гайнал. Того року там матурирал Роман Бакай, а на рок пойду там до II. кл. М. Рац, а до I-ей Я. Шандор, Я. Фейса и Л. Рамач.

На тей гарсточки наших школярох ясно видно, же призната метода у вихованю и науки в. п. оцох Исусовцох дала завидни успехи. И наш народ им задлужени. Прето кед родичи надуваю дац сина до школи шмело можу придац свой „найвекши капитал“ на таки руки, та чи то було до того, чи до другого давнього семинара, у котрим нет опасносци ані од професорох, ані од злих пайташоох, ані од несовисних виховательоох. Теди тот „капитал“ остане оцови и мацери, припадац будзе свойому народу, а так исто и Богу.

о. МИХАЙЛО ФИРАК:

Вельки Ювильей Руско-Українского народа. (950-та рочніца покресценя Русиных).

1938. року наворачело ше 950 роки од часу, кед руски народ упознал Християнску виру, и на чоле зос своїм князем Владимиром Вельким одруцел цму поганства и приял шветло Христовой науки. Стала ше тота переважна подїя 988. року. Тот вельки ювильей преславює наш народ вшадзи дзе лем живє, преслави го и наш у Югославїї, а як початок преслави най будзе то-та статя, у котрей представимо, як Христова наука пришла до руского народу и цо нам вона принесла.

ПОГАНСКА ВИРА СТАРИХ РУСИНОХ.

Русини як поганє давали божеску моц рижним силом и по-явом у природи. Понеже були земледїлски народ прето и тота їх поганска вира була цесно звязана зос земледїлским животом. Найвекши бог Русиных було слунко, котре вони як бога волали. Хорс лебо Дажбог. Другим по своей моци бул бог грому и блїскавици Перун, бог огня бул Сварог, бог статку домашнього, од котрого мали стари Русини найвекшей приходу, бул Велес лебо Волос, богиня фамелиї и домашнього огню була Лада. Крем тих главних висших богох, верели нашо погански предки у велїх менших, бо каждая поява у природи, як рика, лес, озеро, мало свогного бога. И так менши боги були домашні, цо их мала каждая хижа (дом) и їх требало поштовац, бо иншак посилали нещєсцє до хижи, у рикох и озерох жили русалки, а у лесох лесовики и т. д.

Цикаво, же нашо предки за своїх богох не будовали храмох. Модлели ше до нїх и приношели им жертви под отвореним небом дагдзе у лєше под вельким дубом, лебо коло рици. Не мали тиж идолох направених з древа лебо каменю, лем уж у остаснім часу у самим Києве було даскельо древених идолох, медзи нїма найкрасши идол бога Перуна цо мал златни баюси.

ПОГАНСКИ ОБИЧАЇ.

Поганска вира Русиных виявйовала ше не тельо у правцох вири, у молитвох и обрядох, кельо у народних шветочних обичайоох, котри були обично звязани зос пременками у природи, зос

меняньом часоох у року. У децембру праздновали народжене нового слунка и шпивали коляди (того меңо ше затримало до нешка) и щедровки, на яр заш зос писнями, забавами, танцями привитовали приход яри — Весни. В леце на Купала славели найдлукши дзень, по ноци кладли вельки огні, скакали преїг нїх, мали окремени забави и писні. Вельо тих обрядох достали потім правдиве, християнске значене и затримали ше до нешка.

ВИРА У БЕСМЕРТНУ ДУШУ.

У тей кривей, видуманей поганскей вири верели и визнавали нашо стари Русини єдну важну и вельку правду: верели, же человек ма бесмертну душу и же жиє по шмерци. Розуми ше, у своєї поганскей фантазії, вони себе живот за гробом представляли, як живот на жеми зос шицкими тілесними обичаями и потребами, лем щешлївши и лепши. И прето вони кладли до гробу помершому його ствари, котри вон найбаржей любел, з котрима ше за живота служел, як рижне оруже, охабяли едзєня, ведно з нїм знали закопац його коня, іса да их ма и на другим швецє.

РУСКИ НАРОД ПРИМА ХРИСТИЯНСКУ ВИРУ.

У своєї поганскей вири не були нашо предки таки тварди, як на приклад стари Греки и Римляне, котри мали баржей виробену и яснейшу науку своєї поганскей вири и твардо ше їй тримали, цо ше видзи по числєних гонєнийох християнох у римскей держави. Нашо стари предки були мєжки, не пишєли ше зос своїма поганськими богами, ані им святиї не будовали, їм було досц, же признавали над собу висшу силу, котра влада шветом и одредзує долю каждому человеку, верели у бесмертну душу та зато барз лєгко примали науку християнску, котра им глашєла радосну вистку одкуплєня рода людского. Так християнска вира нашла у старих Русинох барз добри обставини, добри терєн, да ше може прияц и розквитнуц.

Уж за владаня князя Игоря и Святослава (коло 950-року) були у Києвє християнє, була и християнска церква св. Илиї и нїхто християном не спєрал свою виру визнавац. Перши принєсли на Руску жєм християнство, тоти вояци Варяги, котри служєли у войску (у „дружини“) руских кївєвских князох. Вони були перши ширитєлє Христовей вири у нашим народзє.

Знає зос историй, же 860 року послани були з Цариграду на Русь вєцєй грєчєских священїкох и вони покресцєли вельо людзох так, же за тих Русинох Християнох бул поставєни окре-

ми владика. У єднєй догварки князя Игоря з Греками спомина ше, же з Игором була „Русь поганска и Русь християнска.“ И на князовским дворє було вельо християнох. Сам князь Владимир мал бабу Християнку св. княгиню Олгу, за котру наш лїтописєц спомина, же ше покресцєла у Цариграду на кральовским дворє и сам цар византийски бул єй за кума.

Князь Владимир пришол на думку, да увєдзє у своєї держави виру християнску як виру державну аж тєди, кєд свою державу ушорєл. Видзєл воц, же християнство приноши зос собу просвиту, висшу культуру, дисциплину, закони и же того вира

Св. Владимир, покреститель Русиных.

поганска його держави дац не годна. А цо вредзи держава без законох, дисциплини, без просвити?

То була єдна причина, котра привєдла князя Владимира на думку, да покресци цали руски народ. А друга була тота, же ше вон сцєл прилїжїц ту Цариграду, котри бул штредок найкультурнейшей тєди византийскей держави, Новому Риму. Византийски царєвє мали прекрасни богати палати, пишєни царски ризи, окружєни були з учєними людзьми, шицка влада у держави була у їх рукох, (були „самодержци“) розказовали и у церковних стварох

— и тота моц и бліщаца культура прицаговала шицких тедишніх поганских владарох гу себе, шицки сцели буц слични византийским царом и буц з німа у цо блізім прыяцельству.

Так надумал и Владимир, да свою державу и свою владу укрипи, прикраши и подзвигне зос византийску хрысціянску віру и просвіту. Але як могуци владар не сцел ше Царгороду понуковац.

О фришко ше трафела барз добра нагода, да Владимир прйдзе у блізім прыяцельски звязи зос цариградским царским двором. Проци царох Константина и Василя (двоме браца и ведно владали) побунел ше їх воевода Барда. Склир и пошол з войском на сам Цариград. У тей нужди царове замодлели руского князя Владимира, котри у тим часу уж сам бул покресцени, лем ше точно незна, дзе и котрого року, да им поможе. Владимир вихасновал тоту нагоду и явел царом, же є приправени присц им на помод, але под умовами, же му вони даю свою шестру Ану за жену и пошлю му кральовску коруну и царски ризи. Царове у нужди пристали и Владимир послав под Цариград 6.000 войска, котре ошлебодзело варош и царох од побунётого їх воеводи Барда Склира. Але тєраз ше почали царове оцаговац зос выпольнєньом своєї обецунки Владимиру, бо думали же то за ніх ганьба, да вони одаваю свою шестру, византийску принцесу, за варварского (нехрысціянского и некултурного) князя. Да их присилує выпольніц тото, цо обедали, княз Владимир вдерел з войском на гречески вароши, цо були на сиверним брегу Чарного моря, завжал варош Корсунь лебо Херсонес и цали Крим. Теди царове у страху, же страца своєю богати вароши на сиверним брегу Чарного моря, сполнели свою обецунку, послали свою шестру Анну до Корсуну и ту ше вона зос Владимиром повинчала а Владимир врацел Греком назад їх вароши и пошол до Києва, да покресци цали руски народ. Так гутори история.

Стари нашо літописи украшали покресценє Владимирова и руского народу зос веліма приповідками. Так описали, же гу Владимирови до Києва приходзели мисонаре рижних вирах и кажди хвалели свою віру. Приходзели Немци и хвалели латински обряд, приходзели Болгаре и хвалели муслиманску віру, Хозаре жидовску, Греки хрысціянску віру у восточнім обряді. Владимир не сцел им лем так вериц, але послав своїх посланикох, да іду по швеце и опатра, чия віра найлепша. Послаником ше найбаржей попачело пишне богослужєнє у цариградскей прекрасней церкви

св. Софії и вони привіли та радзели Владимирови, да приме хрысціянску віру у восточнім обряді. „Греческа віра — гварели вони — муши буц найлепша, котру прияла и княгиня Ольга, котра була наймудрейша од шицких людзох“. А Владимир, да ше не муши модліц Греком, напада на варош Корсунь и так присилує Грекох, да му пошлю хрысціянских вировистникох а ище и царовну за жену.

Зос таким приповіданьом сцели нашо літописци дац чим векше значєнє покресценю руского народа.

КНЯЗ ВЛАДИМИР КРЕСЦИ РУСИНОХ.

988. року покресцени княз Владимир пошол зос царску византийску принцесу, тєраз свою винчану жену, зос Корсуну до Києва, да покресци и свой руски народ. Владимир почал свою апостолску роботу од главного варошу Києва, а то не було чежко, бо у Києве уж було вельо хрысціянох особено медзи боярами и у войску, а и Русини не були хрысціянскей віри процивни.

О самим кресценю Киевляньох так приповідка руски літописец.

„Кед Владимир пришол до Києва розказал позруцовац дрєвени ідоли и єдни дал порубац, други на огню спаліц. А Перуна (главного поганского бога наших предкох) розказал привязац коню до хвоста и цагац зос грунка долу гу Дніпру, а єден го чловек непрестано бил зос желєзну паліцу, бил го не прс древо, котре ніч не осети, але да поганьби ідола-биса. За гамби цагали го долу до Дніпра и плакали людзе, бо ище не прияли хрысціянску віру. Вєц го руцели до ріки. И Владимир розказал, кед даглєзе ше при брегу ідол затрима, дрілїц го далєй док не прейдєзе през Дніпрово праги. Аж за прагами віруцєла Перуна вода на сухо и тото место ше кола Перунов Ринь.

Теди розказал Владимир, да ше други дєзєнь шицки людзе позбераю на кресценє. „Кед дахто не прйдєзе, богати чи худобни, тот мой неприятель“ — прєглашел Владимир. Народ послухал и зішол ше. „Кед тота віра не була добра, княз и бояре би ю не прияли“ — гуторєли людзе медзи собу. А зішло ше вельке множєство народа. Пришол на Дніпро княз, бояре и свєщєники, цо их княз прived зос Корсуну. Шицки людзе воили до води, одросли по шию, млади при брегу до першох, родитєлє тримали на рукох дзєци, а свєщєники зос бєра читали молитви и кресцєли народ.

„И задовольни бул Владимир, же узнал Бога вон сам и його народ“ — пише наш літописец.

ЦЕРКОВНА ОРГАНІЗАЦІЯ.

По кресценю Киевлянъ ширела ше Христова вира з Києва по całej держави, розуми ше найперше по варошох, а вец по валаах. Нїдзе ше Русини Христовей вири не противели, лем на сиверу предки нешкайших Русох Москальох у Вельким Новгороду не сцели ше покресциц, та их їх воеводи мушели силовац, та таки и остал на тих Воеводах спомин же „Путята хрестил огнем, а Добриня мечем“. Премало було священникох а и тоти були Греки, по нашої бешеди не знали та кресценє у оддалених валаах ишло помали, то цалком розумліво.

СЛАВЯНСКЕ ПИСМЕНСТВО.

Кед то видзел Владимир, вон замоддел священникох зос Болгарскей, од патриарха у Охриду, да му пошле священникох Славянъх, котрих би народ розумел. Тоти болгарски священїци принесли зос собу церковни кнїжки писани на язiku болгарских Славянъх, котри преложели зос греческого язика славянски апо-столи Кирил и Методий. Тот язык ше дакус розликовал од язика старих Русинох, але го вони ипак розумели. На тим язiku служи ше и до нешка богослуженє у наших церквох. На тим церковно-славянским язiku почали стари Русини писац и други нецерковни кнїжки, дакус мишали живи руски язык, котрим народ наисце бешедовал и так на тей мишанїи церковно-славянского (лебо староболгарского) язiku и живеї рускеї бешеди писана шицка стара руска литература до конца 18. столїтя.

На звонка ше християнска вира указовала у явним богослуженю и у будованю християнских церквох. У Києве на тим месце дзе стал идол Перун, поставел Владимир церкву св. Василя, котре мено княз приял на кресценю. На другим месце у Києве вибудовал красну церкву Пресв. Богородици, цо достала мено „десятина“, бо Владимир на ей отримованє одредзел дзешатину од своїх приходох.

ЗНАЧЕНЄ ХРИСТИАНСТВА ЗА РУСКИ НАРОД.

Християнска Церква принесла Русином свою организацию, своєю закони и давала ясну науку и приклад, як треба ушориц и явни и приватни живот народа. На чолє рускеї церкви стал митрополит, котрого виберали руски князи, а цариградски патриарх лем го потвердзовал. Церква була една за шицки руски племена,

вшадзи була една управа, еден закон, едначе служенє и зос тим церква творела единство шицких руских племенах, помагала да ше од вецей племенах створи еден народ.

Найвекше значенє шало християнство у моралним погляду. Воно принесло цалком нову науку, нови погляди на цали наш живот, на людзох, на одношенє народу гу державним власцом, учело же державляне длужни княза слухац, а княз муши буц праведни и муши ше старац за своїх гражданох. Далєй перква учела, же людзе шицки пред богом еднаки, а медзи собу шицки браца, же насильство и неправда зробена другому то не лем зло, але и грих пред Богом и держава тиж длужна кажде безаконїє карац. Виступала далєй церква проци невольництву, проци самоволї газдох

Гроб ꙗ Осифа Костельника. — Петровци.

зос слугами, отцох зос дзецми, проповидовала милосердиє и лю-бов гу шицким, а особено тим цо су у нужди, у биди, охабени. Так ширела християнска вира и у нас як и вшадзи правдиву про-свиту и дзвигала руски народ зос цми поганьства.

МАНАСТИРИ.

Розуми ше, же ше християнска наука у цалосци помали лем примала у душох поганьских Русинох, але такой по приятку Хри-стовей науки ше у нашим народзе велї вельки души, цо ше цал-ком Богу пошведели, охабяли швет и його спокуси и бриги и ишли до монастирох, да там лем за Бога и за свою душу жию.

Тоти „Божо людзе“ почали закладац монастири, а найпобож-нейши жили у пещерох коло Києва на брегу Днїпра. З време-ном коло тих пещерох постал славни на цалу Руску жем мана-

стир **Печерська Лавра**, котри и нешка постої, лем ю большевици пременели на якиш музей. Печерську Лавру, до котрей ходзел и наш народ през столїтя на одпуст у процесїях з найдаљших крайох, основали двоє святи пустиножителє монахи Теодозий и Антоний. Понеже вони жили у пещерох волаю ше „печерски“.

ПРОСВИТА.

Руски монастири були не лем место, дзе ше Богу служело, але постали вони жридли просвити за цали народ. Бо при манастирох поставали школи, ту ше писали и переписовали кнїжки, ту ше почали писац и перши историї руского народу, цо их теди волали „літописи“. Да не було тих монахох, цо нам у своїх літописох позаписовали важни подїї з нашої прешлости, ми нешка о старей кїївскей рускей держави барз мало би знали. Не знали би зме, дзе нам корень и яки нам були нашо предки. Тиж перши шпиталї и широтинци основали монахи при своїх манастирох. И медзи князями находзели ше святи людзе, цо жили святым животом як на приклад синове Владимірово Борис и Глїб, цо погинули у борби з братами и були преглашени святами.

И самого Владиміра християнска вира цалком пременєла. Скорей вон бул строги немилосердни, а тераз по кресценю постал благи, милосердни, доброго шерца, за своїх поданих мал лем любов и дарєжлівосц, так же го народ назвал „красне слунечко“.

ЯКУ ВИРУ ПРИЯЛ НАШ НАРОД ЗА КНЯЗА ВЛАДИМИРА.

Зос шицкого, цо зме писали о покресценю руского народу могли читателє видзиц, же ше християнска вира у руским народзе почала шириц у половки дзешатого столїтя (коло 950 року). Перши ю принесли вояци зос Скандинавії Варяги, а так повесц службено уведзена християнска вира у Кїївскей рускей держави за князя Владиміра Велького.

У тим часу не була церква Христова подзелена на западну латинску и восточну так звану православну, але шицки християне од Цариграда и од Києва до Рима и Лондона визнавали єдну исту Христову виру, шицки були у єдносци зос Римом и признавали, же римски владика як наслідник апостола Петра єст глава Христовей церкви. **Єдносц у вири** и єдносц у дерковней організації постояла у цалим християнским швецє и зато и Русини не могли прияц другу виру на приклад так звану „православну виру“, бо єй теди анї не було. Аж познейше о сто роки отаргла ше греческа цариградска церква од Рима и преглашєла ше за

православну та за собу поцагла гоч не нараз и не цалком и блїжши себе народи. Тот розкол у церкви зробєл цариградски патріярх Михайло Керуларий року 1054.

Гу тому знаме, же виру Христову ширєли у кїївскей держави не Греки, котри знали славянскей бешеди, але болгарски священници зос патріярхату у Охриду, котри вше бул цесно и щиро связани зос главу Христовей церкви у Риме, як цо були и славянски апостоли Кирил и Методий. Тоти болгарски священници цо пришли на поволанку князя Владиміра були ученїци св. славянских учительох Кирила и Методія та лем глашєли исту виру цо глашєли и їх святи учителя.

Прето нїхто не може повесц, же нашо стари прияли виру цо ше нешка вола православна, бо тей вири и тей церкви теди анї не було. Тоти православни настали у Цариграду аж 1054 року. А нашо стари предки сто роки пред тим прияли християнску католицку виру у восточним обряде. То значи, же **ми уж теди були греко католици и таки зме остали до нешка, и з Божу помоцу останєме, док будзе руского народа на швецє.**

Тото зме написали зато, бо ше зос тим меном „православни“ нешка роби права тарговина. Даєдни сцу на нїм заробиц и удало ше їм, але велька векшина тих тарговцох зос душу и з виру барз ше спрєведла, бо не достали, цо обчєковали и цо им ше и далеко обєцовало а душу запрепасцєли.

А найгорши чловец тот, цо и виру свою, виру своїх отцох дава на предай. Такому чловекови нїч не святе, нїч вон не поштує од нїчого ше не бої. Шорови чесни чловец муши ше го клонїц обиходзиц.

*

Як шицки други народи так и наш руски народ Христова вира цалком пременєла на лєпше, не лем же му принесла вичне спасєне, дала вични циль жємскому животу и поучєла, як до того вичного цилью — Царства Небєсного мож присц, але вона полєпшала цали живот народа, створєла народу рускому його просвиту, од простого напєл дзивого народу направєла народ културни, котри нїчим не заостал за другима європейскими народами у тим часу, а велїх и превїшєл.

Бєз християнства не мож себе анї представїц руску историю, през покресценє наш народ не бул би нешка тот цо є, а хто зна, чи би ше до нешка затримал. Нешка нам, баяко, цалком обична ствар, же зме християне и же уживами благодать Христовей вири

и церкви, але здогадайте ше, же так вше не було, же кедиш Русини жили без познаваня правдивого Бога, як погане пребивали „во тми и цинї смерти“. Кед поровнаме тоти стари поганьски часи зос християнськими аж теди похопиме, яке вельке благо достал руски народ зос своїм покресценем и як мушине Богу за то дзековац и тот Вельки ювелей достойно преславиц.

А найлепша преслава будзе, кед ше утврдзиме у своєї грекокатол. вири, кед наша вирносц Христовей Церкви, ей Верховней глави и нашою милому Владики постане ище векша, глібша и моцнейша. А вец з нагоди того Велького Ювелею постановме обновиц цали наш живот и приватни и явни по науки християнско-католицкей вири. Будзме таки шири и живи християне яки були наши стари предки, котри вельо раз крив свою прелївали и животи своєю давали за виру свою. Мушине буц їх достойними наслідниками.

М. КОВАЧ:

Х м а р и.

Давно, ище у найвщаснейшей моєй младосци, любел сом з яри висц на пажуцу за валалом и провадзиц плїване хмарох по безкрайним белавим цебе. Вони ми єдини красни памяток на перши роки мойого дзециньства. У хмарох я глядал вимальовани глави святих, о хторих нам так живо знал приповедац наш паноцец. Раз ми вони випатрали як стадо овцох, цо ше вечаром зос поля до обору врацало, а другираз як били гуски на бистрим потоку. Моя фантазия правела од них неприступни бреги, закрити зос вичним шнїгом и лядом, а дзекеди здавали ми на паноцово ризи зос чарного баршоню, обточени зос златом, тоти цо у них служел панахиду у малей нашей церквочки.

И нешка ме хмари здогадую на младосц. У них и нешка, по телїх рокох находзим поцешене и непреповедзену красу, але и жаль за чимшик, цо ше нїгда не враци.

Шицко цо було, сцека од нас, як тоти хмари и не враца ше вецей...

Живот наш, то хмарка. Кажди свою часточку неба муши прейсц и справиц места другим.

Преходзи прейг неба, пременює свой випатрунок, плїва прейг красних гайох, розквитнутих ливадох и прейг шмердзацїх барох.

Та и до них гоч закукнеце, будзе вам вше випатрац красна и чиста.

И наш живот таки. Цо шицко не доживеме, прейг яких бригох не прейдземе, а вон нам ипак вше красни випатра.

Ето на приклад наш Иван, єден од наймаєтнейших людзох у нашим валале и поважни член Читальнї.

Наш го волам, бо є наисце наш. Люби свой народ, складаша крашнє зос своїма суседами. Нїгда сце од нього бритке слово не чули. Помагал бидним. Його коч, його плуг вше зрихтани каждому худобному на послугу. Вон своєю охаби, а пойдзе кед нужда ратовац бидного.

Жена му порядна руска газдиня. Дзеци полна хижа, а кажде ушорене, чисте, приязне, услужне, аж ци мило стануц гу нїм и припатрац ше на тот мали швет, як ше вон радує животу.

А паметам добре як було скорей... Як на дланю предомну цали Иванов живот и тота часточка неба прейг котрей вон з бурю прешол.

Вон бул син худобних родителюх, а вона-Иринка, котрей судьба зос його уско вязана, була дзивче богатих родителюх.

Чи вон бул виновати, же бул худобни?

Лебо вона, же була богатого оца дзивка? Не, не були, я знам, як цо не були виновати, анї пре то, же були красни обидвойо як ангелки... А хижї о бок. И чудо вецка, же ше любели од найвщаснейшей своєї младосци. Перше як брат и сестра... Кед вона плакала, вон ю гласкал по позлацених власкох и ведол ю на пажичку указац ей, як вон зна багинди руцац, як прескочиц широки ярчок... Кед вона мала яблучко, дзелела го з нїм...

Але и роки як хмари. Преходза и не врацаю ше... Виросла Иринка, вироснул и вон, Иван, худобни легинь.

Вецей не було тельо красних днєох. Вона през цали дзень при мацери, а вон як кажди худобни легинь за слугу. Лем дакеди вечарами... И то дзекеди. Вона ишла гу богатим дзивком... А вон за ню. Одганяли го богати легине, але вон ше их не бал и остал...

Слухал и видзело му ше, же найкраще вона приповеда... Глас ей бул як дзвончок, а очи як тарки чарни и швицацї... И шедзел ба так длуго, докля когути не являли, же треба крижними драгами за валал, гет на газдов салаш пойсц... до хліва.

А вона дому на мєгки заглавки... И обидвойо зос таємним жаданьом... Жаданьом чоґошик, цо ше почало будзиц у їх душох...

Чувствовали обидвойо, же то иншака любов як теди, не вецей тота дзецинска...

Кед одного вечара пришол дому з бавеня, першираз осетел боль, як кед би го з ножом под ребро вдерели, же вона богата, а вон худобни — слуга.

И дні далей преходзели.

Вон ширим польом, за плугом, за брану, на кочу... а вона далеко у валале, при мацери, час препровадзали.

Високо над німа бежали часто ростаргани хмарки. Од часу до часу закривали слунко, а вец їх цинь бежала преіг польох, дильовох, лукох и почарнетих стрехох.

— Може буц давна и преіг ей хижі прелэци. Може буц ще е вона запатри на ніх и порозуми ме.

«Ма право» — представа. — Шид.

— Поведце му, же го кажди вечар чекам... При гевтей студії у доліни, дзе овчаре свойо овци вечарами напаваю... Най придзе... гоч е худобни.

А хмари ніч нікому не гуторели...

Чекала го вечарами. Вон жадал буц при ней... А кед ше нашли едно при другому, вец, не мали едно другому цо повесц.

Вон при ней поставал слаби, як мале дзецко. Сили му одбєрала и готови бул у тих часох розплакац ше як матючке дзецко...

А дома... Дома думки плівали, як водне квеце по широкей рики...

Як би добре було положиц свою главу на ей руки, дагдє под вишнями у загради, лебо на ярку потока и з ей рукох упрєц попатрунок на небо, белаве, красне, умите зос раншу росу...

Хмарки би бежали, гет дзешка далеко. Далей ище як мож задумац. Прелетали би преіг польох, рикох, горох, лесох, аж преіг моря до других жемох. Видзели би як вона притулєла його главу на свойо перша... а нікому ніч би не виволали. Анї ей оцови, анї мацери, анї родзини.

О ви добри хмари! Шицко видзице, шицко знає, а нікому ніч не виволуєце.

Вец би пошли обидвойо гу ей оцови и мацери... Вона би го одведла, так за руку як мале дзецко... Вон би ше лєм ошмишковац и бул би добри и послухни, бо то би го вона водзєла. Оцови и мацери би поведли свойо горуци жадања...

Вец би до паноца пошли. Крашне у пари. Ма вон зашпоравано, та би себе дал красни шмати ушиц и калап би купєл....

Представа «Швєкра». — Шид.

Завидзєли би му завидни, алє вон би бул щєдліви, же го вона сцє... Паноєц би ше им питал чи знаю молитви. Знал би шицки, бо шицки молитви од малючка пред каждим спаньом модлєл.

И вец оглашованє. Полна цєрква, жєнох, дзеци, дзивкох и лєгиньох, а паноєц равнодушно оглашує и спомина: „...хто ма дацо процив...“

Нїхто нєма ніч процив, а и чом би мал?

По тим погледа старостох, свашки, дружбох найвирнейших свойх пайташох, шицких, ище и чопнарох и кухарки... Нє хїба же вон тєльо пєнєжи нєма. Ёй оцєц ма. Вон зрихта и свадзбу, ша єдинїцу одава, а тота єдинїца лєм його єдного, Ивана, у валалє любї. Вон би то уж врацєл. Стєразово врацєл.

Випровадзел стари нове сватовство, а кед ше врацел гварел старей:

— Такого нам жеца треба... богатого, а богатшого у нашим валале нет.

И заш залял, ... а Ивана ані словом не спомнул. Нач? Же ше ошмелел зажадац богатства?

— Нешка ме предали мойо власни родители и щешліви су, же то зробели, гварела Иринка Иванови, а слизи ей слова давели.

Вон ю цешел як знал:

— Не плач Иринко, ... Я, я... я це не дам! Погинем, лебо вон... лебо... Ти ме мушиш чекац, увидишиш... А кед не... вед знай, же я ше дотля не оженім док ти будзеш жиц... пришагам.

И ніч! Озда ше витрик пита хмаром, чи вони сцу остац над розквитнутим валалом, лебо пахнячим квітком, докля ше сцу любовац на цеплим ярнім слунечку.

Ані Иван не погинул, ані гевтот богати легинь. И не чекала Иринка, бо ей оцц не дал ні заким чекац. Ані мац!

Шеснац рочки, ледво цо мала, мушела ше одац и одала ше. Не, недобре поведзене: „одадала ше“....

Одали ю, так треба повесц. Одали як и телі други, скорей як вишенька, под котру ше з Иваном зходзела, одквитла.

Орал Иван польо, газдово, не свойо под валалом... а витрик-зраднік приношел зос валалу глас бруги и веселе звисковане дружкох... Може праве тота звисковала, цо жвератко ношела...

Руцел очи на небо и видзел — гвизди. По билим дню.... Не, не були то гвизди... то слизи у очох блішадих, а по небе, як и вше, плівали били билючки хмарки и обеговали ше з витром....

— Так як да до теметова сходза, подумал себе Иван и скричал твардо на коні, цо зацагнули плуг зос бразди.

* * *

Не одходзел длуго до валалу. А раз пошол и стретнул ше з нyo. Чекал, же найдзе у ей очох ище дакус од гевтей жирячки, цо му теліма ноцами палела шерцо... Але ніч од того.

Красна, може краша як другираз, становела ше, але як да ей жаль ані кус не було...

— Ти Иринко?

— Я!

— Щешліва ши?

Теди аж, як да ше у ней дацо звалело, вирвала зос першох дошка чешке и ледво гварела:

— Так мушело буц! — А вец як да ше здогадала, нараз дзвигла главу и питала ше:

— А кеди ше ти оженіш?

— Я? Паметаш, цо сом ци на розходзе гварел? А и нацо ше жобракови женіц?

И заш ше розишли.... Лем вон з одну рану вецей.

Тота Иринка цо ю вон у шерцу ношел, не була тота иста, цо ю нешка при студні стретнул. Не мала тоти очи. ані тоту бешеду....

«Ой не ходи Грицх», представа. — Петровци.

Бешедя як да ей була резаца, така, яку маю велі богати жени кед зос худобу бешедую. Лем теди кед спомла, же так мушело буц, як да у ей очох видзел стару вишню и полно кветки. — Але загасла жирячка и нігда ю вецей не запалі...

И знова дні преходзели... Ледво рок як Иринка жена...

Газдове косачки рихтали, а худоба коси клепала. Бст ище добрих людзох цо даю и худоби заробиц... Не даю да шицко машина зожре.

А богата косидба ше рихтала. Напольня ше гамбари, будзе житка, будзе гатласу, гадвабу, вешеля, радосци и нови ланци жеми.

Будзе хлеба и биднятком у набиваних хижох на концу валала.

— И кошульку ци мац купи, док почнеш до школи ходзиц, лем дай Боже здравичко нашому оцови, да хлеба зароби... Так цешела не една худобна мац свойо дзецко.

И Иван рихтал косу. И одбєрачки нашол. Два, бо една не досц заньго. Озда вон хлоп... Полни коч зос гнойом вивраци вон як фурик, а тераз же би му досц була една одбєрачка. Муши оцови хлеба заробиц, бо оцєц уж стари... А вєц заш до служби... Гу истому газдови. Сцєл раз висц, алє не мож було. Не пуццєл го,

— Иванє! Ожєнь шє, знал му газда частєйшє повєсц, — а я ци дам окрєм твоїх дзєшєц єзрох ушпорованих ицє пєйц и свадзбу ци справим, богату, як найбогатшєму лєгиньови. Знаш? И за перши початок дам краву... вибєрєш сєбє сам. Ти их познаш, ти их кармєл, ти их знаш котра найлєпша... А вєц придзєцє гу мнє на салаш.

— Алє Иван одмахнул з руку и нїч нє повєд.

Люби го газда, та му шицко да по дзєки... И тераз пуццєл го кошиц.

Єй чи оцєц будзє радєснє....

Спєза тємєтова почали шє того вєчєра прєд косидбу дзвигєц хмєри... З билим орубєни, а цми бєлавєи.

У свойого богатого оца, на вишиваних заглавкох як швичка на олтарє жєвта лєжала Иринка.

При посцєлї шєдзєла мац. Шєдзєл и оцєц, голєглави и плакал вєдно з мацєру. А дохтор стєл з другєго бєку посцєлї, били як голуб и читал, кєльє раз вдєри шєрцє хорєй.

А шєрцє, тєтє истє, цє ицє влєнї под старєньку вишнєю, полнє живєтє сцєло вискєчиц спєд билєго оплєчка, тераз нє малє силє и сцихє лєдвє чуц було, дуркало: раз, два... и нїч! Вєц заш: раз, два и нїч...

Пємєли як да нє сцєл прєбудзиц хорєу, положєл дохтор жєвту руку под билєу пєрину и шєптаючи, як кєд би сцєл да го хорєа нє чує гварєл:

— Помєдлїцє шє... бє,... а далєй нє мєг...

Рєзплакала шє мац, як ярнї дидждж и облєплєла єдинїцу дзвигєку. Алє ту на рєзказ нїч нє мєгло бєд. И на рєзказ мацєри живєтє шє нє вращєл.

Иринки вєцєй нє було мєдзи живимє... Старєньки дохтор вишєл по цихи на двєр и утар покращємє слизу, цє шє сцєла спущєиц прєйг зрєнчанєго лїца.

Остєла у хижї лєм мац и оцєц, бидни у своїм богатствє...

Бєлавєи хмєри вшє баржєй зацєговєли нєбє... Оцєц Иванов длєго стєл и патрєл на нїх, а вєц як тє уж звикли стари, научєни патриц на хмєри, гварєл синовї:

— Будзє дидждж — Бєжєго благєсловєу. Житєм нє почкєдзи, а ярини помєжє.

Нєраз загучєл штрєднї дзвєн и уцїх. Заш... и уцїх...

— Хтєшка умєр, — озвєла шє Ивановє мац, вичнє застарєна, вичнє зрихтанєа да учєствєє у людским нєщєсцєу.

Иван пєпатрєл на хмєри. Пол нєбєа и вєцєй було зацєгнутє

Санкаю шє. — Ст. Вєрбєс.

зос бєлавимє хмєрамєи. Єдєн били голуб, нєшєни з вєтрєм вращєл шє наглє до свойого гнїздєчка, под давєдну стрєхєу у вєлєлє... Мєжє го и малє голубчєтєа чєкєю... Йєго дзєци... Як шє му зрадую... и анї знац нє буду жє вєнка дидждж и нєпєгєдєа надихєдзи...

— Жєна умєрла. Заш шє озвєла мац Ивановє. — Чи нє...

Нє докєнчєла, бє прїбєглєа сушєдєа з вєлєлєу и шицко повєдлєа.

*

Нєц лєтушнєя, спєрна, зацєгнутєа зос цмимє хмєрамєи... Почєло крєпиц... Дидждж у вєльких капкох, як цєпли слизи пєдал на рєзвити ширєки лїсцєа орєхєа под облєком умєртєй, чєжкє, як мацєровєо

слизи на жовте ліцо єдиїци. Швичка немирно горела и розцаговала цинї старих жєнох, цо у куце шєдзєли и розгваряли шє, а од часу до часу чєжко здиховали...

И вон пришол... Остатніраз. Станул гу дзвером и плакал як диждж за умарту младосцу...

А жєни през слизох шєптали:

— Мац єй не дала... Нацо гвари да ю такой обшєдню? Док я жиєм недам да шє трапи и не дала! А оцєц шє бал пре масток... та видзицє тєраз... Не мушєла...

— Кєд умєрала та остатні єй слова були: Мамо я дзєцко, малє, малючкє... И не докєнчєла...

Умєрло тото дзєцко, бо му не дали принєсц на швєт ищє єдно дзєцко.

Так шєптали жєни при покойнєй, так того вєчєра зашєптал цали валал, а вєнєц на биднєй глєвкє млєдєй Иринкє, ані шє не рушєл. Уста були нєми и нє повєдлї вєцєй:

Мамо, я ищє дзєцко, нач сє мє одали.

Швєтало ранє по тим днє, як поховали Иринку, богатого газди дзєвку, мєдзи худобних и богатих биватєльох валалского тємєтова. Швєтало ранє умитє од праху з лєтушнїм дижджом...

Блїщєла шє роса на класкох житє. Блїщєла так истє, як на спрєтих вєнцєх швижєго грєбу.

Вишли людзє на поля, на жєтву... Бє жєтвє була богата и красна.

На свєйє поля, богати, нєкошєни вишєл оцєц покойнєй Иринкє и Бог знє ло кєльох рокох, нєршираз, рєвнодушно руцєл попєтрунок на бєзкрайнє морїє миллиєнох богатих класкох и гварєл:

— А нач ми шицко тото, кєд ми дзєцкє вєцєй нєт!

Повєд и заплакал...

Вишєл и Иван...

Горє по нєбє сцєкали дзєшкє далєко за валал остатні плати хмарєх, хтори прєд тим двє днї так горко плакали... Указєвало шє слункє.

Иван крачал зогнутєй глєви, з косу на плєцох, а за нїм двє млєди здрави одбєрачки... Вєсєли бєшєди гнєли, як кєд би шє завчєром вєчєр нїч нє трафєло...

Вони шє радовали робєти, слунку, животу... Були зрихтєни зарєбиц хлєба, а хтє знє, мєжє и попєтрунок Ивана... Попєтрунок, котри би дацє обєцєл...

Остатні хмари сцєкали прєд слункєм.

Косидбє починала... И пєснї... Лєм у богатого газди бєло смутно и пусто.

Хтє на руску Просвєту дава — сєбє дава и заслуживчєни спомєн у руским народу.

ЮГАС М. ПЄТРО, ст. права

Интелигенция и народ.

Час, у котрим жиємє, приноши барз важни прєобрєти як на социєлним, єкономским так и на културним, морєлним полє и тим самим наставає исти таки вєпрєси. Яку рєлє будзє бєвиц у тих вєпрєсох нашє интєлигенция? — Нєт сумнї барз важнє и цикавє питанє.

Од вшє було, жє интєлигенция мє длужносц водзиц народ, одрєдзєває му долє, даває ориєнтєцию у напрєму єдного идеєлу, котри одвитує його структури и його мєнтєлитєту — души.

Думам, жє нє будзє згоршє малє руцїц поглєд на нашє „вщєра“ и увидзиц, як тоту мєсию звєршєла нашє интєлигенция и як шє наш народ гу нєй тримєл и як трєба да шє надалєй тримє.

По швєтовєй вєйни у нас обєставини — повєдзєнє єдним словом бидни. Интєлигенциї нашєй малє, цо єй и було то були свєщєници и учитєлє, котри у вєкших случєйєх мушєли буц цихє так було, — до причинєх нє заходзим... — Вирски живот єдини бул на достєйним нивєу, а национални... ?? У школах шє бєшєдовєло по мадєрски, крєм у Коцурє, кнїжкох наших було малє. Хибєло людзєх твєрдих зєс вирєбєним напрємом, зєс єдну мєту, котрє би була идеєл шицких. Людзє глєдали вєждєх, алє их нє було, нє у прєкоси того шицкого нашлє шє дєскєльє людзєх, интєлигєнтох, котри пошли крєк напрєдок и основєли РНПД-є.

Познєйшє, остатні дзєшєц рєки видзимє єдєн вєлькє прєобрєт. Окрєм пєноцєх и учитєльєх мамє тєраз и прєвкєторєх, судийєх, инжинєрєх, профєсорєх, алє заш лєм тєти прєши мєли глєвнє слово у вирєбїєванєу и одховєнєу нашєго народу.

Євє шє школярскє оргєнизєция, котрє почиє дзєвигац народ як на националним так и на културним полє. Чєжкє робєтє...

Народ з початку немал довіряв гу своїй младежі. По тим приходзи ще векше число школярех и студентох цо ше може обачиц на нашим народним живоце... Яки успих? Не задовольняючи... Прецо? — Неможе повесц, же нам хибі незнанє. Нікому не мож пригварит у добрей дзеки и намирєню. Способносц...? Не. Шицки походзимє зос народу, але тот народ ма як добри, так и зли свойства. Якбачу найвекша будзе наша „руська зависц“, котрей ше и ми інтелігенти цалком не отрєсли. На приклад: У єдним нашим валалє єст вєцєй інтелігентох. Робота мєдзи народом добре одмакла, народ виховани уж, зна оцєнїц и преподаваня и театрални и музични фалати. Єден од тих інтелігентох є предняк у Читальнї, способни за шицки роботу, котра є потребна мєдзи народом. Други інтелігенти припатраю ше з боку и — пригваряю: „хто вон, озда нам будзе вон розказовац, ша нема вон тєльо школи кєльо я, з нїм я неможем робиц...“ Тот предняк, ясно, уквилєни и розочарани, препуща незадовольнїком водство, да им затка уста, бо ше, на запиткованє чом вони не робя вигварялише: ша кєд я не секретар, ані не пан предсидатель, ані не диригент — як же вєц можемо робиц и ходзиц до читальнї? Тєраз роздумаймє, да сцємє шицки буц даяки „пановє“. На приклад кєд дахто би поведол: я не будзем писац до „Р. Новинох“ лєбо „Думки“, бо я не пан редактор, лєбо директор друкарнї... И цо ше по тим трафєло, каждому яснє, щипанє, звада, — а потим пришол неуспих мєдзи народом, а сам народ фрїшко увидзєл, же нови предняк найспосібнєйши завидзиц.

Алє не будзе причина лєм у тим. Думам же єст ище єдна похибка. Не будзе з горшого да опатримє способ роботи у народзє, ту трєба глєдац ище єдну причину нашого неуспиху. На першим мєсцє є тактика.

Людзє маю обичай нєвєриц інтелігентови, думам же то призна кажды, котри голєм дакус робєли мєдзи народом. Вон патри на роботу інтелігента так, як да то вон роби од досади або од прекосци. У валалох дзє єст вєцєй інтелігентох, єден кєд роби, трємє му завадзаю.. „кєд не робим я, най ані вон не роби...“ Знам таки случай — зос искуства, — же би то ані нїхто не мог вєриц, баш цо ше дотика того завадзаня при националнєй роботї. На приклад: У єдним нашим валалє рихтали ше за жиму преподаваня; згваряю ше інтелігенти. Найдошведочєнши у националнєй роботї предклада яки би преподаваня трєбало тримац — и по длугшим догваряню зложєли ше шицки. По першим преподаваню

котрє предкладач, найдошведочєнши, отримал зос найлєпшим успихом, явєли ше гласи зос народу чи ище дахто будзє тримац преподаваня, бо би ганьба була да лєм єден роби. Преподавач найвєл ище трєх, котри ше рихтаю зос преподаванєм. Мєдзи тим о тидзєнь, кєд трєбало преподаванє отримач, явєл ше други преподавач, тот цо мал тєй нєдзєлї тримац преподаванє, з писємком, же є хори. Кєд то поведзєно збраному народови, даскєльо ше ошмихнули и гварєли: „нє хори, алє вцєра гварєл у карчми, же вон там не будзє робиц, гоч и за народ, бо чом не так як

Свадзба Иван Михала. — Барбертон (Америка).

вон гварєл...“. Народ не вєри. Чудо же не вєри? Таки дєструктивни елєменти, да их так наволам, иншак ше бию по першох як патриоти а поза очї правя интриги. Кєд ше и трафи даяка похибка, цо ше може каждому трафиц, вєц не да ю випитаю там дзє трєба, алє поза хрибєт и патра да ю ище вєкшу направя.

Даклє да ше посцигнє подполни успих трєба да перше мєдзи нами гармонични однос. Як мож од народа глєдац єдносц, кєд, можебуц, єй нєт мєдзи нами. А цо найцїкавєйше, же ше часто у главних националних мєтодох не складамє. Як було 1937 року на главнєй скадзкї РНПД-а у Миклошєвцох. Ту було так-

тики?... Док ще истого року на тим вопросу направел цали аларм, дотля ще нешка переходзи прејга того, як да ані не було.

Зато єдносц и то щира єдносц, — наш успих ту. Не шмеме єден другому:... а цо ти знаш. Ми шицки лєм ведно вредзимо а як поєдинци дацо лебо ніч. Каждого треба прешведченє почитовац, бо зме шицки синове нашого народу и нема ніхто право ставац єден другому вочи. Правда, кед би зме пошли по драгох каждого поєдиногo, цо не возможно, пошли би зме дияметрално, широм, але зос шицких тих прешведченєох найдзе ще єдно обективне, котре є праве а у тим народ найдзе свойо и увидзи, же робота того интелігента не зробена од досади або прекосци, але правдива робота, котру може лєм вирни син свойого народа зробиц. Дакле ведно, до єдного кола, шлебодно крочиц на предок. Правда шицок народ не може буц на єдней драги, бо по прикладу незложней интелігенції и вон ще дзелі, и вше найдзе юдох, но то нам не шме завадзац, але моцно, зложно крочиц на предок до роботи на хасен нашого народу и нам!.

Чи сце ще уписали за члена РНПД-а?

МИХАЛОВ:

Наверошка.

„Уж би бул час, да ще зос тоту твою Марю и розидзеш и розкресциш. Ша ей мац и так одказує, же за ню ма хлеба, та не муши по нашим обисцу лальци стлукац“, гварела мац свойому синові Митрові, котри добре жил зос свою жену.

„А цо вец, мамо?“ прерве мацерину бешеду син Митро...

„Ша цо? Приведземе на веру... Пале, цо хиби Дюрові Пастернаковому лебо Янкові Андичовому?“

„Да, ані єдна не придзе так на веру, мушимо ей дацо записац, настави Митро, а я немам ані бразду жеми, шицко ище ваше“.

„Ша кед так, та я ей препишем 2-3 ланца а гоч и вецей лєм муши буц дзивка, красна як єден...“

„Гей, а як ю найсц?“

„Ша то голем легко... одпишеме сватові до Коцура, ша там їх єст, и на мендиговдали би их человек могол найсц...“

„Але цо людзе поведза знаце же ганьба, а и з паноцом зме добри...“

„Людзе, поп, — та вони ци лєм од зависци дакус буду гурториц, дзень, два а потим ще шицко забудзе, будзеш и ти добре

жиц, та ще и мне старей дакус розвидні а цо найглавнейше сцем да укажем Гані Шовшовей, же мне ей Маря до мойого обисца непотребна...“

И так ще звершела бешедка медзи мацеру и сином, котри и тераз послушал мацер, як и вше скорей, и о мешац пришла „невеста зос Коцура“...

* * *

Першей недзелі як пришла, млада, попрагал Митро коні до красного коча, нови серсан...

„Превежце ще дзеци мойо, през цали валал, по шицких шорох, най вас шицки людзе видза, най пукаю Шовшово“, гварела мац Митрові и новей невести и як их випровадзела пошла ще по сушедстве похваліц, яку ма тераз невесту, нєт ей на около такей, — правда худобна є и же до тераз служела у Н. С-дзе... але вона зна зато шицко у шоре тримац, чистотна є, вредна, но недала бим ю нізач. Ані кус не сануем, же сом шицку свою жем на ню преписала, и вецей би сом, лєм да сом мала, ша то дзивче лєм цо може буц...“ и так хваленю нігда конца-края, уж и шицким сушедом досадзела.

„Дні преходзели, час приношел свойо и єдного дня повекшала ще Митрова фамелия: мали малу Ильчу. Уж стара почала обачовац же ей єст вше меней места у обисцу, уж за чудо ще не ишла ані сушедом хваліц. Знали шицки, же цошка не ушоре, а цо, то незнал ніхто, а у сушедстве ще уж вшеліячини приповедало:... „Превжала „наверошка“ уж шицко до своїх рукох. Неда старей ані гу котлянки, ані на пияц ю не пуци, гоч доя три крави, до пивніци ище меней бо... то не за жени пиц... а як ще дочувало, дзелі старей и єсц...“ Таки слични бешеди було. Дахто верел, а дахто не. Хто бул добри зос німа та верел и не, а хто їх мержел та ище и додавал, як то уж обичай. Шицко би то так остало да ще єдного дня не трафело цошка надзвичайне. Истого дня рано прибегла Митрова мац до бочного сушеда шицко заплакана, оплечко на ней подарте, твар подрапана, око збелавене, коньтя розтрешена през фитюли...

„Правду ви мне, сушедо, гварели най не береме наверошку, бо є погубена як запорсток... людзох ще не ганьби а Бога ще не бої“ плачуци ще поносовала Митрова мац сушеди...

„Ша я вам гварела, же да є чесна та би ще одала и у Коцуре як и шицок швет, не пришла би аж ту до Сриму наборг...“

„А як ю тераз одплашиц, ту уж дзеци а и жем сом на ню

преписала, а Митрови удзала до носа каріку та го водзи як маймуна. И вон гу ней пристава. Цо думає виганяю ме зос обисца, есц ми не даю, а на паленку ані бешеди, у єдней сукні ходзим, нет ані цо облечиц, ані поєсц. На патки єм и ище ми кед принесеш та гвари: „жри, суко стара, ані инше не робиш“... А нешка ме и набили обидвойо, а ей дзеци вивалюю на мне язык... Шмерц себе мушим зробиц, не инше, але ше гриху боїм. И так себе думам, же ме Господь Бог каре аж и по ей дзедох, кед ми так упрекосца и видрижнюю ше, бо правда, то лем я Митра нагварела, да вежне на верошку... то ми плаца тєраз“...

* * *

Саболска радня Д. Павловцча. — Р. Керестур.

Єдного дижджового рана задзвонели дзвони. Жалосни акорди розлівали ше по малим сримским валале.: „Хтошка умар.“ „Будзе жена, двараз станул“. — Гей, умарла мац Митрова, у люцким обисцу. Бидна жена, цо дочекала, цо з ню наробела на верошка.

Док була млада та зос своїм покойним рис робела, на наднїцу ходзели да дацо зможу своїм дзедом. Змогли, мали досц шицкогo, красну хижу на штред валала, добре жили, дзеци попристановяли. Но кед ше Митро розишол зос свою винчану жену и привел себе на борг, за кратки час по тим до их обисца як да трєсло, — нікого Митрови тєраз не требало, а ище меней його на верошки, ані братох ані шєстри, та ані саму мацер... Кед стара умерала — у люцким обисцу — зволала шицких суше-

дох: „Закажце шицкому швету, най не бере на борг, бо котра на борг придзе, тота през шерца, през души, Бога не вери, закону ше не бої... Видзице цо зомну зробела, при тельому добру у люцким обисцу мушим умрец... може же ме Бог каре, бо лем я Митра нагварела да вежне на верошку...“

Мале дзєцко, мала брига; вельке дзєцко, велька брига; кед нет дзєцка, — то найвєкша брига.

МИХ. КОВАЧ:

Дацо о дилетантских представох.

Мало не у каждым нашим валале, при каждой читальні и „Просвити“ єст и дилетантски кружок. Каждого року дава тот кружок, меней вєцєй успишни „забави“ — представи.

През даякого плану и програму, по находзеню самого „режисера“ иду тоти ствари з рока на рок, а труд уложени до пририхтованя представох не наградзени, гибаль зос гнївом и злу дзєку дзєповєдних, хтори не розумя, лебо не сцу розумиц циль тей важней народней роботи.

Ми сцєме прето у тих даскєльох шорикох дац найнужнейши поради и пояснєня, як за шицких читательох, так и за тих котри зос дилетантскимa представами робєли, робя и думаю робиц.

Яки хасєн од дилетантских представох?

Наш чловєк роботни, аж и барз. Од рана до вєчара окончє вон свою каждодєвну роботу. Ми гваримє за тоту роботу же є вонкашня, физична. Тота робота завєжмє чловєка на тєльо, же нєма часу покладац увагу на розвой, нукашньогo душевного живота.

Правда, вон ма жаданє дзєкєди да обогати свойо знанє, усоверши свой занат, звание и т. д., але тото у найвєкшєй вєкшини ма єгоистички циль, — назмагац цо вєцєй. Буц цо неовиснейши, богатши и т. д. але барз мало поклада наш чловєк на розвой змисла за красє и добрє. У кєльо дума, же ма понятя и о тим, и то у вєкшини понятяє кривє: Т. н, пр. За наш швет, красна гєвта шмата цо плацєна 3000 динари, а нє гєвта дзє уложена ручна робота, поскладани крашнє фарби; конбиновани красни фиґури и т. д. „Добрє“ значи, кєд дахто найдзє 1000 динари а нїхто го нє видзєл.

О милосердию, (и у кельо ше зроби, муши ше розглашиц) о чеснотех, поштеню, искреносци, дружелюбию националней свидомосци ридко мож бешедовац. На место того часто паную зависц, мержня, гнів, саможивосц, похота и други не добри прикмети душевного живота.

Правда, тоті добрі засади души од часу до часу усадзую ше до шерцох народу, а недобри викоренюю, з наказованями у церквох и з преподаванями и т. д., але ридко останю у розуме и неодлуга идзе заш шицко по старим. Слово остава мертвае слово, бо ридко пада на плодну жем. Людзе глядали способу да добри прикмети цо глібше усадза до душох людзох, и пробовали зос живим словом. — т. е. не лем з бешеду и поучованьом, але и приказованьом, да того цо человек чує, такой и види.

Так настали „представи“. Представляли ше виривки зос обичного живота: вше да дацо прикажу лебо поуча.

Кед би зме виглашели у гоч котрим валалє, же ше будзе бешедовац у „Народним доме“, лебо Читальні, поведзме о тим як треба любіц свой народ, як треба буц вше од слова, як треба слухац своїх родительох, вец би пришло даскельо людзох, и дзепоедна, лебо ані єдна жена. А виглашме же будземе представляц „Єфтайову дзивку“ — и заплаца и приду. И цо? Лєпше як найлєпши наказательник, ми тим людзом, прикажеме старого Єфтая, як дослїдно трима свойо слово котре, задал пред народом. Як чесц свойого мена не сце поганьбиц. Як пребачує своїм неприятельом, як є зрихтани за свой народ даровац шицко, та и свою єдинїцу дзивку. З другого боку любов и послушносц дзивки їу оцови. И тоті людзе як да жию и вше су нам пред очми. Ми жадаме у тей доброти їх наслїдовац.

Ето видице, пре тоті виховуюци причини маю вельку вартосц дилетантски представи. З другого боку лем такі представи треба да ше даваю по валалох, хтори сцу оплеменїц и збогациц нашу душу зос добримі особинами.

Єст ище вше, представи, котри не маю за циль поучованє, котри ше даваю лем прето да забавя патрачох. Єст аж и таких котри маю на недобру дражку навесц. Клонїц ше и перших и других. Перших на тельо, же дил. дружба поставаю, дружба „комендияшох“, котрих вишмихую, и охабя. — Ище раз наглашуєме:

Дил. представи муша мац культурно просвитну циль, — збогациц чловечу душу зос душевними чеснотами — прето док су такі, вони су нам барз потребни, и треба их у

каждим нашим валалє отримовац. Тоті представи муша буц приемле наука за розликованє правдивого добра од правдивого зла.

У каждой представи, котра ше дава у валалє, муши прето, перше гевтот хто вибера, вец гевти, котри бавя тот фалат и на остатку патраче, найсц окрем того цо у каждым фалаце приказанє ище и то, цом тот писатель того написал и цо вон сцел з тим фалатом поучиц. Кед того не можеце найсц, тот фалат не за вашу сцену. Од часу до часу не згорше „засладзиц“ и з дзепоедну веселу франту, але не добре виховац глумцох за „августох“, а культурно-просвитни приредзованя за „циркуси“. Циль не будзе посцигнути, а труд не заплацени.

Цо ма режисер зробиц?

Режисер то человек, котри вжал на себе порихтац фалат и готови приказац го пред публику. Яка то трапеза и кельо дзеки и труду уложено до тей роботи зна лем тот, хтори провадзел того. — Криве думанє, же то може лем школовани человек добре окончиц. Може кажди писмени селян, майстор, лебо други котри чувствує дакус способносц за тоту роботу. Ми, праве прето и сцеме ту у найглавнейших смугох указац, цо ма режисер зробиц од початку до самого виводзєня представи.

Вибєранє фалата: Вибєрац фалат як спомнуте на початку. Вибєрац у першим шоре фалати з народного живота, бо вони блїзко людзом, котрим ше приказує. У нас чежко з тим, але да-ло би ше и то крашне ушориц! У каждым валалє дзе ше така потреба осети, дава ше през рок 2 — 3 представи. Каждого року зиду ше шицки режисере, кед Просв. Дружтво ма схацку. Договаря ше о вибору фалата. Каждє дружтво одзелї од приходу представи минималну суму 20 — 50 дин. зос хторей ше заплаци преподачови труд папер поштарина и др. Напреднейше, можу мац свой репертоар. Тоті, цо сами не годни зложиц програм, за тот пенєж достаю готови прєложєни фалат, и робота пойдзе. Же би ше дало подстрєка домашнім писательом да створя добри драмски фалати могли би Читальні и дружтва у Р Керестуре, Коцуре, Бачинцох, Шиду, Беркасове, Петровцох, Миклошевцох и Пишкорєвцох одзелїц по 100—150 дин. як награду за найлєпшу драму. На тот способ думам же би ше могла рочно достац єдна або два добри драми. Конкурс би розписала „Просвита“ по договорки зос режисєрами.

Кед дахто початнік лебо не зна цо вибрац, най ше опита скорей як почне, учительови, лебо най пита пораду од „Просвिति“ у Р. Керестуре. Пречитац помали и роздумац чи ше годно найсц за каждую улогу прикладного бавяча.

Дзелене рольох (улогах). Успих завиши найвецей о подзеленю рольох. Кажди человек, ма свой карактер и свою натуру. Кед режисер пречита фалат, добре роздума, кому хтору ролю да. Нігда не шме режисер давац улоги по протекції, але по способности. Напредок обявніц дилетантом же нет вельких и малих улогах! **Бст лем вельких (добрих) и малих бавячох.** Так и. пр. мерковац особено на то, же би ше, гоч и доброму бавячови комичних рольох не дала даяка трагична, лебо процивно. Мирни особи достаю ролю мирного. несташни таку яка им одвитуе. Ценкого слабого не положце за даякого героя, а грубого малого за любовніка. За ролю „жида“, лебо даякого интриганта, положце человека, котри може здабе на такого, з грубим лебо пискавим, лебо хрипацим гласом.

Новим, непознатим не давац главни улоги, гибаль кед ше бави першираз — але и теди зробіц перше пробу зос гима котри ше одредзую за главну улогу. Понеже то найосетлівейше место, у роботі, кед ше вибера особи за нови ролі, вец нігда при пробованю предком не треба повесц: „Но, ви двоє, попробуйце хтори будзе од вас лепши за главну ролю“. Запаме-тайце же вони обидвоє, лепши, але у своїх очох. Поступайце тактовно, же би на початку не було траценя дзеки, лебо такой губене лем започатеї роботи. — И найменша роля може достац признание, кед є добре одбавена, а дилетанти муша буц на чисто з тим, же кед режисер добре подзелі ролі, вец признание доставаю бавяче, а кед зле вец „обере бостан“ — пан режисер.

Скорей як почню проби, режисер ма себе вибрац:

Помагачох и основац режисерску кніжку.

Помагаче режисерови буду:

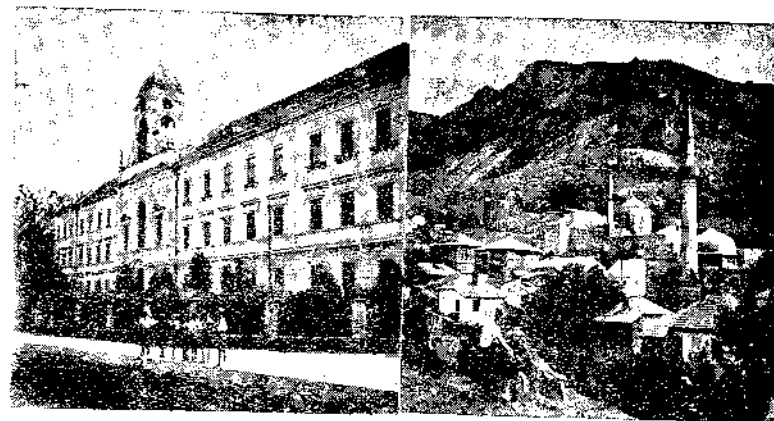
- 1) Маляр, сценограф,
- 2) Инспициенти,
- 3) Шептач.

Бст ище, але за нашо обставини досц и то. У векшини шицки тоти длужносци окончує сам режисер. Дзе лем постої возможность, треба тоти длужносци роздзелиц.

Маляр (сценограф) ма направиц и порихтац кулиси омальовац по плану, хтори му зроби режисер.

Инспициент ма надзор над шицкими стварами, котри приходза на бину. Вон ше ма остарац яки буду ствари и дзе у каждой яви и дії стац. Вон виводзи и диригира зос афектами за сцену. Вон „гирми“, „бліска“, „спущує вечар“ и т. д. Вон ма буц на каждой проби. Такой на початку ма себе основац кніжку, у котрей зазначи слова бавячох, при котрих ма дацо за сцену зробиц. Вон меркує и значи до своей кніжки, кадзи хтори бавяч ма ухodziц а кадзи вихodziц. Вон за каждого бавяча муши знац кеди ухodzi и перши слова котри ма гуториц, хтори му при ухodziеню шепта.

Режисер му дава точни popis стварох и план сцени, по котрим вон ма далей поступац. Инспициент муши буц точни, совисни

Гимназия и погляд на турску часц варошу у Травнику.
(Тота слика припала ту статі: „Брига то вапика дзеци школовац“ на стр. 18.)

хладнокревни человек. Не добра му давац и улогу у истим фалаце, але кед му ше дава, дац му цо меншу. Вон гаши и палі шветло на бини, односно ушорює. Дава знаки, кеди ше ма дзвигац, а кеди спущовац зависа и кеди ше гаши и палі шветло у сали. Вон дава знак кеди ма представа почат.

Шептач. Друга важна особа у тей роботі — шептач. Клопска, лебо женска особа, муши знац добре и легко читац. Мац приємни глас, сопран, односно тенор. Так исто як режисер и инспициент, и шептач муши буц на каждым пробованю. Муши упознац хоби каждого бавяча, же би у критичним моменту бул на помощи.

Проби. Кед так подзелени ролі (улоги) зійду ще бавяче ведно зос режисером, шептачом и инспициентом на першу пробу. Перша проба то читане фалата. По читаню режисер ма вияшніц тоти точки: 1) Яка идея того фалата; (прецо є писани?) 2) место и час трафяня; 3) Облечива котри требаю бавячом; 4) як маю бешедовац бавяче (живо, помали у диялекту, кніжковим язиком и т. д.) 5) Яку задачу ма повдина особа у цалим фалаце. Єй однос гу цалому фалату и другим особом; 6) Чом ролі так подзелени, як на початку подзелєл; 7) Подзелїц роботу и обовязки при организоваю пробох. —

Проба на сцени. Такой по читаню, проби починаю на сцени. Режисер добре зроби кед такой од початку будзе проби отримовац на готовей сцени, лебо, кед то не може, вец на маркираней, дзе буду точно означени, облаки, стол, посцель, дзвери и т. д.

Пре меншу роботу добре робиц так, же ше пробує лем перша дїя, дотля, док цалком добре и гладко не идзе. Вец ше преходзи на другу и шором до конца. Кед то увежбане, аж теди ше бавя шицки дїї ведно. — За часу пробох режисер одредзує и значи до своей кніжки рушане бавячох по сцени, виходзене, положай групох и т. д. Шицко цо ше до роботи инспициента одноши и вон значи до своей кніжки.

Важне то, же кажди бавяч такой од початку ма виводзиц свою ролю так як спада, а не лем „маркирац“ зос словами „та пойдзе то вецка“.

Од початку и до конца пробох, добри режисер не дозволї особом котри не маю роботи присуствовац пробом. То бунї бавячох, губи шор роботи и нерозположує.

Главна проба (генерална) отримувє ше дзень пред тим. Ма ше отримавц подполно так, як ше будзе отримовац на дзень представи, то заш през присуства публики.

Дисциплина. Кед не думає отримовац дисциплину, ані не починайце. Дружтво гоч будзе учиц, гоч и укаже даяки успех, тот успех не будзе ніч значиц бо научени ма лабаве окончоване длужносцох, бавяче затая там, дзе будзе найпотребнейше. Дисциплина ше будзе видзиц по:

1) Точним приходзеню на проби.

2) Подполним випольнюваню розказох режисера.

Режисер, кед сце, же би шицко було так як вон сце, муши у першим шоре буц сам точни. Нешме подумац, да закаже про-

бу у тельо, а сам придзе гоч 5 минути познейше. Кед будзе сам точни, вец годзен жадац дисциплинованосц и од своїх бавячох.

Точне приходзенє на проби. То озда наша найвекша хиба. Зчековане и по годзину, по заказаним часу, так нерозположи человека, же даремни и проби и цала работа того вечара. Уж при першим читаню, режисер ма упозориц на тоту точносц и дац до знаня же каждому бавячови по другим опоминаню вежне улогу и да другому.

Вигварки нешму буц ніяки, гибаль даяке нещесце.

Дахто дума, же ше то не може вивесц. Най пробує. Апсолутну точносц не будзе мац, але може вельо посцигнуц. Режисерова педантносц и точносц муши исц дотля, же ма буц зрихтани одказац цалком представу, кед ше рбота не окончує так як треба.

На розум ма повесц тим цо „уж лепши“, же шицки еднаки, же маю буц послушни и точни, як гевти цо маю найменшу ролю.

Кед будзе розумєня може у каждой організації управни одбор у злагоди з режисером виписац „правилник и дисциплински шор“ дилет. секції.

Тот „Правилник“ пречита ше каждому новому члену — бавячу, вон го подписує и ма ше го тримац.

Послушносц гу режисерови. Кед проба почина кажди ма буц на своїм месце. Його думки муша буц з нїм Вибеговане, за час тирваня проби, шмих, франта не шме ше допущиц. Бавяче муша мац довире до режисера, и буц свидоми же зос подложованьом своей волї, волї гевтого цо водзи годни дацо добре створиц.

Представа у яки час є заказана ма и починац. Дилетанти помощніки маю буц на своїх местах, теди кед то одредзи режисер.

Шицко тото робиц не од страху, але з добру дзеку и виру до полного успиху. През сцелосци, дисциплини и витирвалосци не будзе.

Представи, як зме видзели муша мац культурно просвітну цель, аж так материялну.

Дружтва кед сцу видзиц тирваци морални хасен од своей роботи, вец най ше клоня того да даваю гоч цо, „лем най ше напольні кася“, бо так спадню на ніски грани „комендияштва“ — и не буду ше вельо розликовац од путуючих циркусских дружт-

вох зос „глупима августами“ котрим циль на легки способ „ви-кармиц“ себе и свойо конї.

Дал би Бог, да тоти даскельо слова спадню на плодну жем и руша наш млади драмски живот правом драгом.

Увага: Хто би сцел ише дацо ведей о тим, евентуал-но інформації даяки, най ше обраца и на мене, та будзем одвитовац у кельо знам на поставени вопрос преїг часописа „Думки“.

„Правилник и дисциплински шор“ можеце достац од „Просвити“ у Р. Керестуре.

КАЖДИ РУСИН добре зна, же нашо Руске Народне Просвітне Дружтво од нікого ніяку помоц не достава, — єдино од свойого народу за котри є основане. Прето не-похопне то, же ше ише вше велї Русини од свойого цудза, жалую свой пенєж на руску Просвиту!

Цензура кина (мозия).

Зос кину виходзи єден жид — рабин. Питаю ше го: Цо сце там пан рабин робели? — Вон одповед: Препатрел сом филм, чи лет у нїм дацо проциво жидох. — А кед би було? — Виштригнул бим. — А кед би властитель кина то не зробел? — Теди бим виглашел у синагоги, же таки филм жидом не шлебодно патриц, а жидзи би ведей не ходзели до того кину.

Чи у нас дакому приходзи на розум опатриц филми у кинох: чи нет у нїх дацо безбожне, нехристиянске, безчестне? Знаме, же того вст часто, а наша млада челядз и людзе троя ше там. Чи би и ми не мушели таки кина бойкотовац (не ходзиц там), а не помагац их з нашими пенєжми проциво нас?!

ЯНКО ФЕЙСА:

Мижов сон

Сценка у I. дії

Особи:

- 1) Мижо, брат Иринков,
- 2) Петро, Мижов товариш,
- 3) Иринка шестра Мижова,
- 4) Меланка шестриница Ми-жова и Иринкова

Шицки зос Керестура, крім Меланки.

Хлапци и дзивчата зос: Ко-цура, Вербасу, Дюрдьова, Гос-подінцох, Риту, Нового Саду, Шиду, Миклошевцох, Берка-сова, Бачинцох, Петровцох, Пишкоревцох, Раєвогосела.

Збува ше у Керестуре.

ЯНКО ФЕЙСА
учитель.

Пролог

Сцена: Кед ше зависа дзвига, видзи ше слидующа декорация: На штред бини поставена насловна слика »Нашей Заградки«. О мали час виходзи хлапец, лебо дзивче облечени до народного ношива пред тоту декорацию, стої боком и декламує:

Збуло ше то єдней яри,
Кед мотилї уж летали;
Ластовички под стрехами
Кед весело щебетали.

Теди, кед »Наша Заградка«
Отпочала нам росквитац;

Кед ю нашо руски дзеци
Започали шицки читац.

Желенели ше уж древка,
А слунечко пригривало;
На наших ровних польох
Красне жито колісало.

Мали пташки красни писні
Шпивали баш сцixa, мило,
А пахняце квеце вшадзи
Наоколо уж ожило.

Трава росла и крашне ше
Вшадзи уж зажеленела,
Та Мижови мекку посцель
У заградки посцелела.

Лежал на ней Мижо теди
Под пахняцү ліпу власнү
И так слухал длүго писню
Пташкох цихү, милү, краснү.

Чул вон велі писні потац
Цо пташки шпивали,
Але вони його шерцо
Ище не заласкотали.

Нешкальша го писня красна
На криделкох колісала
И помалки Мижа до сна
Глібокого укладала.

И заварла його очка
Красни ягод два гвиздочки,
Кед му зос ніх баш випадли
Два щешліви му слизочки;

Котри би ше му на лічку
Длүго ище так бліщели,
Але кед их цепли зарі
Слунка швидко осушели.

Та скапали як цо шицко
Скапало цо дараз жило,
Але Мижо не осетел,
Бо му ше барз слатко шніло.

А цо таке? Не повем вам —
После сами увидзиле,
Лемже з нього вежце себе —
Поўки за свойо жице.

Да вам повем то напредок, —
Бүло би вам шицким цліво,
Зато послухайце добре
Кажде, але — цerpезліво.
Зависа!

Дія

Сцена: Заграда. Видзи ше едно вежше древо (по
возможности ліпа.) На штрeд бини лежи Мижо на трави и
шпи. През цале време чуе ше шив пtiцox, а по возмoж-
ности, кед то текст допyщye и даeднa красна мелoдич-
на, але смyтна нoц, писня — з дaлeкa, а исто так и трoм-
бити, гармoники, кoгyцики, бo ше збyвa тoт дeнь пo кe-
рeстyрским кирбaю. Кeд ше зaвисa дзвигнe нa бини ше
нaхoдзи лeм Мижo, a пoслe пpиxoдзa хлaпци и дзивчaтa
зoc шицких наших руских вaлaлoх цo пpишли дo Кeрe-
стyрa нa кирбaй гy сoвoім рoдзинoм. Пepшe yxoдзa нa
сцeнy Иpинкa и Мeлaнкa и кeд збaчa Мижa пoрвy ше.

Ява 1

Иринка и Меланка.

Иринка: Яй ша то наш Мижо
Пале, як себе ту дриме.

Меланка: Охаб го Иринко!
Гибай тадзи та шедніме.

Иринка: Чекай ле да видзим
Якү вон кніжочкү читал. —
Яй, — ша Заградочкү
Мою, а ані не питал.

Але лем най чита,
Ша до тєраз недзбал за ню,
Та мў вєц зли думи
Круциц розум раз прєстаню.

Знаш ти, жє вон потац
У шкoли шє нїч нє учєл?
Барз шє вєльo зoс нїм
Пан учитєль наш памучєл!

Тєраз як да дакус
Пришoл бидни ўж гў сєбє...

Мєланкa: (Кєд гў нєй шєдлa ўж Иринкa.)
Знаш ти, милa мoя,
Цo би я пoвєдлa тєбє?

Иринкa: Нє знам, пoвєдз!

Мєланкa: Дa шє ми тў нєшкa
Дo вaс вєцєй нaсхoдзимє,
А вєц дa гo сцїхa
С лїсцїo нашў прєбўдзимє.

Оздa гo лєм дaяк
Гў рoзумў прївєдзємє,
А кєд нaм шє ўдa. —
Вєшєлїц шє вєц бўдзємє.

Иринкa: Яй, Мєланкo вон шє
Зaтo вєльo ўж пoправєл
Кєд тaк длўгo нєшкa
Зoс «Зaгрaдкў» шє зaбавєл.

Алє, зaтo пoмє!
Вон тo нїдa нє зaбўдзє;
Тo гo вшє нa прaвў
Дрaжкў прїнaгoвaц бўдзє.

Тў нї ў сўшєдa
Вєлї шє бaш пoсхoдзєлї...
Нє чўдa шї пєрвєй
Як шє крaшнє вєшєлєлї?

(Одхoдзa!)

Я вa 2.

Пєтрo и Мїжo.

Пєтрo: (Крїчї с пoзa бїнї, a вєц ўхoдзї дo
зaгрaдї гў Мїжoбї.)

Мїжў, Мїжў, — дзє шї?
Тa дзє шї шє тєраз пoдзєл,
Шa прєзoмнє нїдa, —
Нїдзє мoй Мїжo нє хoдзєл?

Цo тo зoс нїм нєшкa?
Шa мї вєрнї бўлї двoмє
Пaлє, oздa зaспaл...
Нo чї вїдзїш, пa дaбoмє!

Нo, цo думaш, пaлє,
Зaгрaдкў ўж лєгїнї чїтa,
А зoмнў шє вшє нa
Вїкї вїкoв вшaдзї скїтa.

И oтпрaвля шкoлў
Нaйвєцєйрaз пa бєгєлў.
Бїємє шє чaстo,
Алє — дaрaз и нaс мєлў.

А тєраз гo, хлaпцa
Прїлaпєлo ўж кaянє
Нo, мoй Мїжo, бoмє
И ўчєнѝк ўж пoстaнє.

Дa, дa — тaк тo вєрa, (вдїхнє)
Шoрa нєшкa шє бaрз трїмa,
Лємжє — нєзнaм, — жє чї
Тo вон, — длўгo тaк вїтрїмa.

Я вa 3.

Мїжo и Пєтрo, a вєц ўхoдзa шїцкї. Чўє шє
жўбрoтaнє.

(Ўхoдзa єднo зa другїм: хлaпєц, дзївчє. Иринкa нa
прєдкў крaчa нa пaльцoх и трїмa пaлєц нa ўстoх, a
їстo тaк и другї. Кєд Иринкa збaчї Пєтрa, пoрвє шє,
aлє дoрaз пoтїм дaвa знaк зoс пaльцoм пєршє Пєтрoвї,
a вєц шє oглїдaнє тa и другїм, жє дa цїхo бўдў. Пєтрo

патри збунето. Поставало шицки коло нього докола.
Иринка дава знак да шедню и сцixa настави):

Иринка: (С поза бивн.)
Сцixa, помалючки
Коло нього поставаме,
А вец шицки крашне
На травичку пошедаме.
Тераз браца мойо
И ви мили шестрички
Зашпивайце сцixa,
Мило, як мали герлічки.

(Шпиваю сцixa писню: Мово ридна... Писню про-
вадзи оркестар, перше сцixa, а вец гласно. На то ше
будзи Мижо збунети и чуха себе очи, а Иринка ше гу
ньому озива о мали час):

Цоже, Мижу, своїх
Милих госцох ти не витаеш,
А ані ше за их
Здравле, брацику, не питаеш?

Петро: Ми их не познаме!
Перше им ше треба явиш
И нам двом, домашнім,
Муша шицки ше представиш.

Шицки: Па и то можеме.
Ми од того не сцекаме,
Ми ше шора, брату,
Того вшадзи и тримаме.

Меланка: Браца зме вам власни,
Петре, але зос далека...
Треба да нас шерцо
Твойо цеплейше дочека.

Але кед баш гадаш
Же да ци ше претставиме,
Ми на то готови;
Жадане ци випольнїме.

Ані биш не саднул
Откадз зме ше посхадзали?
Знаш же заступаме
Шицки руски нам валали?

Иринка: (Претаргня го)
Та не вредно да ше
На тим ми затримуюме;
Тото време лепше
Треба да вихаснуеме.

Лепше будзе кед ми
Себе ище загириме,
Та нашого Мижа
Швидше ми розбаториме.
Агей Мижу?

(Мижо спушел главу задумано, а други приставаю: Гайде!
Гайде! Тоту: Ой зишли ся вси бурлаки...) (Шпиваю, потим
як збершили Меланка прегваря):

Цоже, Мижу, ти ше
Озда на нас як да гніваеш,
Же ше гу нам ані
Жадним словом не озиваеш?

Поведз, цо же ци ше
Мили мой, брацику, шніло?
Прецо би то од нас
Серденько ци твойо крило?

Видзим по це, же ше
Зтобу цошка вельке стало,
Бо тебе понукаш
Бешедовац нігда не требало.

Мижо: Право маш шестричко,
Ані биш не подумала
Яке вельке моя
Душа нешка проживала.

З тоту писню цо сце
У сушеда ю шпивали
Аж да сце ми шерцо
Цалком с першох виривали.

И та́к ми го дзешка
Цошка бидне порушало,
Же ми аж на часи
И дихане преста́вало.

У тим бо́лю цо сом
Теди у́ тот час преживал,
Я ше сам на себе
Браца мойо барз погні́вал.

А найве́цей прего,
Же сом ше ні́ч ненау́чел,
А тельо́ ше зомну́
Мой у́читель барз наму́чел.

А ве́д сом ше поча́л
Кая́ц и створе́л одлу́ку,
Же пошто́вац бу́дзем
Кні́жку, зна́не и на́уку.

Теди сом осе́тел
Же кельо́ сом себе чо́дзел.
И та́к сом ше ве́ра
Ца́лком бра́ца преноро́дзел.
Поста́л сом шешлі́ви;
Отворе́ли ми ше о́чи
И я ше на́думал
Твардо́ — на́уки пойсц вочі.

Петро: Кед ци, Мижу, мачка
Драшку́ дая́к не прескочи!

Мижо: Ні́гда ве́цей, брату́
Петре, наза́д ше не вра́цим.
Да я мир и щесце́
Свойо́ зно́ва заш у́тра́цим.
Бу́дзем шко́лу лю́биц;
Добри кні́жки преу́чова́ц,
А преста́нем з то́бу
По беге́лю битанго́вац.

Иринка: А цо ци ше шні́ло
Тото ти на́м при́поведа́й,

А од Петра ти ше
Чу́вай и зве́сц му́ ше не́да́й.

Мижо: (Поше́даю) И я ве́д шешлі́ви
Заспа́л яго́д на посце́лі
И спа́л би сом длу́го
Да сце́ ме не́ пребу́дзели.

Бо ми ше найкра́ше
У́ тот час ба́ш шні́ло, бра́ца,
О, ви красні́ часи́!
Жа́ль ми, же ше ми не́ вра́ца!

Шні́ло ми ше, же сом
Длу́го ле́цел барз висо́ко,
Так, же би ме ні́гда
Не зба́чело сла́бе о́ко,

А ве́д сом ше спу́щел
У́ якимши́к гу́стим ле́ше,
Ка́дзи бла́ги витри́к
Ле́м ру́салки красні́ не́ше.

Там ме є́дна та́кой
Дора́зенки обаче́ла
И прибе́гла шви́дко
Гу́ мне, та ме обла́пела.

И лі́чко ми щиро́
Погла́скала, — побочка́ла
И та́к гу́ мне ми́ло
Я́к добра́ ма́ц прегва́ря́ла:

Чу́ла сом у́ж Мижу́
О вас ве́льо красні́ ствари́...
Та́к и тре́ба! Бу́дне
Тварди́ яго́д ва́шо стари́.

Лю́бце свойо́ ши́чко
И на нас не забу́вайце,
А ко́ло Просви́ти
Свое́й ши́цки ше збива́йце.

Бо хто́ свойо́ лю́би
Бра́ні, не́да, твардо́ чу́ва,

И цудзе поштуче;
Того и Бог не забува!
Знаце, мили мойо,
Же кадзи я у снү бродзел
И дзе сом ше ище
Первей бидни аж находзел?

Барз далеко вера,
Поза гори и ровніни;
Там у славіей милей
Матки нашої дідовщини;

Там дзе нашо мили
Браца жию перебуваю;
Там дзе пташки мило
Влеше прекрашне шпиваю.

Там сом вера спознал,
Же ви шицки право маце,
Кед ше вше свойого
Кажде так твардо тримаце.

И кед сом ше врацел,
Вельо дзеци ме чекали,
З каждого валала
И зос писню ме витали.

Так то мой сон вера;
Богү небесному слава,
Постал як видице
Мили мойо, браца, ява.

Та вас моdlім шицких
Да до дружтва ме примице
И да мою молбу
Нізач ми не одбиеце.

Я од teraz будзем
Свойо любіц и поштовац;
Заградочку читац
И иншак ше уж справовац.

Шицки: Примае це, мили
Мижү, знаже це примае!

Меланка: (облапя го) Зос радосцү. Ище
Ци и крашне зашпивае.
Гайде браца тоту »Ой видне село«.

Потим як зберша Петро прибегне гу Мижови облапя го и гвари,
Кед ше забиса спүщүе.

Петро: А мне зохабице?
Мижү? И мне досц шицкого!
Нізач ме не охаб.
Братү, смүтного самого!
(Зависа!)

Е п и л о г

Сцена: На штред бини убелічана насловна слика Н. Заградки. (Як у прологу). Пред ню на повишеним месце стої дідо заградар а коло нього ягод плоцик коло заградки стої хлапец, дзівче, хлапец и дзівче у нар. облечіу. По при дідови: Иринка, Меланка, Мижо и Петро зос алатом. У тим крүгү зложя ше зос хлапцох и дзівчатох три градки. Перша у белавей, друга у билей, а треца у червеной фарби. На штред каждей градки стої по едно дзівче у дотичней фарби. — У першей градки дзівче трима любичици, у другой туліпан, а у трецей червенү калинү, лебо червенү рүжү и так правя живү сликү. Кед ше забиса дзівгне дідо заградар о мали час декламүе епilog. Кед и то готобе, шицки зашпиваю: Боже послухай благаня, а забиса ше помали спүща.

О, дай Всемогүщи
Боже да ше раз зложиме,
Гү просвити своей,
Да ше шицки притулїме

Да нам дзеци нашо
Звадү, мержню не спознаю,
А нас, своїх оцох —
Зос радосцү споминаю!

И да ше нам, як и
Нешка, — вше на вики сходза
А да зос тей простей
Драшки нігда не посходза.

Да нам зачүваю:
Свою народносц и виру.

А гу Отечеству —
 Вше да маю любов шири
 Най им воно миле
 Будзе и таке остане
 Аж доклі им шерцо
 Биц у першох не престане.
 Вец «Наша Заградка»
 Будзе нам росквитац
 Та ю шицки руски
 Дзеци дзечне буду читац.
 А дїдо заградар,
 Мили дзеци, як цо и ви,
 Вец будзе наисце
 Задовольни и щешліви.

(Шицки шпїваю пїсню): Боже послухай благане...
 (Зависа.)

Основуйме вшадзи руски читальнї, кооперативи, шпї-
 вацки-дилетантски дружтва, бо народ без просвити — то
 народ без будучносци.

М. А. ПОЛИВКА:

Приповідка.

О неприятним случаю єдного дзивчеца.

Дзивчецу — о котрим глаши наша приповідка — мено було
 Иринка. Дзе и кеди жила, або ище и живе — не важне.

Иринка була млада, здрава, добре розвита, през пригварки
 — ягод розквицаца ружа — красне дзивче, а исто так до очараня
 була красна и душевно. У каждим погляду була скромна, кротка,
 гу каждому мила, услужна и вше весела, прето як цо дома у
 фамелїї, — так и вшадзи у дружтву була радо прїята и умилена.

Иринка була и добра школярка, але ипак найволела домашне
 газдовство: вариц, печиц, пораїц и т. д. А кед ше уж наздавала
 у себе, же би знала газдовство и самостално попровадзиц, жадала
 себе, да раз може то випробовац. А то ше ей незадлуга и трафело.

Раз мац одпוטвала з дому на цали дзень. На ней остало
 цале обисце, чому ше вона — дабоме — зрадовала. Цале свойо

знанє и силу употребєла, да у обисцу шицко ушори по найлєпшей
 дзеки мацери, цо ше ей и удало. Уж на предок себе представляла,
 як будзе зос ню мац задовольна, цо вона баж и глядала зос свою
 каждую роботу. Кед настал вечар, шицко було у шоре. Иринка
 ше круцєла уж лєм у кухнї коло вечери.

Медзитим забєгла до хижи, запалєла петролейску лампу
 (теди ище електрики не було у валалє), да цо приємнейше випатра
 обисце, кед мац сцигнє. Але кед о кратки час поново убєгла до
 хижи, а там — дим аж буха зос лампи. У воздуху густо плїва и
 на ствари пада чарна садза. „Боже мой — Боже мой! — а то
 баж тєраз кед мац уж лєм цо не ту“ — злєкнуто пригваркала
 себе Иринка.

»Заручини по шмерци« и »Чорт а не жена« Дилетанти — Керестур.

Але — на Иринково щєсє — мац цошкаль познєла, ей ше
 удало, да ище на час хижу добре вивитри, гар посцєра, шицко
 почисци и одстранї шицки шлїди неприятного случая. Кед мац
 сцигла, Иринка уж зос обичним весєлим опмишком на устох, зос
 розширєними руками чєкала мацєр на отворєних хижних дзєрох.

А мац — як лєм Иринку увидзєла — нараз повєдла: „Иринко,
 та цо ци ше так барз курєло зос лампи?“ А Иринка нараз зблєдла,
 лєдво знала до слова дойсц, а вєц зос слизами у очох ше озвала:
 „Ой, правда — правда, алє одкаль ти то знаш, мила мамо, кед я
 так на чисто одстранєла шицки шлїди?“ „Та видзим ци на носу“
 — зос поцєшлївим опмишком одповєдла мац.

Иринка вєц жалосно росповєдла цали случай, и аж кед ю
 мац цєшєла, да ше не смуци, бо таке ше лєгко може случити зос

петролейску лампу, — змирела ше, але такой бежала пред жвєратко, да она три нос, котри ю так немилосердно удал. А кед увидзела, же ше ей дзирки у носу аж чарнею од гару, наглас ше сладко шмеяла над своєю наивносцю, же ето, шицко опатрела цо найлепше, лєм баж свой нос — гоч стої найблїжше при очох — не.

Так то — так! Кед би зме вше перше — а перше опатрели сами себе и своєю дїла — велї нашо неприятносци би зме обишли у живоце.

Хто вше лєм на себе дума — тот слаби. Моцни — цали свой народ ноши у своїм шерцу.

М. А. ПОЛИВКА:

Приповідка

о вибраню птицевого цара.

Раз — кедишик барз давно — птици надумали, же отримаю вельку схадзку, да ше порадза о своїх бригах и нуждах. Так и зробели, посходзели ше на єдним широким, ту и там з дровом засадзеним полю. Було их там вецей як сто вшелїякей фели птици: джиновски орли, котри жию лєм у вельких Алпийских горох, лесох, а можу влапиц заяца, сарню и з ню одлециц як врана зос курчецом, вєд можу забиц и пєсц и вельку овцу, барана, а и дзецко. А була там зос Азїї, з под Араадских горох и найменша птица на швецє — мало векша як наша пчолка — мено ей: колибри.

Кед ше уж намєсцели кой по древох, кой по жеми, вибрали перше лєм председателя, да водзи шор на схадзки, а то бул єден найвєкши орел. Предшедаюци орел шєднул на найвисше древо, привитал присутних, отворел засидание и поволал соловєя, як найславнейшого шпивака и оратора (бєшєднїка), да предложи ствар о котрей ше ма отримац порада.

Соловєй ше приял поволанки, шєднул на єдну вербу, блїзко орла и почал свой предлог:

Чєснє собрание! Ми — у нашим ташковим дружтвє — до тєраз не мамє нїякого шора, прєто и цали живот наш барз жалосни, смутни. Моцнейши птици дзєнь и нєц нападую обисца (гнїзда) слабших, крадню з нїх вайца, млади птици, вєд забиваю и єдза и їх самих дзє долапє. Нашо добро, наш живот нїгда и нїгдзє не у сигурносци, анї воднє, анї в нєци, навики жиємє у вельким страху, а процив шицкого того не мамє ше кому поносовац, нєт нас хто охраниц и наших збойнїкох покарац.

Кед патримє дружтво людзох, видзимє, же их дружтвени живот прєкрашне ушорєни, же их живот, гу нашому, правє блаженство на жеми.

Людзє шлєбодно ходза кадзи сцу, в нєци прєз бриги мирно шпїя, їм анї до розума нє придзє, да их дахто нападнє, руша. А кед ше дакеди дагдзє и случи, же чловєк єден другого увредзи, окрадне, побие або и забие, — злодїя влапєя полицєя, або жандаре, представя го суду, там ствар прєпатра и по величини прєступка злодїя осудза на гарєшт и на вєцєй роки, а дакеди и на шмерц.

Людзє маю своєю ушорєни держави, котрим на чолє стої краљ. Краљ у держави представя найвисшу власц. Вон зос сво-

Шємєнєц тлєччє. — Р. Кєрєстур.

їма министрами, чиновниками управа з державу, чува да ше кажди державлянин шорово справує по закону. У нїх влада правда, а не проста сила, як цо у нас.

Прєто, вибермє и ми спомєдзи сєбє птицевого краля, вон вєц направи и у нашим дружтвє шор. „Так трєба — так трєба, — приставали птици єдногласно“.

За вибранку краля прєпоручуєм тоту фурму, же попробуємє лєиц горє гу нєбу и котра птица вилєци найвисше, тота будзє наш краљ“ — закончєл бєшєду соловєй.

Док соловєй бєшєдовал, — кос (исто так добри шпивак и бєшєднїк) цихо приповєдал: „скромно облячєна, мала птица, а єто

як крашнє и мудро бешедує.“ — „Ша я го барз добре познам — пошентала страка, — и недавно сом му вибрала млади птички и поедла. Ей цо фине соловле и месо не лем шпив.“ А широта голуб лем здихнул: „Боже, Боже! лукави навики видзи, чує, дума, бешедує лем лукаве“.

Кед соловей законьчел, председатель (орел) ше озвал: „Но чесне собрание! чи одобруєце и примеце предлог?“

„Одобруєме, примаме“, кричали птици єдногласно.

На то орел дзвигнул ше на кридла, а за нїм и шицки птици и лєцели шицки горе гу небу, хто як найлєпше владал. Розуми ше, же найскорей виста: мали колибри, але дорас ше и винашол. Шеднул орлови под кридло и отамац мирно патрел, як ше муча, прєбегую птици. Вєц, кед орел видзел, же вон лєци найвише, нараз скричал: „ето патьце, я лєдим найвише, я ваш краль“. Нато з под його кридла вифуркне мали колибри, лєци више над орла и кричи: „не так орле — не так, я лєдим найвисше, я птицов краль“.

Кед то птици видзели, чули, шицки ше побунєли и кричали, „ганьба — ганьба, не може буц, да така марнота будзе птицов краль. Долу — долу з нїм, забийце го“.

Кед то почул колибри, скрил ше, птици не могли му ви-
найсц анї шлїд.

А орел, кед видзел розгнїваносц птицох — предложел:

„Видзим, же ше случєла неправилносц, виберанку би треба-
ло поновиц, але, понеже видзим, же сцє шицки у розярєним гнї-
ву, а позната ствар, же у гнїву ище нїгда нїхто мудре не поро-
бєл, зато препоручуєм, да ше нова виберанка одложи на
другираз.“

Птици прияли орлов предлог и його опуномочєли, да звола
новє виборнє собрание, але орел то до нєшка не поробєл. Же
чом, то лєм вон би знал повєсц.

Прєто у птицовим дружтвє и тєраз панує лєм проста сила
а не правда.

Кед не будзе Руского Нар. Просвитного Дружтва, —
не буду анї руски кнїжки, анї руски школи, анї руска
бєшєда, — анї руски народ.

М. А. ПОЛИВКА:

Приповєдка

зос живота двох добрих приятєльох.

Дзєшкаль у єдним варошу жил єден адвокат, мєно му було
Иван, — и єден профєсор гимназиї, мєно му було Янко. Обидво-
мє ше родзєли у истим вєлєлє, у истим року, мєшацу и дню, на-
раз — и вєдно ходзєли више до школи до истєй класи у своїм
вєлєлє, та вєц и у варошу у гимназиї, аж на унєвєрситєту, у
наукох ше роздзєлєли: Иван учєл право, постал адвокат, а Янко
философию, постал профєсор гимназиї, але дзєцинскє приятєль-
ство нєпрєривно отримовали и кєд уж постали самостойни
людзє.

Олтар у каплицї СС. Василиянкох — Миклошєвци.

Але цо ше тичє способу живота тих приятєльох — у дзє-
цинству и у юношєству — цєлком ше розликовали єден од
другого.

Иван бул син єдного богатого спанї, жил роскошно и дома
при родичох и за вєрє школованя у варошу. Вше мал шицкогє
цє му требало, послуговали го други, окрєм учєня проводзєл
час лєм у забави. Янко — на процив — бул син худобногє би-
рєша (служєл такоу у Иванового оца), скромно жил дома при
родичох и вєц за вєрє школованя у варошу, послуговал не лєм
сам сєбє — але ище и других, да ше можє отримовац, бо роди-
чи мало могли му помагати.

У гимназиї у перших роках послуговал єдного старогє пано-
ца зацє достал квартал, кост и кнїжки. Вєц як кєлнєр — у

шлебодним часу од школи — пос уговал у едней велькей кафани, потим у столярскей — вен заш у шлосерскей радні як шегерт — на концу у апатики як лаборант робел — и з таким трудом окончел гимназию, университет, зложел докторат.

Янко слично паньски жил як Иван, аж кед постал профессором. Але — на жалосц — вибухла шветова война, прервала Янкові лагодни живот, зос Иваном нараз наруковал, ведно у едним регементу служели, войовали и обидвومه нараз були заробровани до Росії, дзе вец обидвом цалком у едней мери требало подношиц шицки церпеня.

За отримоване плїних — з початку — старала ше держава, але кед у Росії настала буна, роспустили их, да кажди гледа роботу и да ше отримуве сам як зна.

Цо будзе знами teraz? Ту неможем провадзиц ані я свою адвокатуру, ані ти свойо професорство. Цо почнеме? — застарано питал ше Иван Янка.

„Приятелю! гото може задац бригу лем тебе, бо твой роскош учел тебе лем на кояки забави, окрем адвокатства другу роботу не знаш, — а мне моя нужда вше учела на койки роботи. Я — кед треба — знам и бирещиц. Можем робиц столярство, шлосерство, та не злєкнем ше и од других роботох. Знам и шоферство, лем най будзем здрави, легко витримам я и тебе — цешел Янко Ивана.

Янко кед вечар пришол зос варошу, гвари Иванови. „Поєднал сом ше за шофера, ютро вчас рано шеда: на авто и такой пугуем. Газда ми дозводел да можем вжац зос собу и тебе. Коло мне и ти легко научиш шоферство, а то баш за тебе“. — Так и було. Але кед баш и Иван достал место за шофера, дошла им дозвола, же можу пойсц дому.

Дома обидвومه почали свойо дотерашні ремесла, але не у истим варошу, прето сходзели ше уж лем дакеди.

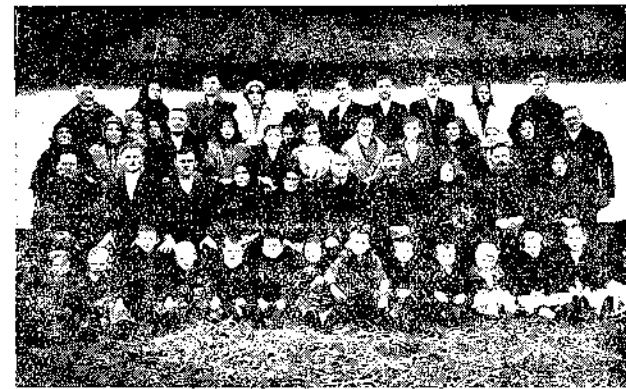
Около 12 — 14 р. потим, Иван приведол свойого сина Иванка до гимназии, дзе учел — а teraz уж бул директор його давни приятель Янко. Потим кед Янко хлапца записал, питал го: „Но Иванко, та чи ши ше вельо футбаловал през вельки вакациї?“ „Не барз — лем в недзелю и во швето“ отповед Иванко.

„А зос чим ши ше занїмал в роботних дньох“ — пита го директор.

„Робел сом зос заградаром у загради, учим заградарство“, — одповед Иванко.

„Счем, да ту у варошу — кед не ма школу — най ходзи до даякей радні, да попри школи учи даяке ремесельство — прервал бешеду директора и Иванка — Иван. Я уш Иванови росповед як ти ше сам школовал и наш случай у Росії. И Иванко радо ше одлучел, да окрем школи учи и ремесла, бо знашого случая порозумел и вон, же хто зна вецей роботох легко ше винайдзе хоч дзе на швец у каждим случаю.“

На то Янко заводал и представел Иванови и Иванови свойого исто так старого сина Яника и гварел. „Ето! мой Яник у шлебодним часу ходзи до скравачей радні. Зна уж гомбички пришивац, роспарану шмату зошиц, — подрану поплатацише и сво-

Диякон Иван Кухар, ч. св. В. В. медзи своєю родзину — Коцур.

ім меншим братом и шестром. Кед сцеш, — най знім ходзи и твой Иванко.

Иван радо ше соглашел, а хлапци такой дали руку еден другому, поцिलовали ше и заключели приятельство як цо зробели дакеди давно их оцове.

Нацо народ, цо през шерца,
Цо през мена, през языка,
Цо през кнїжки, през науки?

Глас совисци

Дівину Пречисту, мапер Исус-Христа,
И Їй обручника, Осифа Святого,
О помоц, душичко вше модлі. И чиста,
Невина ми вше будз. Любов Роспятиго

И не бой ше, бо пать: Рўки розширени
Сцели би облаиц, не пушиц од себе,
И на тоті перни збити, скирвавени,
Як мац чадо, счиснуц и зачувац тебе.

Над тобў ше глава Його надхилела:
Як би не, душичко, поциловац сцела!
Роб по словах Його и церп, душо моя,

А модлі о помоц Осифа, Марию,
Да вше будзеш чиста. И кед ци з лелию
И венцом живота яви ше Цар Слави,

Чи знаш яка будзе теди радосц твоя?

Г. Г. Н.

Побожно и я входзим...

о. С. Саламонови

Побожно и я входзим до храму души своєї...

А там, глібоко, дзе цихота панує

И цмина пекелна ище не царує,

Бліщи ше, над трўну ўж умартей моєї

Радосци живота, каганец надії.

Трўна тота чува: з святих дньох живота

Шерцo младке чисте, цo вира, доброта,

Цагнуце за Богом, любов, як лелиї,

Украшўю його. — Я ўходзим сцixa,

И брижно намесцам каганьчатко своё...

И док ме шицкогo ангелчok-потїха

Обніма, и шепта слова ми зoc неба,

Чуєм медзи нїма, брату, и слова твoйo:

Шицко цo умарло почитовац треба.

Г. Г. Н.

С. ХРОМИШ:

Цо то материялизм?

Материялизм у строгим значеню то филозофски напрям, котри учи, же на тим шведе крем матерії вецей нїч не постої. Вон не припознава Бога и инши духово єства.

Материялизм у благшим, мегчейшим значеню то надмирне старанє за жемски добра. Кед дахто дакому пове: „Ти материялист“ зос тим сцє повесц: „Ти ше надмирно стараш за добра того швета“ або „ти патриш лем на свой хасен, па гоч би то було другому и на чкоду“.

Материялизм у строгим значеню найвецей квитне при интелігенції, але не прето же вона знаходзи розумово причини за таке думанє, але прето, же ше ей так сцє. До нашка ище нїхто не пренашол голєм еден єдини розумни доказ, котри би доказовал же Бога нет, а ипак єст вельо людзох цо Бога не веря. Чом не веря? — Прето же их воля погубена — вона несцє Бога, гоч розум людски на чисто зос тим, же Бог постої. Най нас нїч не бунї кед чуємє за людзох вельких положайох, одховательох, або водительох народу — же су без вири т. є. не веря Бога. Вони можу мац вирского знаня як и кажди други чловек и нїч вецей. Нїякого прешвеченя проци вири не могли вони достац зос науки, бо наука ше у нїчим не проциви вири, але го лем подпомага. Вони заш лєм безвири. бо им ше сцє, а так одховую и других.

Др. Костелник и своїм твору: „Справжнє джерело атеїзму“ (правдиве жридли безбожства) гвари так: „Запречовац, критично (розумно) побиц вирски догми (правди) — то чєжка, длуга и безнадїйна робота. Найлєгчейше игноровать догми (неузнавать вирски правди). Та на якєй основи мож то робиц, кед же вирски правди не мож критично побиц? — На основи чувства, котре несцє виру.“

Правдиве жридли безбожства то чувство, як Др. Костелник гвари, або другим словами: так ми ше сцє, па гоч то цалком нерозумно.

Блігши материялизм то надмирне старанє за жемски добра. У таким стараню за жемски добра чловек забува за духовни добра, за Бога, за обовязки гу Богу и гу ближньому. Такому чловекови совисц постава вше ширша, вше тврдзейша, вона прєстава ономинац чловека за його недобри дїла. Чловекови такому постава шицко єдно чи постої Бог, чи не постої. Вон ше находзи

у вирским недзбалству, у вирскей безбрыжнoscи — на мертвей точки. Воя є ані не жимни ані не цепли. Єдни оставаю на тей мертвей точки, други іду гу жимним матеріялістом, безбожніком атеїстом, большевиком шицки тоти слова знача исто, треди ше врацаю гу Богу, до своєї вири.

Засади на котрих збудовани матеріялізм.

Матеріялісти одруцели Бога, а затримали лєм саму матерію. Хто створел тоту матерію и швет? На тото одвитує: „Ніх-то. Швет и матерія од вика“. Друге им ніч не преоставало: або Бог и створени швет, або вични швет през Бога. Чи швет и шицко цо у швецє може буц вични, о тим вони не роздумовали.

Дзеци Матки Божей — Петровци.

У остатнім чаше наймодернейши фізики признаваю, же матерія (слунко, жем, мешац, гвизди и т. д.) не може буц вична, бо ше меня, а цо вичне то не змине.

Костелник у своїм твору: „Матерія и дух“ гвари: „Вообще у найновшей фізики виторели ше такі понятя, же там, дзе давнейши фізики ніби находзели найсилнейши адут проци религії, найновши фізики, трафя ше же гуторя як богослове. Так на пр. давнейши фізики радо ше затримовали над вичноscу матерії и швета, а у найновших кніжках можеме ше стретнуц зос заголовком и твердзеньом: „Сотворенє матерії“ як то находзиме у кніж-ки англ. астрофізика James-a Jeans-a“

Одже швет и матерія муша буц сотворени, бо то нас учи вира и наука.

Друге твердзене матеріялістох, же живот настал сам од себе, шлєшим припадком. Тото твердзене тиж мильне, бо ше проциви засади: „шицко живе зос живого“. Мертва матерія сама од себе ніяк не може спричинїц, створиц живот, бо го сама нема. Мушела би буц жива, да ше оживє! У єден час жива и мертва!!!

Одже живот у швецє мушел буц сотворени и то од живого ества, премудрого и всемогучого, котри з нічого може створиц цо сцє.

Кед вежнєме рижни теорії о постанку и розвитку цалого швета, заш лєм през Бога нєможеме ніч толковац.

Кант Лапласова теорія учи, же у початку у швецє була єд-

Шпицацки хор и дилетанти Союза Укр. Школярох.

на горуца матерія, котра ше пре хладзєне почала сама коло себе окруцац, а понеже була рідка пре вельку горуцосц, почали ше зос ней отарговац векши або менши фалати, як цо ше отаргую фалати блата зос колеса котре ше обраца. Пре вельку жимноту у тим вельким простору (-273°) тота горуца маса ше хладзєла. Менши одорвани фалати як мешац, котри цалком жимни, гвизди, жем, скорей ше охладзєли док векши ище досц горуци, як слунко ище су горуци.

Тота теорія ніяк не твердзи же швет постал през Бога. Вона лєм задумє себе як ше швет могол розвиц зос первисней горуцей матерії. Хто сотворел швет, хто сотворел первисну матерію, хто ю уграл до невиказаней горуцосци? Да ше шицко стало само од себе? — Само од себе не може ніч постац,

Чи може Дарвінова теорія одгадує загадку швета, котра задумує постанок шицкогo живогo первисней — клитини — вайчка. Так чловек постає од маймуна, а маймун од гевтогo и т. д. док ше не придзе до первисногo вайчка. Ище до нешка наука не пренашла ані еден примирок, котри би шведочел, же еден род животиньох може прейсц до другогo роду (маймун до чловека). Але заш не таке важне ту о переходзеню едного роду до другогo, але важне дац одвитни питаня: одкадз гевто первисне вайчко? Його заш лем мушел дахто створиц, а то є Бог. У другим случаю би нам преоставало одвит: ша знесла го кура. А одкаль кура? — Ша вилягла ше з вайца и так до безконечносци.

Як видзиме материялизм, котри Бога одрупує, збудовани цалком на нерозумним фундаменту. Хто материялист муши шлепо вериц, же цали швет и шицко цо у швецe, шицки тоти закони по котрих швет збудовани, пала природа: мертва и жива, па на концу и сам чловек, котри о шицкому дума, же то шицко постало случайно.

Цицерон котри жиє пред Христом а бує поганином ніяк не може похопиц же взагалі може бує дахто, хто би не верел же боги постоє, а кед би дахто и бує, то би за нього не бує чловек зос здравим розумом.

Закончуєм зос словами нашогo велькогo чловека Дра Костелника, котри вон вирекол у найлєпшим своїм твору: „Писня Богови“.

„Як ви сцекає од шветла! Моцне шветло неда вам патриц! За вас шветло цемнота, а цемнота — шветло. Ви неориятеле правди! Ви гварице: „Нет чуда, бо нет Бога“, а сами примаче цалу систему чудох — безчислени чуда — чуда на каждам месце. Дакле ви примаче же „нерозумносц („безумносц) ролзи „розумносц“ („змисл“) — камень людску душу.“

Чи то не чудо, кед у жеми, котра препалена первисним огньом, сам од себе постає живот? Сильце осла, и мишайце його остатки гоч до конца швета та не видзе з того ані едно ухо, а не то пали осел! А то бує уж живи осел, а не мертва материя.“

Мудри чловек не правони ше ані з велькими панамі, ані з празнима главами.

МИХАЛ БИРКАШ:

На початку яри.

Яр наново уж почала	На пажици, з вельку лярму
Ярне слунко на нас швици.	Хлапци шарканя пуцаю,
Леца мушки и мотилі,	Дзивчата гушата чуваю,
На древох шпиваю птици.	Дзеци мотиля лапаю,
Уж ше древа пробудзюю,	Кед видзим польо желене:
Бо их витор порушює.	Ту овци пашу травичку,
Велі уж розквитли, та нам	А там далей за ярочком
Од ніх запах приношює.	Дідо одкрива винічку.
У заградки людзе копу,	Коло жита легинь оре,
Шело, квеца розквитаю,	Та шпиванку вишпивює
Пчоли коло ніх летаю	Зос жита шкорваньчок вилет,
Медзик зос ніх вибераю.	Та легиня прешпивює.
А на дворе гребу шмеце	А у ярчку по водички
Квока и мали курчатка,	Рибки весело пліваю,
А там далей на травички	И ластовки уж летаю
Виграваю баранчатка.	Кригла до води мачаю.

Як то шицко ходзи, бега
Як ше шицко уж радує,
Же нам Бог небесни з нова
Яр, гей, нову яр дарує.

МИХАЛ БИРКАШ:

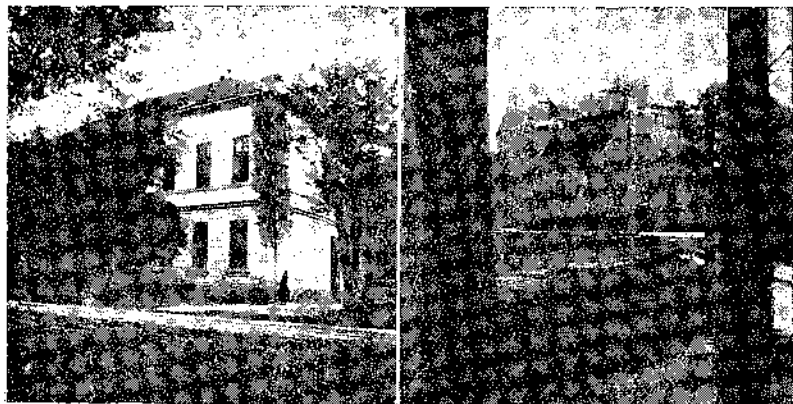
Зос живота наших старих.

У прешлих трох роках сом описал зос прешлосци яр, лето, ешень, а у тим року ми остало ище жиму да опишем.

Прадки.

Дзивчата и хлапци ше давно сходзели на прадки „до газдині“, кед ше ешеньска робота скончала. Дзивки ходзели у червених чижмох, у цифрованих кожухох зос длогима рукавами. У газдині ше зос кожухох зрудовали. Кожухи од ніх хлапци побрали и поруцали по жеми та ше по ніх валяли „багинди рудали“. Чижми зобували и руцали под посцель, дзивки червени, а легине чарни и у газдині були боси.

Дзивки плацели 2 сексери и каждая мушела еден вечар пресд газдині. Богати дзивки не предли газдині, але плацели дуплу (4 сексери). Легине несцели плациц газдиню, гварели, же вони не овлачели. Теди дзивки шицки предли, а найвецей клоче, а не штухали як тераз. На витрийон ше не складали, але ношели масци з дому, а найвецей гурковей. У тим им уж и легине помагали (и вони ношели масци). Теди ше зос лампами не швицело, бо не було лампи ані витрийону. Дзивки не мушели кажди вечар чисциц

Народни
школи

у Р. Керестуре.

скло зос лампи, але кажди вечар напольніц 2-децови каганец зос масцу и положиц широки зос ренди гнот. Зос вонка каганец добре вичухац од масци, да ше не влапи цали каганец. Легине ше по жеми валяли. Кед им допило, пошли до другей газдині, а обично до меньшей, а натху мал кажди (попремарзали, бо були у газдині боси). Уживали у тим: пойсц до газдині гу меньшим, вошли до хижи, еден станул гу каганьцу кихнул и каганец „здохол“... Дараз то зробели и у векшей газдині, але на тим ше вецка по-

били. Вечар були до 11 годзини, а вец ше брали дому а дзивки ше и теди бали пойсц дому, па их мушели легине розводзовац. Кед ишли до газдині и дому з газдині шпивали. Не бали ше, бо им дозволили сережане.

Женьски прадки були исто як и дзивоцки. Предли вельо клоче, а лем даедна влакно. Швицели зос каганьцями. Предли до 11 а вецейраз и до 12 годзин в ноци, гоч ше то младим не барз пачело. Пияток вечар не ишли на прадки (цощка тримали), але в соботу рано од 2 годзин ишли и предли д-к ше не розвиднело. Хтора млада не пришла, ишли по ню шицки з коншаром, або зос кольчатами цо ше оре на дїх. Кед дахтора газдиня заклала швині вец однесла на прадки шкварки и вец шицки едли.

Приберали ше часто и ходзели по других прадкох. Раз ше

Руснаци у Пиштинцох — (Срим).

една прибрала и пошла там дзе заклали швині, а у хижи було корито зос сланїну, а вона танцовала и спадла до корита, па вец було вельо шмиху, а и нешка то споминаю.

Хлопски сходзки.

Хлови ше сходзели по сувачох, бо теди сувачи по цалих ноцох млели. Сувачи обрацали конї. Там ше хлопи насходзели и приповедали. Други заш ходзели до хлівох, цо були през „падла-шох“ под „селеменьом“, таки ше хліви волали „гадори“. Там ше хлопи сходзели ношели слами и там кладли огонь, приповедали, а не картали ше.

Ходзели до леса на древо, пруты зос галужа приношели та вечарами у дружтве зос тих прUTOх круцели патинги на плуги;

магочки пукали зос бундавох на старих плехох и едли. А други заш ше сходзели до олеярных, та там цеплого макуха едли зос солю посоленим.

Забивачка.

Кед пришол крачунски пост клал швині хто мал, а хто не мал, та купел кед могол. Теди до Керестура на пияц гонели тлусті швині зос диرونських и папитьських лесох та людзе куповали готови за клане швині. Тоти швині були кармени у леше зос дубовима магочками и другима лесніма рошлінами. Отприлики 100 килова швиня коштала 280 до 300 грайцари. Паленки пекли зос кукурици, та ше на паленку шицки хлопи волали кед ше швині клали. Сушеди ше и на свадзби волали, а дахтори пришол гочані волани не бул.

Пости.

Крачунски пост нашо стари барз посцели. Було таки газдині, хтори кед започал пост, розвалки ошкрабали од масного а так исто шерпені и друге и до Крачуна не едли масне крем в недзелю. Найвещей ше пекли горгелі кукурични, малея, замешки и каши варели в недзелю. Место масци хасновали олей. Горгель, лебо кукурични хлеб поляли з олейом и так препровадзели крачунски пост. Кед хлопи до леса на древо ишли, брали себе кукуричного хлеба або горгеля и у скленки олею и так ше през драгу живели.

Крачун.

И давно Крачун славели як и нешка. По шпиваню ходзели и по виньчованю меньше дзеци. Людзе ше радовали Крачуну, же буду есц мяса, бо у крачунским посце не едли.

Легинє ше зберали до Коцура, до карчми, бо там грали на Крачун. На други дзень од поладня пошли на двоіх-троіх санкох легинє и дзивки. Шпивали далу драгу, ишли на Торжу. У Торжи пред карчму станули и пили вина, бо позамарзали, дзивком винесли вонка вина, бо ше ганьбели до карчми войсц. Кед убегли до Коцура шпивали, а коцурци вибеговали з хижох.

Коцурски легинє их дочекали и ведно ше вешелели, танцовали до 3 годзин пополноци. Вец себе порихтали литру паленки и вибрали ше дому. Шпивали по цалим Коцуре в едно зос коцурскими когутами керестурски легинє и дзивки. По Торжу випили литру паленки. У Торжи себе купели ище 1 литру и мали по гагор.

Фашевги.

Жени ткали як и нешка, хлопи ище ходзели до леса по древо дубово, з нього правели майстроове койяки ствари: загра-дзовали (проща), правели капури з єдним кридлом и др.

Дахто ишол орац кед дараз шиґу не було, вец шали овса з руками, кельо ше дало.

Младеж ше сходзела ище на прадки, а вец кяду недзелю им грали у „Янка Жида“, то була славна карчма. У ней танцовали найвекши легинє и дзивки, а грали им славни Дашово и Горняково гудаци. Позруцовани кожухи поруцали до кута, чижми

Иду колядовац.

до другого кута, и так танцовали боси. Познейше мали „черкотки“ на чижмох та танцовали у чижмох так барз, же не було чуц Дашово гушлі, лем их черкотки.

Кед жена мала мале дзецко ношели ей есц не лем родзина, але и шицки сушеди, хтори ше волали и на свадзбу. Але сушеди ношели лем белюша и капущаніки.

Дзецинські бависка.

Дзивчата ходзели, кед уж гу яри, на пажицу ше лабдац и на нови бегель ше оганяц. Хлалцом було найглавнейше бавене

текац ше, а ище сладше пуцали шаркані. На кождим краю валала ше верцели шаркані. Раз спаднул на лейох шаркань вельки 130 центи у квадрату зос белавого паперу, на його хвосце була увязана фляша поллитровка полна зос вином (скленка ше не розбила). Мал приліпену билу цидулку на хторей писало: „Буттенгер Якоб — Вепровачи“. Дакле шаркань пришол з Вепровачу. Хлапци шарканя уцагли до двора та ше зос нїм подзелели, а вино попили. О одну годзину пришли двоє шваби з Вепровачу на кочу, але шарканя не нашли, гоч го до вечара глядали.

Дакле я свойо випольнел, цо сом пред штирома роками обещал. Модлім тих, цо им було досадно читац, да буду таки добри, да ми у шицким пребача, кед годни. (Конец)

З кұрами легай — з кұрами ставай.

ОЛЕЯР:

М а ц.

Кед ци ше питаю, цо на тим шведе найкрасше
Нероздумуй длуго, бо лем еден одвит ест
И знай же najlepши одвит будзеш знац дац
Кед повеш: »Найкрасше то Мац«.

И запаметай, же такого приятеля не найдзеш
Гоч обидзеш цали швет и будзеш го глядац
Як цо ши го годзен найсц, там дзе є
Дзе ше находзи твоя мац.

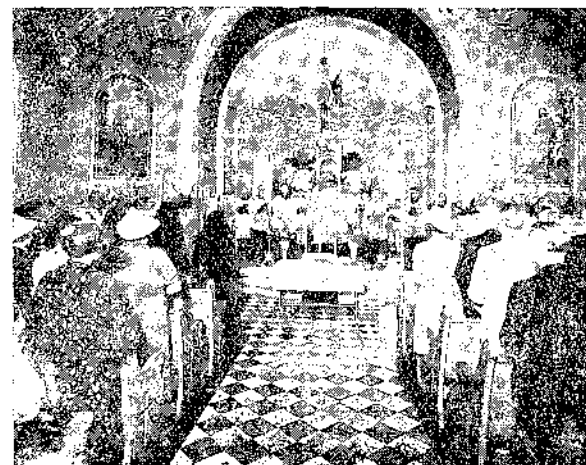
И док будзеш ходзиц до школах малих чи вельких
И кед будзеш учиц и вельо кнїжки читац
Незабудз же нїгда не найдзеш тей науки
Яку ци ю да твоя власна мац.

И цогод ест на тим швене цо ше даяк волац може
Красне, добре, миле, або блага назвац
Щире, мудре, мирне, вельке, блїске, вирне,
Не забувай, шицко тото ведно значи »Мац«!

ОЛЕЯР:

На балу.

Раз на балу дзешка бұли, Заяц стари з баюсами. И вивирка швидка мала Цо вшелїяк скакац знала. Бұл и медведз зос господю, И пан елень зос газдиню. Пан хорт зос невесту И пан корназ з дзиву швиню, А по древох тиж зам бұло Врани чарни ягод з гару, Бельки орел зос совами И пан голуб з свою пару. Ище госци приходзели Пташки, страки, яребици, Миши, їже и корнячи, Дзиви кұри и герлїчки. Гоч початок досц далеко, »Най уж граю«, крича велї, Велї госци барз немирни, Бо танцовац уж би сцели. Кед загралї ценки струни, У кандұра на гүшельки, А прилапел вовк на бруги, И затрубел медведз вельки.	На пицалки лїшка грає, А до тромби сарня дүє. Там на дубе ташок шедзи, Та з прүциком диригүє. Так ше грало, танцовало И бұло то барз весело, А длуго би так тирвало, Да ше цошка не десело. Пан диригент цошка схибел Та им добри не дал знак, Препилка ше так збұнела, же схибела еден такт. Тота така мала хиба Панї лїшку розгнївала И кед нараз — цо ше стало Препилка нам през глави оста- Кед видзели тото госци, [ла. Ширцом шицки посцекали, Бо видзели, же гүдаци Барз опасни по их живот стали. А гүдаци далей пошли Да заробя себе хлеба. Кед дакомү затребаю, Най ү леше их погледа...
---	---

Грекокат. църква
у Миннеаполису
(Амер.).

Зос швета.

Одпитоване з Европу. Седемдзешатшейсц мисионаре и 20 лаїки мисийскей Дружби Слова Божого у Голандїї одпитали ше од Европи зос торжествену Службу Божу, по котрей була госцина за фамелїї мисионарох.

Румунія. По новим закону о меньшинох можу шицки румуньски державляне основац конфесионални и приватни школи по волї не патраци гу котрей вири, народносци, лебо раси спадаю. Таки школи доставаю и помоц од держави.

Перша св. Причасц у Минеаполису (Амер.)

Кельо приходи дава Швайцарскей млеко? По службеним податковим извистию мала Швайцарска концом прешлого року коло 840 тисячи крави и 150.000 кози, котри дали през рок 2 милиони 760 тисячи тони млека. Ёдна крава дала коло 3,030 килограми млека, а ёдна коза 400 клгрм. Вредносц млека у прешлим року у Швайцарскей — вишло 450 милиони франки. Млекарска привреда Швайцарска подала 38 проценти доходу у швайцарскей польопривреди.

У єдним часу нестал вред. Ёден хори, котри донешени недавно зос паломництвом до Лурду з владичества Арас, виздравел у кліпнуцу ока, накеди ше окупал у лурдескей води. Лікаре постановели, же туберкулоза вреда на покруктох нестала, престали и болї, котри до теди хори мал.

У Чехословацкей случаї шмерци досцигли случаї народзеньох при Чехох. Лем при Словакох и Русинох число родзених векше од числа умерани, бо тоти ше ище тримаю вири.

Осемдзешат тисячи жени у Лурду. У прешлим року славила Французка тристорочницю, як краль Людовит оформовал цалу державу под покров Преч. Дїви Марїї. Прето ше догварели жен-

о. Данил Иваньов, грк. парох у Минеаполису (Амер.).

ски' організації, да од teraz своєю схадзки у Лурду отримую. У прешлим року організовали паломництво до Лурду, у котрим вжали учасц 80.000 жени зос шицких крайох Французкей.

Мученїки у Шпаньолскей. Окремна комисија пренашла, же у Шпаньолскей гражданскей войни позабивани од червених большевикох: найменей осем тисячи священїкох, монахох мужских и

женских. Велім шлїд утрачени и незнац о нїх ніч. Число забитих шпаньолских владиких 10.

Союзи (задруґи) у Югославїї. Число союзох виноши 15.000, котри маю членох задругарох вецей як милийон.

Цо вредзи человек? Велі учени людзе ошачовали точно яку вредносц ма человек цело. Вони то робели прето, да укажу: яку малу вредносц ма тото цело.

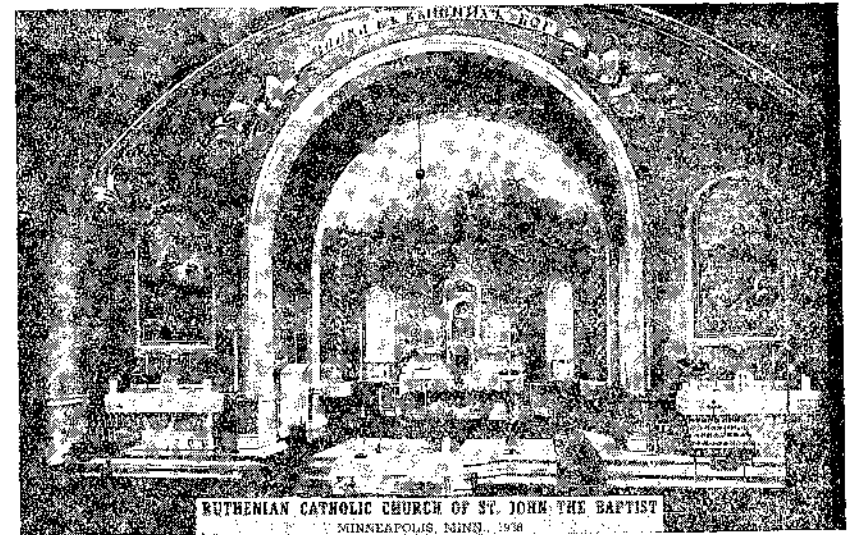

Грк. церква у Минеаполису (Амер.).

Так на пр. утвердзели: же у чловечим целу тельо єст масци, же би ше з того могол увариц єден фалат обичного мидла. Тельо ма железа у себе, же би ше з того могол направиц єден штредні гвозд. У косцох єст и фосфору и то тельо, же би ше з нього моголо тисяч ширки направиц. И шалїтри ма у себе и то тельо, кельо би досц було витаманїц блихи зос єдного пса. Тото шицко

ма вредносц коло 7 Дин. и 75 пари. Тельо кошта человек материально-тілесно.

Гоч би зме у тим и могли дац право ученим людзом, же человек цело не вредзи вельо, але у тим їм не даме право, же цали человек лєм тельо вредзи. Бо гу чловечому целу спада и душа. А ей цена непреповедзена. Єдна человека душа вецей вредзи як цали швет. Вецей вредзи, як милиярди гвиздох. Тельо вредзи, же Син Божи пре одкупена безсмертней души дал ей цену: пер-пел и умар за ню!

Грк. церква у Минеаполису зоднука.

Число Жидох на швецє. Од кеди препадло жидовске царство, а теди их було коло 3 и пол милийона (70. року по Хр.), розогнати по цалим швецє жили вони до нешка. У штреднім вику було их лєм 1 и пол милийони. У XIX. вику було их уж 10 милийони, а у р. 1933. тота сума виросла на 16 милийони. По днешніх статистиких єст у поєдиних державох жидох:

Польска	3,000.000
СССР (Русия)	2,870.000
Румуния	900.000
Немецка з Австрию . .	780.000
Мадярска	500.000
Ческословацка	360.000

Англія	330.000
Франція	200.000
У иньших держ. Європи	200.000
Сив. Амер. Держ.	4,500.000
Аргентина	240.000
Канада	170.000
Палестина	400.000
Франц. Мароко	120.000
Австралія	30.000

Зазначиц мушине, же на пр. у Японії лем даскельо сто ше находза. Цо ше тика їх бешеди зазначиц мушине, же их бешеда така, яка бешеда того народу — держави дзе ше находза.

На веліх людзох лем по калапу мож познац, же главу маю.

КОЦУРЕЦ:

Народни писні.

Уж роки...

Уж роки розквитли
Як в заградзе ружа,
Да себе виберем
Моей волі мужа.

Висохнул ми конар
Зос найкрасней ружи,
Да ше так неода,
Хтора так не муши.

Я ше так одала,
Як сом не думала.
Я давно другому
Мойо шерцо дала.

Мушело ше сполніц
Родичом по волі,
Гоч нас двойо млади
Вше шерцо заболі.

Родительске шерцо
Барз закаменене,

Гоч ми двойо млади
Од жалю гинеме.

А мой наймиленши
Од жалю умера,
Не може го любиц
Гоч бим як барз сцела.

Болі ме барз шерцо
И будзе до гроба,
Не може го любиц
Гоч сом му и млада.

Чежке шерцо мойо
Чежше од каменя
Не може го любиц
Гоч сом му и жена,

Зашвицело слунко
И над хладним гробом,
Уж сом ше розишла
З моім білзким родом.

З моім білзким родом
З оцом и мацеру
Най ше тераз каю
Кед дзивку не маю.

Лем ше розпатрице
Цо роби лелия
Як вона розквита
Док ей даю мира.

А кед ей зли витри
Шерцу рану даю,
Та муши опадац,
Гоч да е у раю.

До мойого шерца
Чежки рани дали,
Бо сом нойсц не сцела,
Лем ме нагнали.

Вешей раз подумам
И на птици нольски,

Як вони летаю
Весело шпиваю.

Бог им шицко даба
И давац им будзе,
Да себе до шерцох
Вежню шицки людзе.

Бог швет нато створел,
Да го прославляю —
Велі млади пари
Горко иреклінаю.

Горко преклінаю,
Любови не маю,
Бо им любов вжали,
Кед их наганяли.

Ширце жалі мойо
По широком краю,
Хто кого не люби —
Най не наганяю.

Пиєм винко...

Пиєм винко роздумуем себе,
Же я, мила, охабим уж тебе.
Охабим це, бо мушим охабиц,
Бо це буду зос другим провадзиц.

Шпива сокол над жалосну вербу,
Мою милу уж зос другим веду.
Провдза ю, гудаци ей граю,
Мне смутного слизи обліваю,

Моя мила голубицо била.
Кед сом заспал, вше ше ми пришніла
Зос красним сном, вше ме поцешела,
Але зато в полю одлецела.

Одлецела и лета по полю,
Бо ма пару лем на свою волю.
З пару лета, з пару крашше жие
Шерцо мойо за ню не спочине.

Ма на волю свогого голуба
Видзи тєраз и моя мац люба.
Же жалостни до гроба оставам,
Мою любосц мацери придавам.

Чежка любосц, кед шерцо боляце,
Мила моя, кед подумам на це.
Смутни ши ми спомин охабела
Же ти нігда мнє не будзеш жена.

Хто на време чека — того време не чека.

Биркаш Михал:

Мудри виречєня.

— Чловек в грудa сира, а людзе су його килаши и добри
його людзе знім правя ровночежу на килашоx, а зли го
преважую:

— Хтори конь найбаржей плаши зос себе мухи на того вони
най баржей шедаю.

— Хтори ше чловек у даякей роботѣ понагля не подума,
же вов понагля себе правиц и вичну хижу.

— Лукавство то велька широта, бо ю ніхто несе признац
за свою. Ёй як барз вельо ест таких широткох.

— Лєхчейше хороту обисц, як ше зос ней избавиц.

— Ярия любов то лакомство, а ешенська то поштованє.

— Кед би ше зос будучности могло направиц жвератко,
вельо людзе би го драго заплацели.

— Яблоні червени яблука за потіху служба.

— Кед би у нашим живоце не пришли бурйово дижджовни
дні не були би зме жадни слунка, а кед би не пришло слунко,
та би цали наш живот буря однесла.

— Каждє богатсво, каждє здравлє препадне през меркова-
ня и стараня.

— Вельо людзе зос шмихом и плачом можу виволац од
других людзоx шмих и плач.

— Хто жадни шлєбоди а сити цесноти, тот ма пред собу
швет, лєм нема у нїм живота.

— Покля ест у нас вика дотля ест и ліка.

— Чловек прєс ция жие як лоза, хтора рошне през тачки.

— Гоч яка глатка чиста скленчина, кед на ней порежеме
руки, вона за нас брудна, а гоч як брудна драпаца скленчина,
кед на ней руки очухамє, вона за нас чиста.

— Кед ше два пси грижу, вєцка найвєцей зос нїх остане
шерсци на тей паліци, хтора их намиряла,

— Хто сцє познац єдну цалину най шури до ней пальци.

— Хто на других не вери, на себе ше увери.

— Хто здравлє ма та ше не чувствувє богатшим, а кед ше
го утраци, та ше чувствувє худобним.

— Шицко мож найсц през чого ше не мож зайсц.

— Найвєкшу терху подноши шерцо, кед муши на непри-
тєльскє шерцо ласкави слова давац.

— Кажди цє назвє мудрим, кед му будзеш величац його
интерєс.

— Зос хторого потока вода найгрубше чури, там вона
наибруднейша, а зос хторого найцєньше чури, там вона най-
чистейша.

— Пре люцкє нечловєство, вельо страда и люцкє чловєство.

НАДЬ МИТРО:

Слунко грєє...

Слунко грєє, аж приєка,
Воздух прєсинєни.
Жем од жажди пўка, пўка,
А прєло рошліни.

Стої параст зармўцєни
Штрєд широго поля,
Зложєл рўки на молитвў:
Боже, Твоя воля!

Клєкнул долў, жем побочкал,
Гласно випомина,
Зос рўками жем облапєл,
Хранитєлькo мила.

Твойо чада зармўцєни,
Чежка наша доля.

Яка вона жем спукана,
Днжджу дзеци модля.

Боже, з дижджом нас обдаруй,
Бо шицкому треба —
Твойо дзеци зос тей жеми
Модля Тебе Отче з неба
Хлеба, хлеба, хлеба
Твоїм дзецом на тей жеми треба.

Не заверай дзвери дотля, док не прейдзеш през нїх.

Франти и жарти.

Чудне.

Вишали цигана, а струна була подла, та ше одтаргла и циган спаднул долу.

— Чудуем ше, гвари вишатель, то ми ше ище нігда не стало.

— Ані мне, одповед циган.

* * *

Циган пекол на рожню качку.

— Цо робиш з качку?, питал ше го тамаль преходзаци биров.

— Та вона, пане, спадла до води, а я ю тераз сушим.

* * *

В леде пил циган з Дунаю воду.

— Цо робиш, питаю ше го.

— Рибову юшку пием.

— А дзе ци риба?

— Ту плїва, указує циган на воду.

* * *

Пейцрочни Мижо шеднул за стол и пише. Пришол гу ньому пайташ, да ше бавя.

— Не можем, пишем Владави.

— Ша ти не знаш писац.

— Не хиба, ані Владо не зна читац.

* * *

Два жени — пияц; три жени — вашар. Цо три жени знаю,
— зна цали швет.

Схадзца.

— Дзе? пита еден другого.

— На виставку статку до Нового Саду.

— Но, та там и мне найдзеш.

* * *

— Мамо, чи то правда, же чежко зачувац тайну?

— Не знам, дзецко мойо, я то ище нігда не пробовала.

* * *

— Я би не мог жиц през дзецох.

— Щешліви сце, сигурно сце щешліви: оцц?

— Не, я лікар за дзеци.

Приповідка.

Жили раз двоє людзе богач и параст худобни. Умар богач и пришол до неба. Там го дочекали з музику и вельку параду, — Умар и худобни параст. И вон до неба пришол, але го там не дочекали з музику ані з параду. Пита ше вон св. Петра:

— Як то, же богач з таку параду бул дочекани, а мене ніч не слачено.

св. Петро: Знай, же у сто роках раз приходзи ту еден богач, та зато така слава, а хто би настарчел вас худобних вше славиц!

Бависко и правда.

Йовген и Марча шедза пред хижу. Марча є яблуко.

Йовген: Чи да ше не бавиме Адама и Еви?

Марча: Як?

Йовген: Ти би ми у франти понукла яблуко, а я би закусел до нього.

Мудри совет.

— Панє качмар! Поведзце ми, кельо гордови пива на дзень виточице?

— Модлім пейц.

— А сцели би сце на дзень виточиц дзешец?

— Барз бим бул щешліви, кед би сце ми тоту тайну відкрили.

— Повем. Давайце погари полни.

* * *

— Кед сом ше оженел, думал, сом, же поем свою жену, так сом ю любел. Нешка ми ціво, же сом то не зробел.

Добре виховане.

Мали Мижо достал од нини колача и такой наповнел з нїм уста.

Мац: Но Мижу, цо треба тераз повесц?

Мижо — ледво бешедуєци: Ище!

Надмудрел го.

Поляр влапел цигана у крадби. З єдну руку го тримал, а з другу го з палїцу трепал.

— Яй, яй, яй, так не бию цигана, йойчал циган.

— Та як?

— З двома руками.

— Поляр влапел з двома руками палїцу, але з руки цигана випушел, и почал го з нова трепац, а циган. сцекнул.

* * *

Мац: На ормане були два яблука, а тераз не видзим лем єдно.

Мижо: То прето, мамо, бо сом не видзел и друге.

* * *

— Мой муж уж штири роки под жему.

— Цо, оздаль сце гдовица?

— Не, мой муж роби у копальні угля (рудокон).

Найдлугше чека.

У адвокатовей хижи вельо чекаю. Адвокат видзе зос своей хижи, та ше пита:

— Хто од панох найдлужей чека?

— П. адвокат, я найдлужей чекам. Уж два роки чекам да виплацие шмати, котри сце у мене дали правиц.

На путованю.

Муж: Якци ше пачи тота околина? Чи не красна?

Жена: Прекрасна. Я през словох.

Муж: През словох? Теди останеме ту голем два мешапи.

* * *

Єден ношел чежки мех, та себе здихнул! Боже, чом ми шмерц не пошлеш, мам ше так трапиц?

— Єден глас: Цо ши гварел?

— Вон: Та ніч, помож ми тот мех дзвигнуц.

Меня веру.

Жид преходзи на католицку веру (стари уж бул).

Питаю ше го: Прецо меняш веру, кед ши уж пред шмерцу?

Жид: Да єден жид меней умре, а вецей католики.

* * *

До антикварней (старинскей) торговли ухodzi старша панї, тлуста, бридка и крадковидна. Препатра предмети и нараз ше обраци гу торговцови и гутори:

— То страшни образ! Праве страшидо за дзеци?

— Пребачце, панї, — ушмелел ше торговец — то жвератко.

* * *

Банкар гу длужнікови: Опоминам вас остатніраз, да ми виплацие длуство.

Длужнік: — О, баш вам дзекуєм, же ме остатніраз опоминаце, голем од тераз будзем мирни.

* * *

Професор сцел пойсц до варошу, але не мог найсц свой калап, опитал ше дзецох:

— Дзеци, дзе мой калап?

— Ша на глави вам.

— Е, слава Богу, же сце ми поведли, бо бим иньшак пошол до варошу през калапа.

Оглашка.

Єден нещешнік дал таку оглашку:

— Моя жена Юла сцекла одомне. Каждого опоминам, же би ей ніч на борг не дали, бо лем я єдини чловек на швеце, котрому вона нігда не остава длужна.

Найвекша терха.

Пробовали мост, котри обтерховац требало. Єден з комисії препоручел, най положи на вагон 100 швекри, да преїду през мост.

Други з комисії: А кед ше не звалї?

Перши: Вец добре, а кед ше звалї — ище лепше.

Не видзел.

— Три яблука були на поліци. Чом ши, Яни, вжал два през допущєня?

— Було цємно, та сом не видзел треце.

Цигурни доказ.

- Випатра, же наша сушеда уж виздравела.
 — Оздаль ши ю уж видзел?
 — Не, але сом видзел ей человека и мал гирю на глави.

Хто створел человека?

- Школяр: Бог.
 Катихит: Як?
 Школяр: Викопап доліну, з гліни зробел цело.
 Катихит: А цо вец?
 Школяр: Опар го на плот.
 Катихит: Хто плот створел?
 Школяр: Општина.

Щешліви человек.

- Зишли ше давни товариши, та ше еден другого питаю:
 А: Оженел ши ше?
 Б: Гей, а ти?
 А: И я.
 Б: Як жиеш?
 А: Моя жена прави ангел.
 Б: Щешліви человек, моя ище жив.

Зна кельо ма роки.

- Мижу кельо маш роки?
 Мижо: Шейсц, а кед поем юху, мац ми гварела, же на рок будзем мац седем.

Смукток.

- У дружтве еден человек смутни — ніч ше не озива.
 А: — Прецо ши таки смутни?
 Б: — Та кед ми жена таку вельку чкоду зробела.
 А: — Яку?
 Б: — Ша гарчок розбила.
 А: — Но, та то не така велька чкода.
 Б: — Гей, але вона гарчок розбила на моей глави.

**И на найлєпшим далєковидним склу не увидзиш далєй,
 як кед до себе попатриш.**

ПРОСВИТНА ЧАСЦ

Записник

**XX. засидання главного собрания РНПД-а отриманого
 у Руским Керестуре 6. X. 1938. р.**

Присутно коло 100 члени.

Председатель беседує о 20-рочней роботи и потреби вдносити. Председатель предклада да ше вибере як писмоводитель схазки п. Яким Олеар з Петровцох, цо засидание прима. За оверовательох вибераю ше пп. Дюра Макаї, Данил Рац и Гайдук Яким з Руского Керестура.

Звит тайника. Пан учитель М. Ковач чита звит. Виноши роботу дотерашнього одбору за тоти роки.

Присутни зос акламацию примаю звит п. тайника. Пита слово п. учитель Янко Фейса. Виноши же п. тайник ма вельки заслуги и глєда, да ше именованому да записничке признане за його роботу. Засиданє то єдногласно прима.

Звит касира. Пан учитель Осиф Фа виноши станє каси.

Приято	1937. р.	99.918-10 Д.	видато 83.950-85	остава 15.967-25	у готовин
"	1937. р.	86.132-15 Д.	" 3.792	"	82.340-15 у паперу
"	до 1. X. 1938. р.	59.503 Д.	" 57.565-37	"	1.937.63 у готовини
"	1938. р.	108.535-65 Д.	" 1.350	"	107.205-35 у паперу

Председатель виявює же кед дахто сце повєдини ставки може присц опатриц.

Штефан Няради жада да ше то видрукує у Р. Новинох. Председатель обєцує же то будзе видруковане як и вше дотераз.

Тайник чита звит ревизийного одбору. Ревизийни одбор находити же кнїжки добре водзени и старому одбору ше може дац розришенє. Засидание єдногласно дава розришенє цалому управному одбору.

О. Михайло Фирак чита звит рускей друкарні. Прияток 55.262 дин. а видаток 52.124 дин. — остава чистого 3.138 — а маєток виноши 12.566 дин. дзе урахованє лєм того цо друкарня нагаждовала як самостойна. Не ураховани машини и слова.

Председатель виявляє, же дотерашні Управни Одбор недал подполну кандидациону листу пре причини: Учитель Фа неприма ше дальней роботи касира, бо є премесцени до Нового Саду, о. Дюра Биндас виявляє же ше не може прияц председательства РНПД, зато же є не у Р. Керестуре, дзе ше находзи Централа. Стари управни одбор зложел кандидатичну листу, але главне собрание треба да подполні тоти два места. Пре догварку и совитоване за потпольноване тих двох местох дава ше 10 минути за пораду.

Листа котру предклада стари одбор:

Председатель: да подпольні схадка.

I. подпредседатель о, Михайло Фирак, Р. Керестур

II. „ „ п. Янко Фейса, учитель, Коцур

I. Касир п. Евген Макаї, Р. Керестур

II. „ „ др. Киш Силвестер, Р. Керестур

Тайник п. Михайло Ковач, учитель, Р. Керестур

По 10 минутох совитованя наставя ше засидане. За председателя ше предклада о. Дюра Биндас. Медзитим исти гвари же ше не може прияц. П. Роман Дюра предклада да ше за того место вибере преч. о. Митро Надь. Преч. о. каноник Надь гвари, же ше того не може прияц пре исти причини як и о. Биндас, и предклада да ше ипак того приме, на цо Собрание прима едногласно. О. Биндас, дзекує на указаному повереню и любови а гвари, же ше не може того прияц бо би не могол служиц так як ше то жада од председателя. Виноши конкретни случай же незгодне да председатель не у месту центри, гутори же єст у Р. Керестуре способних людзох за того место на котре їх треба вибрат.

О. др. Киш бешедує, же у пракси нет таких случайох дзе ше захтева да председатель будзе у месту центри па ше и ми того не мушине тримац гоч то у правилах стої.

П. Янко Фейса, учитель гледа да ше о. Киш положи за першого подпредседателя.

О. др. Киш то не прима пре свойо роботи и виноши же треба да о. Фирак остане на месту першого подпредседателя.

П. Янко Фейса, учитель гледа да ше його предлог да на гласане. Председатель дава тот предлог на гласане. Результат гласаня є таки же за предлог учителя Фейси єден глас, а процивщицки. Настала кратка догварка и нацаговане у погляду председательства, першого подпредседателя и другого касира. У

кратким часу, ше то звершує и засидане вибера слидующи одбор:

Председатель: о. Дюра Биндас, Ст. Вербас

I. Под председатель. о. Др. Силвестер Киш, Р. Керестур

II. „ „ п. Янко Фейса, учитель, Коцур

Тайник п. Михайло Ковач, учитель, Керестур

I Касир п. Евген Макаї, Р. Керестур

На место другого касира вибера ше привремено о. Киш за час, док ше не постави нови капелан до Р. Керестура и то лем у тим случаю кед дотерашні капелан о. Онуфрий Тимко будзе премесцени, у процивним тота длужносц ше повери о. Онуфрийови Тимкови.

Ревизорни одбор: Медєши Андри Р. Керестур

Надь Михал Р. Керестур

Фа Осиф, учитель, Нови Сад.

О. Киш предклада да ше вибере комисија за пременуку правилох и ширши управни одбор котри будзе на основу тих правилох потвердзени. О. Биндас виноши же би требало пременїц правила: непотребни вируциц, а дзе хибї допольнїц. Модлї п. Гербута, да да свойо думане зос правничкого боку. Пан Гербут виноши же допольновац и вихаїц незгодне бо би ше случело же би даєден параграф бул у несогласносци з другим, але зошицким нови правила треба. Предклада да до тей комисиї войду члени з каждого валалу же би винесли свойо жаданя и потреби.

П. Данил Рац предклада да ше виберу нови члени управного одбору за друкарско, бо тот ше не зходзел пре рижни причини.

П. учитель Фейса предклада да ше одредзи зос яку суму може розполагац шеф друкарнї. То ма буц одредзене у правилах. Председатель предклада да ше тот вопрос зохаби на остатку док ше перше не вибере одбор за пременуку правилох, дотля зос друкарню ма управяц о. Михайло Фирак, а познейше як будзе у правилах.

Предклада да ше вибере зос каждого валалу єден член а за поєдини функції стручни особи. За одбор нових правилох крім дотерашнього нового управного одбору вибераю ше слидующи:

Управни одбор як члени: о. Михайло Фирак, Р. Керестур

п. Штефан Няради, Р. Керестур

п. Будински Янко, Р. Керестур

Як делегати вдало, а на дописи поєдиних дружтвх и читальних слідує пани: Р. Керестур: п. Орос Микола,

Коцур: о. Максим Буїла

Бачинци: п. Евген Планчак

Миклошевци п. Ёфрем Дудаш

Петровци: п. Яким Олар, учитель

Ст. Вербас: п. Бартоломей Бесермині

Дюрдьов: п. Балінт Михал.

Шид: п. Загорянски Андрий

Беркасов: п. Саламон Митро.

За порезкого референта о. Янко Будински, Петровци,

як правниці: Евген Гербут, адв. Р. Керестур

Др. Матей Винай, Кула

Др. Михайло Гайнал, Жабаль.

Засиданє єдногласно прима.

П. учитель Ковач чита писмо преосвященного Владика, у хторим поздравля засиданє, жада вельки и красни успихи за дальшу роботу.

Засиданє зос акламацию Преосв. Владикови одвитує на то-то писмо.

О. Др. Киш предклада да ше пошлю поздравни телеграми:

Його Величеству Кралю Петру II.

Його Величеству Кнезу Намистнику Павлу

Преосвященному Владикови

Министерству Просвити

Министерству Нукашійх Ділох

П. Банови Дунайскей Бановини.

Засиданє зос акламацию прима предлог.

о. Дюра Биндас заверя ХХ. засиданє РНПД-а, дзекує щиким присутним на повереней задачи, хтора є дана новому одбору и виявлює, же ше одбор будзе старац да тоту задачу виверша на хасен, славу и добробут Руского-Українского Народу.

Присутни ставаю и шпиваю державну гимну, и нашу „Я Русин бул“. — Засиданє заклучене на 13 годз. и 20 мин.

Заклучене и потписане.

У Р. Керестуре, дня 6. октобра 1938 р.

Писмоводитель:

Яким Олар, учитель

Оверователь:

Макаї Дюра, Данил Рац и Гайдук Яким

о. Дюра Биндас
председатель

Именик

рочних членов Руского Нар. Просв. Дружтва од 1936. року.

Число	Ч. сп. и Г. л. кнѣ.	МЕНО, ПРЕЗВИСКО и ЗВАНИЕ	Место	Плател за р.		
				1936	1937	1938
1	1	Джуджар Владо, землед.	Р. Керестур	10		10
2	2	Сивч Миронь	"	10		
3	3	Папгаргаї Яков	"	10		
4	4	Надь Йовген	"	10	10	10
5	6	Сопка Владо	"	10		
6	7	Сивч Янко	"	10		
7	8	Пашо Яким, ковач	"	10	10	10
8	9	Монар Дюра	"	10		
9	10	Надь Яким	"	10	10	
10	11	Планчак Янко	"	10	10	
11	12	Ковач Яким	"	10	10	
12	13	Новта Михайло	"	10	10	
13	14	Паланчаї Михайло	"	10	10	
14	15	Орос Дюра	"	10	10	
15	16	Джуджар Штефан	"	10		
16	17	Будински Михайло	"	10	10	
17	18	Орос Йовген	"	10	10	
18	19	Рац Михайло	"	10		
19	20	Надь Йовген	"	10	10	
20	21	Баран Йовген	"	10	10	10
21	22	Шанта Кароль	"	10	10	10
22	23	Монар Михайло	"	10	10	
23	24	Гарди Йовген	"	10	10	10
24	25	Орос Микола	"	10	10	10
25	26	Джуджар Яким	"		10	10
26	27	Надь Дюра	"	10	10	
27	28	Папуга Штефан	"	10	10	
28	29	Винаї Йовген	"	10	10	
29	30	Джуня Яким	"	10	10	
30	31	Надь Янко	"	10	10	10
31	32	Надь Дюра	"	10	10	
32	33	Фейса Янко, учитель	Торжа	10	10	10
33	34	Петригала Олга	Кула		10	10
34	35	Виславски Любо, школяр	Р. Керестур		10	
35	36	Р. Н. П. Дружтво	Петровци		10	30
36	37	Р. Н. П. Дружтво	Бачинци		10	30
37	38	Надь Мелана	Р. Керестур		10	
38	39	Гудак Леона	"		10	10
39	40	Тиркайла Ана	"		10	
40	41	Колбас Янко	"		10	

Число	Ч. сп. и Гл. кнб.	МЕНО, ПРЕЗВИСКО и ЗВАНИЕ	Место	Плател за р.		
				1936	1937	1938
41	42	Барна Михайло	Р. Керестур		10	
42	43	Дудаш Владимир, легинь	"		10	
43	44	Павлович Д. шнайдер	"		10	
44	45	Малацко Янко	"	10	10	
45	46	Киш Йовген	"	10	10	
46	47	Сопка Силвий	"	10		
47	48	Няради Янко	"	10	10	
48	49	Папуга Йовген	"	10	10	
49	50	Няради Юлка	"		10	
50	51	Берек Яким	"		10	
51	52	Р. Просв. Дружтво	Коцур		10	30
52	53	Колода Йовген	Петровци		10	
53	54	Харди Владимир	Р. Керестур	10	10	10
54	55	Биндас Дюра, типограф	"		10	
55	56	Джуна Дюра	"	10	10	
56	57	Гудак Миронь	"		10	10
57	58	Мудри Яким	"		10	
58	59	Дудаш Янко	"		10	10
59	60	Нота Денчи	Ст. Вербас		10	
60	61	Руско-Українска Читаль.	Миклошевци		10	
61	62	М. Дорокази трунар	Р. Керестур		10	10
62	63	Чакан Михайло, фарбар	"		10	10
63	64	Виславски Янко, школяр	"	10	10	
64	65	Малацко Дюра, чесар	"	10	10	10
65	66	Дудаш Яким, школяр	"		10	10
66	67	Ружицкий Маркиан, студ.	Загреб		10	10
67	68	Корпаш Меланка, шк.	Р. Керестур		10	
68	69	Гарди Любица, шк.	"		10	10
69	70	Ерделі Иринка, шк.	Загреб		10	
70	71	Ерделі Яни, шк.	"		10	
71	72	Новак Данил	Коцур		10	
72	73	Горняк Дюра	Господінци			10
73	74	Балог Михайло	"			10
74	75	Горняк Олена	"			10
75	76	Сивч Ганя	"			10
76	77	Чакан Йовген	Петровци		10	
77	78	Сегеди Макрена	"		10	
78	79	Олеар Михайло	"		10	
79	80	Бурчак Михайло	"		10	
80	81	Планчак Дюра	"		10	10
81	82	Горняк Яким	"		10	
82	83	Югас Петро, студ.	"		10	
83	84	Сабадош Юлин	"		10	

Число	Ч. сп. и Гл. кнб.	МЕНО, ПРЕЗВИСКО и ЗВАНИЕ	Место	Плател за р.		
				1936	1937	1938
84	85	Олеар Яким, учитель	Петровци		10	10
85	86	Гаргаї Петро	"		10	
86	120	Биндас Михайло, богослов	Ст. Вербас		10	10
87	121	Биндас Гафия, шк.	"		10	10
88	122	Бесермині Бартоломей, дзияк	"		10	
89	123	Биндас Теодор, шк.	"		10	10
90	124	Медеші Микола, дзвонар	"		10	
91	125	Дюрков Габор, чиновник	"		10	
92	126	Медеші Янко, байбер	"		10	
93	127	Сакач Емил	"		10	
94	128	Кандрач Дюра	"		10	
95	221	Бучко Петро, богослов	Миклошевци		10	10
96	222	Гирйовати Игор, ст. вет.	"		10	10
97	223	Ванчик Иван, ст. права	Ср. Митров.		10	
98	224	Пап Владимир, богослов	Миклошевци	10	10	10
99	304	Сегеди Юрий, шк.	Р. Керестур	10	10	10
100	305	Хома Михайло	"	10	10	10
101	306	Грубеня Владо, општ. чин.	"	10	10	
102	307	Винай Осиф, гимн.	"		10	
103	308	Мученски Дюра	"		10	10
104	309	Планчак Янко	"		10	10
105	310	Рац Янко, млінар	"		10	
106	313	Надь Мойсей	"		10	
107	315	Канюх Яким, лимар	"		10	
108	317	Гудак Яким	"	10		
109	318	Джуна Єфрем	"		10	
110	319	Гудак Штефан	"	10	10	
111	320	Шимко Янко	"		10	
112	321	Гарди Янко	"		10	
113	322	Роман Мирон	"		10	
114	323	Ковач Микола	"		10	10
115	324	Др. Киш Силвестер, кап.	"		10	10
116	325	Папуга Яким, тишлір	"		10	10
117	326	Миячич Йовген, тишлір	"		10	
118	327	Джуна Йовген, гимн.	"	10	10	
119	328	Гайдук Михайло	"	10	10	
120	329	Надь Святослав, шк.	"		10	10
121	330	Балінт Йовген	"	10	10	
122	331	Биндас Янко, електротехн.	"		10	
123	332	Биндас Люба	"		10	
124	332	Гербут Данил, мл.	"		10	
125	334	Говля Янко	"	10	10	
126	335	Гербут Михайло	"	10		

Число	Ч. сл. и Гл. кнѣ.	МЕНО, ПРЕЗВИСКО и ЗВАНИЕ	Место	Плацел за р.		
				1936	1937	1938
127	336	Гайдук Владо	Р. Керестур			10
128	337	Пап Владо.	"	10	10	
129	338	Папуга Яким	"	10	10	
130	339	Гарди Александар	"		10	
131	340	Гайдук Дюра	"		10	
132	341	Дудаш Яким	"		10	
133	342	Дудаш Яким	"			10
134	343	Будински Яким	"		10	
135	344	Малацко Яким	"			10
136	345	Олеар Силво,	"			10
137	346	Надь Владимир	"			10
138	347	Рац Йовген	"			10
139	348	о. Саламон Силвестер	Господѣнци			10
140	349	Варга Бфрем	Р. Керестур	10		
141	350	Дудаш Янко	"	10		
142	351	Павлович Михайло	"	10		
143	352	Руска Читалня	Шид			30
144	87	Боднар Юлин	Коцур	10		
145	88	о. Бучко Микола	Р. Село	10	10	
146	89	Бучко Елена	Р. Село	10	10	
147	90	Ковач Юлка	Беркасов		10	
148	91	Ковач Штефан	"		10	
149	92	Ковач Оленка	Р. Керестур		10	
150	93	Ковач Иванко	"		10	
151	94	Мудрий Кирило, богосл.	Миклошевци		10	
152	95	Барна Владо, байбер	Петровци		10	
153	96	Гирйовати Мирон, богосл.	Миклошевци		10	
154	97	Гирйовати Ксения	"		10	
155	98	Олеар Ана р. Пап	Р. Керестур		10	
156	99	Штрангар Дюра	"		10	
157	100	Биндас Йозафатка	Ст. Вербас		10	
158	101	Арт Людевит, школяр	Р. Керестур		10	
159	102	Мудри Йовген	"		10	
160	103	Планчак Осиф, школяр	"		10	
161	104	о. Тимко Иринеи, свящ.	Коцур		10	
162	105	Надь Митро	Петровци		10	
163	106	Петригала Дюра	Р. Керестур		10	

КРАДКА СТАТИСТИКА ЧЛЕНОВ „ПРОСВИТИ“

Iа За кельо ше повежшало членство

Число	Рок.	Почесни	Утемель.		Ведно	Рочни	Ведно	Вещей за	
			I.	II.					
1	1937	93	239	380	712	101	813	—	
2	1938	85	228	406	719	163	882	69	

Iб Кельо одпадно

ЯКИ ЧЛЕН :	Уписано	Прест. буц чл.			Ведно тих по престал. буц член	Остава:	
		Умар	Вист.	Не плац.			
Почесни : - -	85	11	1	2	14	71	
I.	228	27	—	12	39	189	
II.	406	20	2	79	101	305	
Ведно: - - -	719	58	3	93	154	565	
Рочни: - - -	163	—	—	—	—	163	
Ведно: - - -	882	58	3	93	154	728	

II. Преглед по валалох

Число	МЕСТО - КРАЙ	Яки член :				Ведно:	
		Поч	I. кл.	II кл.	Роч.		
1	Америка - - - -	6	6	7	—	19	
2	Бачинци - - - -	1	7	3	1	12	
3	Дюрдьов - - - -	2	19	22	—	43	
4	Коцур - - - - -	1	33	36	4	74	
5	Миклошевци - -	7	11	19	7	44	
6	Петровци - - -	—	6	14	14	34	
7	Пишкоревци - -	1	—	3	—	4	
8	Руски Керестур	39	87	174	110	410	
9	Ст. Вербас - - -	1	6	7	11	24	
10	Шид - - - - -	—	2	4	1	7	
11	Други места - -	13	12	16	15	56	
		71	189	305	163	728	

ВАШАРИ.

(По новим календару).

Дунайска бановина.

Ада 19 марта, 10 авг., 25 окт. **Апатин**, 1 мая, 1. октября.
Бач, 21. мая, 8. септ. **Бачка Паланка**, 30. марта, 1.—2. мая, 30. юла, 1—2 окт. **Бачки Петровац**, 11. марта, 13. мая, 26. авг., 11. нов. **Бачка Топола**, 18. апр., 13. юла, 20. авг., 4. окт. **Бачко Петровосело**, 8. мая 30. авг., 1. нов. **Баймок**, 24. мая, 17. авг. 11. нов. **Бела Церква**, 5—6. марта, 23—24. юна, 18—19. окт. **Бездан**, 15. марта, 16. юна, 29. септ., 19. нов. **Брестовац**, 3. апр., 1. септ. **Будисава**, 15. юла.

Црвенка, перши пондз. по 16. авг. **Чантавир**, 2. фебр. 1. мая, 24. септ. **Чуруг**, 4. марта, 1. юна, 6. окт. **Црно Брдо** (Фекетич), 15. мая, 15. авг. 31. окт.

Горні Ковиль, 7. апр., 7. юна, 21. септ. **Господинци**, 25. авг. **Идьош**, 7 юла, 7. септ., 7 нов. **Илача**, 12. марта, 29. юна, 18. окт. **Илок**, 24 апр. 23. юна, 2. авг., 23. окт., 25. нов.

Кать, 7. марта, 10. окт. **Кула**, соб. пред 29. апр., пред 24. юла, 6. авг., 15. окт. **Куцура**, 2. окт. **Кукуевци**, 15. апр., 30. мая, 20. юла, 16. окт.

Мали Идьош, 23. мая, 5. септ. **Меленци**, 23. авг., 19. нов. **Мол**, 30. мая, 30. нов. **Морович**, 3—6. юла, 13—14. авг.

Нова Канїжа, 1. мая, 1. авг., 1. нов. **Нова Пазова**, 23—25 марта, 5. мая, 28. авг., 14. нов. **Нови Сивац**, 3. апр., 10. юна, 23. септ. **Нови Врбас**, 28 марта, 12. юла, 12. септ. **Нов Бечей**, 25. марта, 3. окт. **Нови Сад**, 22—23. марта, 10—11 мая, 9—10 авг., 11—12. октября

Оджаци, 6. апр., 11. юна, 28. септембра.

Панчево, 19. юна, 27. окт. **Перлез**, 15. марта, 28. юла, 1. авг., 1. окт. **Пивніц**, нядз. по 20. апр. и по 22 окт.

Руски Керестур, пондз. по 14. юну, и 25. снт.

Секич, 17. юна, и 27. септ. **Сомбор**, 25. марта, 30. мая, 28. авг. 25. нов. **Сента**, 26. марта, 22. юна, 17. авг. 19. нов. **Србобран**, 12. марта, 28. юла 20. септ., 10. нов. **Срем. Митровица**, 20. марта, 4. мая, 2. юна, 31. юла, 1. септ., 29. окт. **Стара Канїжа**, 1. марта, 24. мая, 30. авг. 8. нов. **Стара Пазова**, 31. юла, 30. окт. **Стари Бечей**, 8. септ., 5. юла, 17. окт. **Стари Врбас**, 22. марта, 18. юна, 6. авг. 22. окт. **Суботица**, 24. фебр., 16. мая, 29. юна, 8. септ., 28. окт. **Светозар Милетич**, 7. мая, 20 окт.

Темерин, 5. мая 4. нов. **Тител**, 6. апр., 22. авг. 20. окт. **Торжа**, недз. по 2. окт. **Товарник**, 25. марта, 15. юна, 22—23. авг., 20. септ. **Турия**, 22. апр. 13. авг. 25. снт.

Вел. Кикинда 25. фебр., 24. апр., 24. юна, 20. септ., 1. нов. **Вел. Вечкерек**, (Петровград), 22—24. фебр., 12—14. апр., 17—19. мая, 16—18. авг., 11—13. окт., 22—24. нов.

Шайк. Св. Иван, 10. марта, 10. юна, 10. септ. **Шид**, 10. и 11. фебруара, 17—18. марта, 18. авг., 30—31. окт. 11—12. дец. **Жабаль**, 15. апр., 20. юна, 29. септ., 15. нов.

Савска бановина.

Андриєвци, 24. марта, 5. мая, 8. юла, 28. авг., 4. окт., и 9. дец. рочни вашари за статок, а 8. мая и 29. авг. рочни за робу. **Андрияшевци**, 27—30 нов. 15. авг. **Бабинареда**, 21. апр., 7. авг. 24. юна. **Бабска Новак**, 20. апр., 6—8. септ. **Бошняци**, 3. апр., 1. авг., 8—11. нов. **Брод на С.**, 22—25. нов.

Церна, 17. ян., 10. апр., 26—29. септ. 6. дец.

Даль, 14. фебр., 5. мая, 30. окт. **Дреновци** 27. септ. **Дяково**, 20—22. ян., 24—26. апр., 24—26. юла, 26—29. окт.

Ердевик, 7—9. апр. 7—8. юна, 27—29. септ., 27—28. окт. **Ѓуња**, 15. августа.

Крижевци, 20. ян., 14. фебр., 3. мая, 27. юни, 18. юла, 28. авг., 14. септ., 18. окт. 11. нов.

Латярак, 24. юла, **Ловас**, 9—11. нов.

Мартинци, 20—21. мая, 27. окт.

Нашице, 10. марта, 13. юна, 25. нов. **Немци**, 23. нов. **Нови Микановци**, 15—21. авг. **Нуштар**, 10. ян. 11. апр., 23. юла, 24. авг., 28. септ. 4. нов.

Осек, 16. ян. 22. апр. 31. мая, 1. юна, 18. юла, 16. окт. 23. новембра.

Ст. Янковци, 3. авг. **Ст. Микановци**, 9. фебр., 1. апр. 20. мая, 21. септ.

Штитар, 24. марта, 18. септ.

Винковци, 30. ян., 13—16. мая, 3—6. авг., 29. окт, **Врполе**, 4. ян. 11. фебр., 12. апр., 24. юна, 12. септ., 15. окт. **Вуковар**, 1. марта, 29. апр. 1. мая, 22—24. юна, 13—14. септ., 13—15. нов. **Жупаня**, 1. фебр. 26. авг.

Змист Р. Календара на 1939. р:

1 Календарска часц	Страна I—XXXI
Церковне чтениє.	
2 о. Инокент ЧСВВ: Марія — Мати и Царица Руси-України	1— 8
3 Владика Дионизий: Екуменски собор у Ферари-Фиренци	8— 25
4 Венедикт Сабоь ЧСВВ: Изидор, митрополит Кийовски.	25— 28
5 Др. Я. Сегеди: Кардинал Висарийон.	28— 33
Свитске чтениє.	
6 Я. Фейса: 3 нагоди ХХ-рочниці РНІІД-а	34— 35
7 Д. Биндас: ХХ-рочница Руского Нар. Просвитного Дружтва.	35— 39
8 М. Ковач: Просвитни живот Русинок у Югославїи.	40— 48
9 о. О. Тимко: Брига то нешка дзеци школовац.	48— 50
10 о. Михайло Фирак: Вельки юбилей Руско-Українского народа.	51— 60
11 М. Ковач: Хмари.	60— 71
12 Югас М. Петро: Интелигенция и народ.	71— 74
13 Михалов: Навсрошка.	74— 77
14 Мих. Ковач: Дацо о дилтантских представох.	77— 84
15 Янко Фейса: Мижов сон.	85— 96
16 М. А. Поливка: Приповедка.	96— 98
17 " " "	98—100
18 " " "	101—103
19 Г. Г. Н: Глас совисци.	104—
20 " Побожно и я входзим...	104—
21 С. Хромш: Но то материялизм?	105—108
22 Михал Биркаш: На початку яри.	109—
23 " " Зос живота наших старих.	109—114
24 Олеяр: Мац.	114—
25 " На балу.	115—
26 * * * Зос швета.	116—120
27 Коцурец: Народни писні.	120—122
28 Михал Биркаш: Мудри виречєня.	122—123
29 Надь Митро: Слунко грєє...	123—124
30 * * * Франти и жарти.	124—128
Просвитна часц.	
31 Записник главней складки.	129—132
32 Именник рочних членох	133—136
33 Кратка статистика членох „Просвити“	137—
34 Вашари	138—139

Нашо руски адвокати

АДВОКАТ

Евгений Гербут

Руски Керестур.

АДВОКАТ

Др. Мих. Гайнал

Жабаль.

АДВОКАТ

Илько Крайцар

Дервента.

АДВОКАТ

Др. Григ. Шевчик

Кучево, (Србия)

Нашо руски дохторе

Доцент загребского уни-
верситету

ДР. ВЛАДИМИР ДЕРКАЧ
специалист за очи (трахом)
Загреб.

ДР. ЯНКО ОРОС

обчински лікар

Нова Капела.

ДР. АНДРИЙ НАЛИВАЙКО
обчински лікар
у Руским Керестуре.

ДР. ДЮРА ТИМКО

лікар

Шид.

ДР. НАДІЯ РУЖИЦКА

лікарка

Осиєк, шпиталь.

У новей стаклари ест вельки вибор скляняней и порцелановой судзини, вельки и тунї покलोंи за придани святи образи, лампи, тацни и жвератка. Примам слики на урамйоване, рамки можеце достац у рижних ширинох и фарбох. Кладзем скла до нових и старих облакох и то под найвекшу гаранцию. Шцки тотї потреби можеце достац по найтуншей цени, кед ше обрацице до тарговица скла

ДЮРА ПЕТЬКО, тарговец скла

Руски Керестур.

Вельки вибор штриканей роби

у найновших фурмох и фарбох и з найлепших волнох за жени и дзивки, за хлопох и легиньох и за дзеци можеце достац по найтуншей цени лем у

ПАПУГИ ВЛАДИМИРА,
штрикера — Руски Керестур (у Народним ДOME).

ПОЗОР!

Шицки железни ствари, фарби, лаки, бицигли, машини за шице и шицки составни фалати за исти як и другей роби можеце достац по туней цени лем у

ПАП СЛАВКА
Руски Керестур.

Добре и туньо куповац у Р. Керестуре мож лем у

Старого Пекара

СУДЗИНА олівана и порцуланова;
ВАНІЧКИ;
БОТОШИ груби и ценки, хлопски, женски, дзедински;
ЧАРАПИ талповани;
ДУКСЕРИ и триковч за каждого и
Каждого дня фришкогo ХЛБВА

Тото шицко достанеце лем у

Старого Пекара
у Р. Керестуре.

ПОРАДЗМЕШЕ!

ДЗЕ ОДНЄШЕМЕ ФАРБИЦ СУКНІ ШТОФОВО, ФАР-
БАРСКИ И ГАДВАБНИ?

Дзе найлепше и найкраше а найтунше фарбѣ?
У ХТОРОГО ФАРБАРА ЁСТ КРАСНЕ МОЦНЕ А ТУНЄ ПЛАТНО?
ВИ ИЩЕ НЕ ЗНАЄ? ША У

НЯРАДИЯ ВЛАДИ (Микловшового)
фарбара у РУСКИМ КЕРЕСТУРЕ.

Вон найтунши а найлепше роби. Вец поме шицки до нѣго!

ПОЗОР!

Штерадец роки як робим у Керестуре, и найлепше висулуем шицких моїх муштери-йох и модлім шицких тих цо би ми спели дац роботу най ше прешвеча там дзе сом робел. Там ше може кажди добре прешвечиц.
Георг Велкер
маляр
ЧЕРВИНКА.

Браца Керестурци:

Ви найлепше знаце же умне вше найтунше купуеце дре-
во за хижи, дески, лати,
штафли и череп. Вше мам
вельо на складзе.

Смреково дески тунши як
буково.

Кед ше на вецей бере да-
вам по режийскей цени.

Флориян Кремер
дешар
ВЕПРОВАЧ.

ГОТЕЛ „Српски Краль“ у Новим Саду

(на драги од штациї до варошү.)

Власник наш чловек Русин Грицо Бесерминї.

Вше можеце достац смачни и вибераниї едла:
фриштик, полудзенoк и вечеру, цепли и жимни едла
по умереней цени.

Ту достанеце и тунї ноцнїк.

Своїх госцох братоx Русинох весело дочекуе и
найлепше висулуе

ГРИЦО БЕСЕРМИНІ.

Гало!

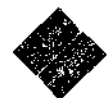

як вам шицким познато у мне можеце достац
шицку циментову роботу: як вше фришкога ци-
менту, писку, шлюнку, цегелки, циви, сокли
на хижу, слупи шлайфовани пот конк, гара-
дичи, валови и на теметове крипти и гроби.
Робим по найтуншей цени, робота под гаранцию.

Лепше нашому як другому!

ЯНКО ТАКАЧ, Кула

Масарикова 18.

КОМУ ЦО ТРЕБА

Древо за хижы, латы, дески за заправу
и штафли. кратки латы и дески, цегли
I. и II. класи, черепу червеного №. 272 бонов
и обичного черепу, писку и цементу, тото
шицко мож достац у дешари по истей цени
як и у суседских валалох.

Макай Дюра, дешар Р. Керестур.

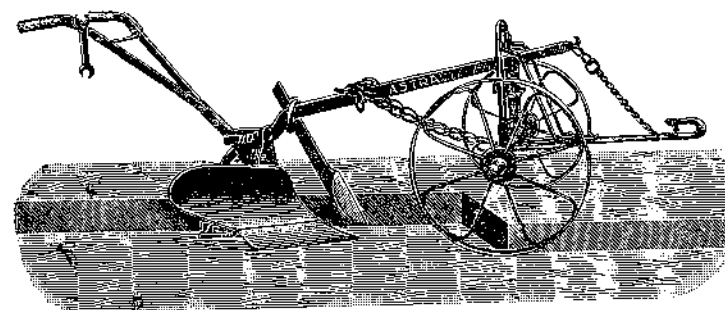
Милан Милиевич

каменорезац
КУЛА, (Бачка)

ВЕЛЬКИ ВИБОР КРАСНИХ СПОМЕНИКОХ ОД ПЕР-
ШО-КЛАСНОГО МАРМОРА И ЧАРНОГО ГРАНИТА.
Зос гаранцию прима на теметове шицки бетонски
огради на стручни вируб.

ОБНАВЯ И ОЗЛАЦУЄ СТАРИ СПОМЕНИКИ

В Л А С Н И В И Р О Б
Ц Е Н И У М Е Р Е Н И

ПОЛИХ И ВАРГА

ФАБРИКА ПЛУГОХ

КУЛА (Бачка) Дунавска бан.

Плуги зос тоту марку →

найлепши. — Вирабляме ище
и копачи плуги, дерлячи,
житни брани.

Робиме шицки оправки
плугох зос гаранцию!

Купуйце домашні вироби!

Кед сцеце купиц добре и туньо

ШМАТИ, ЛЕБО УЯШ, ШАПКУ, ГАН-
ТАЛОНИ, ЛЕБО ЖЕНИ КРАСНУ ЯКНУ,
ЛЕБО ЖОВТИ СКОРЯНИ УЯШ, ЛЕБО
ДЗЕЦОМ КРАСНИ ШМАТИ ГОТОВИ.

шицко мож достац у
Дюри Пулькашового

шнайдера
РУСКИ КЕРЕСТУР.

МА ВОН КРАСНИ ШТОФИ ЗА ХЛО-
ПОХ, И ЗА ЛЕЃИНЬОХ, И ЗА ДЗЕ-
ЦИ И ВШЕЛ҃ЯКИ БЛИШИ ЗА ЯКНИ,
ХТО СЦЕ МОЖЕ У НАС НАРУЧИЦ.

КУПЦЕ -- ТА ШЕ ПРЕШВЕЧИЦЕ!

Кому цо треба ?

Треба вам уяш, шапку лебо шал, лебо треба жени вашей
красну якну, хустку, лебо заруцовачку, дуксер лебо штрикан҃иду.
шицко тото можеце достац у

Ня ради Штефана, Дзвонарчиного
тар҃говца у **РУСКИМ КЕРЕСТУРЕ.** (При валалскей хижи)

Ма вон красни штофи за уяши лебо за летни красни шма-
ти. Ма красни штофи и за жени, за дзивки на красни шмати. Ма
красни плиши за якни, па за женски шмати, глатки па и цвето-
вани. Ма красни и плишово хусточки и гатласки з плишовима
кветами у вельким вибору. Ма гатласи за Вельку Ноц на шмати
дзивком. — Вшел҃яки платна зефири, оксфорди, кретони, цици и
красни батисти за красни кошул҃і и блузи. Вшел҃яки жимски пор-
кети. красни и не драги, памук за ткане вшел҃якей сорти, чер-
вену памуту и чел҃ічни барда у вшел҃якей велькосци.

Свой гу свойому!